

Eestikeelne väljaanne

Teave ja teatised

53. aastakäik

14. detsember 2010

<u>Teatis nr</u>	Sisukord	Lehekülg
	I Resolutsioonid, soovitused ja arvamused	
	ARVAMUSED	
	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee	
	Täiskogu 459. istungjärk 20. ja 21. jaanuaril 2010	
2010/C 339/01	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Väikelaste hooldus ja haridus” (omaalgatuslik arvamus)	1
2010/C 339/02	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Rannikupiirkondade säästev areng” (omaalgatuslik arvamus)	7
	III Ettevalmistavad aktid	
	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee	
	Täiskogu 459. istungjärk 20. ja 21. jaanuaril 2010	
2010/C 339/03	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus ühenduse lennujaamades teenindusaegade jaotamise ühiste eeskirjade kohta” KOM(2009) 634 lõplik – 2009/0176 (COD)	13
2010/C 339/04	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus Maa seire Euroopa programmi (GMES) ja selle esialgsete toimingute kohta (2011–2013)” KOM(2009) 223 lõplik – 2009/0070 (COD)	14
2010/C 339/05	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele tarbijakaebuste ja -päringute liigitamise ning nendest teatamise ühtlustatud metoodika kohta” KOM(2009) 346 lõplik ...	20

2010/C 339/06	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse direktiive 2006/48/EÜ ja 2006/49/EÜ seoses kauplemisportfelli ja edasiväärtpaberistamisega seotud kapitalinõuetega ning tasustamispoliitika üle järelevalve teostamisega” KOM(2009) 362 lõplik – 2009/0099 (COD)	24
2010/C 339/07	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ja Regioonide Komiteele, mis käsitleb ELi Läänemere piirkonna strateegiat” KOM(2009) 248 lõplik	29
2010/C 339/08	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus finantssüsteemi makrotasandi usaldatavusjärelevalve kohta ühenduses ja Euroopa Süsteemsete Riskide Nõukogu asutamise kohta” KOM(2009) 499 lõplik – 2009/0140 (COD) Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega luuakse Euroopa Kindlustus- ja Tööandjapensionide Järelevalve Asutus” KOM(2009) 502 lõplik – 2009/0143 (COD) Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega luuakse Euroopa Väärtpaberiturujärelevalve Asutus” KOM(2009) 503 lõplik – 2009/0144 (COD) Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega luuakse Euroopa Pangandusjärelevalve Asutus” KOM(2009) 501 lõplik – 2009/0142 (COD)	34
2010/C 339/09	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: nõukogu direktiiv, millega muudetakse direktiivi 2006/112/EÜ seoses tagasipööratud maksustamismehhanismi mittekohustusliku ja ajutise kohaldamisega teatavate pettuse ohvriks langeda võivate kaupade ja teenuste tarnete suhtes” KOM(2009) 511 lõplik – 2009/0139 (CNS)	41
2010/C 339/10	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele põllumajandustoodete kvaliteedipoliitika kohta” KOM(2009) 234 lõplik	45
2010/C 339/11	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, milles käsitletakse gaasivarustuse kindluse tagamise meetmeid ja millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2004/67/EÜ” KOM(2009) 363 lõplik – 2009/0108 (COD)	49
2010/C 339/12	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile ja Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele „Säästva arengu toetamine: ausa kaubanduse ja valitsusväliste organisatsioonide kaubandusliku jätkusuutlikkuse tagamise kavade roll”” KOM(2009) 215 lõplik	53

I

(Resolutsioonid, soovitused ja arvamused)

ARVAMUSED

EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEE

Täiskogu 459. ISTUNGJÄRK 20. JA 21. JAANUARIL 2010

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Väikelaste hooldus ja haridus”

(omaalgatuslik arvamus)

(2010/C 339/01)

Raportöör: **Mária HERCZOG**

14. juulil 2009 otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt oma kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada omaalgatusliku arvamuse teemal

„Väikelaste hooldus ja haridus” (omaalgatuslik arvamus).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse sektsioon võttis arvamuse vastu 4. detsembril 2009. Raportöör oli **Mária Herczog**.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 459. istungjärgul 20.—21. jaanuaril 2010 (20. jaanuari 2010 istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 194, erapooletuks jäi 3.

Preambul

Liikmesriigid vastutavad kõigi oma riigi laste hariduse ja hoolduse eest. Hariduse ja hoolduse eri vormid ning nende nimetused, sisu ja eesmärgid on viimase 15 aasta jooksul muutunud. Muutunud on väikelapse hoolduse määratlus ja sõnastus. Laste haridus ja hooldus ei tähenda ainult turvalise keskkonna pakkumist lapsele, vaid ka haridust ja hooldust, mida laps vajab jõudsaks kasvamiseks, oma potentsiaali arendamiseks, saades talle vajalikku emotsionaalset, füüsilist, sotsiaalset ja haridusalast toetust. Väikelapse haridus ja hooldus hõlmab tervet rida teenuseid, mida osutatakse vastusündinutest eelkooliealiste lasteni. Kooliväline

hooldus hõlmab kõiki neid teenuseid, mida pakutakse kooliealistele lastele koolivälisel ajal, st pärastlõunal, nädalavahetusel ja koolivaheaegadel.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Komitee tunnustab ja toetab Euroopa Komisjoni ja liikmesriikide jõupingutusi arendada ja tugevdada kvaliteetset, taskukohast ja kättesaadavat lapsehooldust, sh väikelastele mõeldud haridus- ja lastehoiuasutused. Samal ajal tuleb astuda veel mitmeid samme, et tagada teenuste osutamine kõigile lastele.

1.2 Komitee tunnustab, et oluline on läheneda lapsehoolduse küsimustele terviklikult ja kõikehõlmavalt, et saada parem ettekuju omavahel seotud protseduuridest ja tagada inimareng ning sotsiaalne ja majanduslik areng. Liikmeriigid peavad pakkuma üksikisikutele ja perekondadele võimalusi teha isiklike valikuid ja otsuseid ning väljendada oma eelistusi oma laste hoolduse vormi ja kestuse suhtes. Sellega seoses peaksid poliitikakujundajad arvestama erinevate vajaduste, konkureerivate väärtuste ja huvidega järgmistes küsimustes:

- lapse parimad huvid ⁽¹⁾;
- vanemate toetus ja koolitus ning vastutuse suurendamine;
- demograafilised küsimused (sh madal sündimus ja kiiresti kasvav pensionäride arv);
- tööturu vajadused;
- haridus ja elukestev õpe;
- meeste ja naiste võrdsed võimalused;
- erinevused geograafilises jaotuses (linnad, maapiirkonnad, äärealad);
- töö-, pere- ja eraelu ühitamine;
- kättesaadav, taskukohane ja kvaliteetne laste hooldus ja haridus;
- kodanikuaktiivsus;
- põlvkondadevaheline solidaarsus;
- võitlus vaesuse ja sotsiaalse tõrjutusega.

1.3 Komitee tunnustab erinevust riikide perepoliitika vahel ning sellest tulenevalt lapsehoolduspoliitika vahel. Siiski seavad Barcelona eesmärgid ja muud asjaomased ELi dokumendid üsna universaalsed sihid ⁽²⁾.

1.4 Komitee rõhutab vajadust keskenduda konkreetsetele lasterühmadele, eeskätt kõige haavatavamatele lasterühmadele – erivajadustega lapsed, puuetega lapsed, sisserändajad, etnilised vähemused, sotsiaalselt tõrjutud ning ilma vanemateta elavad lapsed, kelle jaoks on lapsehooldusel oluline roll kooliks valmistumisel ja õppeedukuse saavutamisel. Samuti leitakse, et lisatoetust tuleb pakkuda nendesse rühmadesse kuuluvate laste vanematele.

⁽¹⁾ Komisjoni strateegia „Euroopa Liidu lapse õiguste strateegia väljatöötamine”, mis käivitati 4. juulil 2006 (<http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/r12555.htm>).

⁽²⁾ Märtsis 2002 Barcelonas toimunud Euroopa Ülemkogul tunnustati lapsehoolduse olulisust kasvu ja võrdsed võimaluste osas, kutsudes liikmesriike üles kõrvaldama tegurid, mis hoiavad naisi tagasi tööturul osalemast, ja püüdma lastehoiuasutuste järele valitsevat nõudlust arvesse võttes ning kooskõlas siseriiklike lapsehooldustavadega pakkuda 2010. aastaks lapsehooldu vähemalt 90 % lastest vanuses kolmest aastast kuni kooliminekueni ning vähemalt 33 % alla kolmeaastastest lastest.

1.5 Kooskõlas sotsiaalmeetmete kava ja teiste asjaomaste poliitikatokumentidega, peab komitee kvaliteetset lapsehooldust võimaluseks tõsta elukvaliteeti ja aidata ühitada töö-, pere- ja eraelu kõigi perekonnaliikmete jaoks, tugevdades lisaks naiste osalemist tööturul ning võimaldades perekonnale suurema sissetuleku.

1.6 Komitee tervitab asjaolu, et lapsehoolduse ning lastele pakutavate teenuste eri vormid on kättesaadavad erinevatele vanuserühmadele, mitte ainult lastele, kes pole veel kooliikka jõudnud, vaid ka koolivälise, vabaaja ja mitteformaalsete tegevuste puhul. Kättesaadavaid, taskukohaseid ja kvaliteetseid teenused tuleb pakuda kõigile lastele.

1.7 Lapsehooldussektor kasvab kiiresti. Siiski vajab parandamist formaalsete ja veelgi rohkem mitteformaalsete lapsehooldusteenuste valdkonnas töötajate kvalifikatsioon ja selle tunnustamine, sugudevaheline tasakaal, maine ja töötasu, et osutada mitmekesemaid teenuseid vastavalt erinevatele vajadustele. Kui eesmärk on tagada haridus ja hooldus kõigile lastele, tuleb ka meeles pidada, et vaja on paindlikku, jätkusuutlikku ja arukat lähenemisviisi, et pakkuda laia valikut teenuseid, mis vastavad eri lasterühmade õigustele ja vajadustele.

1.8 Ebasoodsate tingimustega, äärepoolsetes paikades ja piirkondades elavate perekondade ja laste vajadustega tuleks tegeleda paremini ja terviklikumal viisil, kaasates sh kogukonda ja üldsust. Teenuste eri vormid – integreeritud, kodupõhised, vanemate toetus jne – peaksid vastama laste ja nende perede erinevatele vajadustele.

1.9 Komitee toetab tugevalt liikmesriikide vastutuse tunnustamist ja sotsiaalpartnerite kasvavaid kohustusi panuse andmisel universaalsete ja paindlike haridus- ja hooldusvõimaluste parandamisse kõigi laste jaoks ning et nad igal võimalikul viisil aitavad kaasa selle kättesaadavusele ja edukusele. Tööandjad saavad ise pakkuda lapsehooldusteenust või seda rahaliselt toetada, samas kui liidud ja kodanikuühiskonna organisatsioonid saavad aidata tõsta teadlikkust selle olulisusest ning samuti toetada pidevat hindamist. Liikmesriigid saavad luua maksustiimuleid tööandjate jaoks, kes teevad korraldusi lastele hariduse ja hoolduse tagamiseks.

1.10 Kooskõlas turvalise paindlikkuse ühiste põhimõtete ja elutsükliõhise lähenemisviisiga leiab komitee, et ettepanekut tuleb vaadelda alla kolmeaastaste ning kooliikka jõudnud laste haridus- ja hooldusvajadustega kaasnevate raskuste kontekstis. Selles kontekstis on väärtuslikuks osutunud lapsevanemate antav ning kõigi partneritega läbi räägitud võimalus töötada paindliku tööajaga.

1.11 Sotsiaalpartneritel on oluline roll toetada liikmesriike laste hariduse ja hoolduse meetmete ning ulatusliku lähenemisviisi rakendamisel.

2. Taust

2.1 Nõukogu soovitus 92/241/EMÜ lapsehoolduse kohta, millega loodi 1992. aastal lapsehooldusteenuste kvaliteedi määramise kriteeriumid, näitas juba lapsehoolduse rolli olulisust. Siiski on lapsehoolduse tähendus ja ulatus sellest ajast väga palju muutunud. 1996. aastal oli Euroopa Komisjoni lastehoiu võrgustiku keskne eesmärk väikelastele osutatavate teenuste kvaliteet, aga mitte väikelaste hooldus- ja haridusasutustes käivate laste arv või määr.

2.2 25-liikmelises ELis ⁽³⁾ oli kohustuslikust koolieast nooremate laste arv hinnanguliselt umbes 30 miljonit. Sellest rühmast käis vähem kui 25 % alla kolmeaastastest lastest formaalses lastehoiuasutuses, samas kui **laste hulgas vanuses kolmest aastast kuni kooliikka jõudmiseni** oli see näitaja kõrgem kui 80 %. Liikmesriikide vahel olid märkimisväärsed erinevused, sõltudes riiklikest meetmetest, sünnitus- ning vanemapuhkuse süsteemidest, traditsioonidest ja väärtustest. Samuti on suured erinevused lastehoiu vormis ja kvaliteedis ning lastehoiuasutustes veedetud ajas ja päevades.

2.3 Väikelaste haridus- ja hooldusteenused on ELi liikmesriikides erinevas arenguetapis ning on hoolduse osutamisel jätkuvalt üks kiiremini kasvavaid turge Euroopas. Osaliselt tuleneb see Barcelona eesmärkidest, kuid tarvis on võtta kindlamaid kohutusi, et tagada lastehoiu eri vormide võimalus kõigile lastele, arvestades laste ja perede erinevat tausta ja vajadusi.

2.4 Kvaliteetsete lapsehooldusteenuste osutamise olulisus on soolise võrdõiguslikkuse saavutamise tähtis komponent ning Euroopa Ülemkogu ja komisjon on rõhutanud naiste osalemise suurendamist tööturul. See lisati ka 2002. aasta Barcelona eesmärkide hulka. Samuti kajastati seda Lissaboni strateegias 2000. ja 2008. aastal. Komisjoni aruandes Barcelona eesmärkide rakendamise kohta eelkoolialiste laste lastehoiuasutuste osas analüüsi saavutus ja edasisi kohutusi selles valdkonnas. Liikmesriigid peaksid kaotama takistused naiste tööturul osalemisele ning tege-ma nõudlust arvesse võttes ja kooskõlas oma riiklike süsteemidega kõnealusel valdkonnas jõupingutusi, et võimaldada 2010.

⁽³⁾ Lapsehooldus ELis 2006. aastal, Eurostat/08/172. Bulgaaria ja Rumeenia ühinesid ELiga 1. jaanuaril 2007 ning neil ei nõutud enne seda andmete kogumist.

aastaks lastehoiuteenust vähemalt 90 %-le lastest vanuses kolmest aastast kuni kohustusliku koolieani ning vähemalt 33 %-le alla kolmeaastastest lastest ⁽⁴⁾. Mõnes riigis on vajalike meetmete rakendamiseks tarvis teha rohkem jõupingutusi.

2.5 Euroopa Komisjoni teatises demograafiliste muutuste kohta tuuakse välja tegurid, mis tingivad elanikkonna vananemist Euroopas: madal sündimus, mis viib tööjõu vähenemiseni ja suurendab survet riiklikele kulutustele ⁽⁵⁾. Märtsis 2006 rõhutas Euroopa Ülemkogu vajadust saavutada töö- ja eraelu vahel parem tasakaal, et edendada majanduskasvu, jõukust ja konkurentsivõimet, ning kiitis heaks Euroopa soolise võrdõiguslikkuse pakti ⁽⁶⁾. Teises teatises põlvkondadevahelise solidaarsuse edendamise kohta käsitletakse demograafiliste ja sotsiaalsete muutuste teemat, sh võimalikud raskused kaupade ja teenuste, sh lastehoid, rahastamisel ja osutamisel ⁽⁷⁾.

2.6 Kodanikud ja kodanikuühiskonna esindajad, kellega komisjon konsulteeris, väljendasid muret asjaolu üle, et laste saamine avaldab naiste tööväljavaadetele palju suuremat mõju kui meeste omadele. Ülalpeetavate lastega naiste tööhõivemäär on vaid 65 %, meeste puhul on see näitaja 91,7 %. Naised on silmitsi oma majapidamiskohustuste ja töövõimega seonduvate stereotüüpsete hoiakute tagajärgedega ⁽⁸⁾. See võib põhjustada pärast lapse saamist tööle naasvate naiste arvu vähenemist.

2.7 Laste vaesus Euroopas ⁽⁹⁾ ning eesmärk tagada ÜRO lapse õiguste konventsiooni ⁽¹⁰⁾ rakendamine kogu Euroopa Liidus on äärmiselt olulised teemad, sest nagu komisjon teatises märgib, piiravad lapsevanemate vaesus ja sotsiaalne tõrjutus tugevalt laste võimalusi ja šansse elus. Seepärast on väga oluline lõhkuda vaesuse nõiarang ⁽¹¹⁾.

⁽⁴⁾ Euroopa Komisjon „Barcelona eesmärkide elluviimine seoses lastehoiuteenustega eelkoolialistele lastele” KOM(2008) 638, Brüssel.

⁽⁵⁾ Euroopa Komisjon „Euroopa demograafiline tulevik – kuidas teha väljakutsest võimalus”, KOM(2006) 571 lõplik.

⁽⁶⁾ Vt 23.–24. märtsil 2006 Brüsselis toimunud Euroopa Ülemkogu kohtumise eesistujariigi järelduste lisa II http://ue.eu.int/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/et/ec/89013.pdf.

⁽⁷⁾ Euroopa Komisjon „Põlvkondadevahelise solidaarsuse edendamine”, KOM(2007) 244 lõplik.

⁽⁸⁾ Komisjoni teatis „Citizen's Summary – Better maternity leave provisions designed to promote reconciliation of family and working life” (ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=611&langId=en); sotsiaalse platvormi ühine seisukoht nõukogu 3. juuni 1996. aasta direktiivi 96/34/EÜ läbivaatamise kohta, milles käsitletakse lastehoiuduspuhkuse kohta sõlmitud raamkõkkulepet, jaanuar 2009.

⁽⁹⁾ Euroopa Komisjon „Child Poverty and Well-Being in the EU – Current status and way forward”, Luxembourg, Euroopa Ühenduste Ametlike Väljaannete Talitus, 2008.

⁽¹⁰⁾ ÜRO lapse õiguste konventsioon

⁽¹¹⁾ Komisjoni teatis „Euroopa Liidu lapse õiguste strateegia väljatöötamine”, KOM(2006) 367 lõplik, Brüssel.

2.8 Ajavahemikuks 1986–1996 rajas komisjon rahvusvahelise rühmana lastehoiu võrgustiku, mis keskendus kolmele konkreetsele valdkonnale: lastele suunatud teenused, vanemapuhkus ja mehed hooldajatena. Võrgustiku kehtestatud 40 kvalitatiivset eesmärki loovad raamistiku tulevastele meetmetele. See tähendab ELi poliitilist kohustust lastehoiuteenuste ja selle eesmärkide suhtes.

2.9 Koostatud on palju uuringuid, poliitikadokumente ja analüüse, et saada rohkem teavet laste ja perede vajaduste kohta ning kättesaadavate ja kavandatavate hooldusteenuste kohta⁽¹²⁾. Väikelapse hariduse ja hoolduse teemat on arutatud ja analüüsitud eri lähenemisviiside järgi, nagu näiteks Euroopa Komisjoni ja selle ametite viimastel aastatel avaldatud dokumendid. Nende lähenemisviiside hulka kuuluvad lapse õigused⁽¹³⁾, haridusküsimused⁽¹⁴⁾, lapsehoolduse praegune ja tulevane olukord ELis⁽¹⁵⁾, sümposion vajaduse kohta parandada väikelaste hooldus- ja haridusasutusi (ECEC)⁽¹⁶⁾ ning kõige haavatavamate lasterühmade vaesuse ja sotsiaalse tõrjutusega võitlemise sotsiaalpoliitiline tahk, samuti teadusuuringud ja projektide hindamised⁽¹⁷⁾.

3. Üldised märkused

3.1 Komisjon märkis oma 2006. aasta teatises,⁽¹⁸⁾ et laste õigused on ELi jaoks esmatähtsad ning liikmesriigid on kohustatud kinni pidama ÜRO lapse õiguste konventsioonist ja selle vabatahtlikest protokollidest ning samuti aastatuhande arengueesmärkidest. 2006. aasta märtsis palus Euroopa Ülemkogu

⁽¹²⁾ Starting Strong, OECD, 2001 / Childcare services in Europe, Foundation Findings, 2009 / Families and childcare services, Eurofound, 2009 / Early Childhood Education and Care key lessons from research and policy makers, NESSE, 2009 / The Provision of childcare services, Comparative review of 30 European countries, Euroopa Komisjon, 2009 / Child Poverty and well being in the EU, Euroopa Komisjon, 2008 / Changing Childhood in a Changing Europe, ESF, 2009 / Babies and Bosses, OECD, 2007 / Education Today, the OECD perspective, 2009 / Tackling Social and Cultural Inequalities through Early Childhood Education and Care in Europe, Eurydice, 2009 / Out of school care services for school aged children, Eurofound, 2007 / Employment developments in childcare services for school-aged children, European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, 2006 / UNICEFi aruanne 8, The Childcare Transition, Firenze, 2008 / Early Matters, Brüssel, 2008.

⁽¹³⁾ Komisjoni teatis „Euroopa Liidu lapse õiguste strateegia väljatöötamine“, 2006.

⁽¹⁴⁾ Komisjoni teatis „Haridus- ja koolitussüsteemide tõhusus ning võrdsed võimalused“, KOM(2006) 481 lõplik.

⁽¹⁵⁾ „Childcare services in the EU- what future?“, Eurofound.

⁽¹⁶⁾ „Early matters“, ECEC sümposion, oktoober 2008, Brüssel.

⁽¹⁷⁾ „Tackling social and cultural inequalities through early childhood education and care in Europe“, Eurydice, 2009; „Early Childhood education and care – key lessons for policy makers“, NESSE, 2009.

⁽¹⁸⁾ „Euroopa Liidu lapse õiguste strateegia väljatöötamine“, KOM(2006) 367 lõplik.

liikmesriikidel „võtta vajalikud meetmed, et kiirelt ja olulisel määral vähendada laste vaesust, andmaks võrdsed võimalused kõikidele lastele, sõltumata nende sotsiaalsest päritolust“⁽¹⁹⁾. Kõnealuse teema kontekstis tähendab see, et kõigile lastele tuleb võimaldada korralik haridus ja kooliväline haridus ning hooldus vastavalt lapse arenguvajadustele ja perekonna olukorrale, ning juurdepääs kättesaadavale, paindlikule, kvaliteetsele ja taskukohasele haridusele ja hooldusele vähemalt kuni 14-aastaseks saamiseni.

3.2 Lapsehoiuasutuste edendamine annab vanematele parema võimaluse ühitada töö-, era- ja pereelu. Eelkõige kehtib see naiste kohta, kes olles silmitsi ebapiisavate lastehoiuvõimalustega loobuvad suurema tõenäosusega töökohast, neil ei õnnestu tööd või sobivat töökorraldust leida, mis ei lase neil oma potentsiaali täielikult kasutada ega oma peret vaesuse eest kaitsta. See on tihedalt seotud demograafiliste väljakutsetega, kuna ühitamisvõimaluste puudumine toob kaasa sündimuse languse.

3.3 Euroopa õigusraamistik keelab soolise diskrimineerimise terve rea õiguslike meetmetega. Ometi vähendavad naised laste eest hoolitsemiseks sageli oma töötunde või võtavad pikemaid puhkusi, mis tähendab madalamat töötasu ja pensioni ning töötajate vaesust, eriti kui on tegu üksikvanema või paljulapselise perega. Ehkki tööaja piiramine on igäihe isiklik valik, võib see muu hulgas tulenda lastele suunatud kohaste teenuste puudumisest.

3.4 Vanematel peaks olema võimalik valida, millal nad soovivad vanemapuhkust võtta, ning kombineerida seda võimalusel piisavate lapsehooldusvõimalustega. Sellega seoses tuleks arvesse võtta ka riiklikku poliitikat, prioriteete, ettevõtete vajadusi, sotsiaalset survet ja laste vajadusi ning muutused peavad olema piisavalt arukad, et võimaldada erimeetmete võtmist.

3.5 Kogu ELis ütleb 6 miljonit naist vanuses 25–49 aastat, et neid sunnitakse töölt eemale või töötavad nad ainult osalise tööajaga, kuna neil on kohustused perekonna ees. Enam kui veerandil neist puuduvad lapsehoiuvõimalused või on nende hind liiga kõrge⁽²⁰⁾.

⁽¹⁹⁾ Vt 23.–24. märtsi 2006. aasta eesistujariigi järelduste punkt 72 (viide allmärkuses 8).

⁽²⁰⁾ Childcare Services in Europe, Foundation Findings, Euroopa Elu- ja Tööttingimuste Parandamise Fond, Dublin, 2009, lk 9, www.eurofound.europa.eu.

3.6 Juurdepääs kvaliteetsetele, taskukohastele ja kättesaadavatele väikelaste hooldus- ja haridusasutustele ning koolivälisele programmidele on oluline tagamaks, et lapsed veedavad oma aega sobivas keskkonnas, mis vastab nende arenguvajadustele, kuid võimaldaks vanematel (eelkõige naistel) ka tööd teha. Kvaliteetsetel lapsehooldusteenustel on mõju pereelu kvaliteedile ning laste, vanemate, perekondade ja kogukondade elule ning tulevikule.

3.7 ELi strateegiate eri eesmärgid seoses Lissaboni strateegia rakendamise, Barcelona eesmärgid ning edasine tegevus, samuti demograafiline olukord, põlvkondadevaheline solidaarsus, meeste ja naiste võrdsed võimalused ning töö- ja eraelu parem tasakaal on võimalik osaliselt saavutada lapsehooldusteenuste pakkumise abil. Vaja on suuremaid jõupingutusi, et tagada nende võimaluste puhul lapse huvide täielik arvestamine.

3.8 Kiirelt laienev lapsehooldusteenuste sektor pakub üha enam töökohti nii naistele kui ka meestele, ⁽²¹⁾ kuna haridus- ja koolitushuvide, maine ja palk suurenevad.

3.9 Suur osa liikmesriike on töötanud välja meetmete kogumi, et edendada töö-, era- ja pereelu paremat ühitamist. Kõnealusel meetmed peegeldavad eri riikide tööturgude erinevaid vajadusi ning Euroopa traditsioonide ja kultuuride mitmekesisust. Mitmesugused paindlikud lapsehooldusvormid moodustavad osa laiemast käsitlusest ning täiendavad teisi sama valdkonna meetmeid. Siia hulka kuuluvad sotsiaalse hõlvamise programmid, paindlik töökorraldus, lapsehoolduspuhkus ja teised puhkuseliigid, mis aitavad tagada töö-, pere- ja eraelu ning lapse õiguste ühitamise, edendades sel viisil ELi liikmesriikide majanduslikku ja sotsiaalset arengut.

4. Konkreetsed märkused

4.1 Lapsehooldus ELis on kiirelt kasvav ja arenev valdkond, millele on kehtestatud miinimumstandardid. Laste vajadused esimeste, äärmiselt oluliste eluaastate jooksul, investeringud lastele pakutavate teenuste osas (ettevalmistus kooliks ning edukaks haridusteeks ja täiskasvanueluks), samuti rõõmurohke lapsepõlv, on suhteliselt uus kontseptsioon, mille keskpunktis on laste parimad huvid, aga ka kogukonna ja ühiskonna huvid tervikuna ⁽²²⁾.

4.2 Veel hiljuti olid lapsehooldusteenustele riiklike vahendite eraldamise keskmis sageli lapsed vanuses kolmest aastast kuni kooliminekueni eesmärgiga neid kooliks ette valmistada. Lapsehooldusalased investeringud peaksid aga olema suunatud ka väiksematele lastele ja kuni 14-aastastele koolilastele.

⁽²¹⁾ Eeskätt eelmainitud majanduskasvu ja tööhõivet käsitleva Lissaboni strateegia abil.

⁽²²⁾ P. Reid, D. White: Eurofound, „Out of school care services for children living in disadvantaged areas”, Luxembourg, Euroopa Ühenduste Ametlike Väljaannete Talitus, 2007.

See ei tähenda üksnes paremat päevahoidu vanemate töö ajal, vaid ka tegevuste ning koolivälise hoiu ja hariduse ning vabaaja tegevuste pakkumist kõigile. Selle tõhusus täiskasvanueluks ettevalmistamisel on leidnud kinnitust, lisaks pakub see turvalist ja rõõmsat ajaveetmist.

4.3 Sotsialiseerimine ja väärtuste süsteemi arendamine on lapse perekeskkonna ja seda täiendava väikelapse formaalse hoolduse ja hariduse oluline osa. Mitteformaalset haridust pakuvad teisedki – valitsusvälised laste- ja noorteorganisatsioonid ning laste- ja noortekeskused, mis aitavad omandada praktilises elus vajalikke oskusi ning millel on oluline osa elukestva õppe protsessis. 70 % oma teadmistest ja oskustest omandame mitteformaalse hariduse kaudu. Kõiki võimalikke hariduse vorme tuleb tunnustada ja neile toetust pakkuda.

4.4 Erijuhtudel – puuetega lapsed, sisserändajate lapsed, vaimsete häiretega lapsevanemad jne – aitab lapsehooldus tagada, et lapsel on võimalus jääda oma pere juurde ja teda ei suunata mujale. Lapsehoolduse eri vormide kättesaadavus on majandusliku ja sotsiaalse arengu võtmekomponent ning sel on eriti oluline roll ebasoodsate tingimustega piirkondades ja ebasoodsates tingimustes rühmade ja leibkondade jaoks, kelle olukord on muus osas hea. Lapsehoolduse pakkumine saab aidata käsitleda sotsiaal-, majandus- ja terviseküsümisi, millega ebasoodsates tingimustes leibkonnad on vastamisi, ja toetada tõrjutud rühmade sotsiaalset integratsiooni.

4.5 Pidades silmas ÜRO lapse õiguste konventsiooni, ⁽²³⁾ peaks komisjon tegema paralleelse uuringu kavandatud meetmete mõju kohta lastele. Lastele eest tuleb hästi hoolitseda ja tagada nende isiklik heaolu. Lastele heaolu ja lapsepõlve väärtus sellel äärmiselt olulisel eluetapil on otsustava tähtsusega, kuid lapsed moodustavad samuti tuleviku tööjõu ning hoole ja toetuse puudus varases eluetapis võib põhjustada ebaõnnestumisi koolis ja hilisemal integreerimisel ühiskonda.

4.6 Lapsehooldusteenuste pakkumine on traditsiooniliselt peamiselt naiste töövaldkond, kuid soovivat oleks suurem sooline võrdõiguslikkus ja töötajate ühtlasem sooline jagunemine, suurendades selleks meestöötajate osakaalu. Kvaliteetne haridus ja kutseõpe, järelevalve ja maine tõstmine kõrgemate palkade abil aitavad tagada paremate teenuste osutamise ja suurendada töötajate soolist tasakaalu.

⁽²³⁾ Lapse õiguste konventsioon võeti vastu 20. novembril 1989 peaaesamblite resolutsiooniga 44/25 ja see jõustus 2. septembril 1990 kooskõlas artikliga 49 (<http://www2.ohchr.org/english/law/crc.htm>).

4.7 Barcelona eesmärk on tagada 2010. aastaks päevane lapsehoid vähemalt 33 %-le alla kolmeaastastest lastest ja 90 %-le üle kolmeaastastest ja eelkooliealistest lastest, kuid sätestatud ei ole lapsehoolduse eri vormid. Tungivald on vaja Euroopa platvormi, et neid klassifitseerida ja parandada kvaliteedi, paindlikkuse, kättesaadavuse ja tasukohasuse põhimõtete alusel. Siiski võib küsida: mis saab neist, kes vaatamata vajadusele lapsehoiu järele ei saa vajalikku kohta? Vaja on uuringuid ja asjakohaseid andmeid, et arutada küsimusi ja võimalikke vastuseid.

4.8 Mis puudutab lapsehoolduse kvaliteeti, siis on väga vähe andmeid mitteametlike lapsehooldusteenuste kohta, mida osutatakse kodustes tingimustes; paljud teenuse pakkujad on vastava

koolituseta ja ametlikult registreerimata ning jäävad välja tunnustatud kontrollisüsteemidest. Need töötajad ei kuulu ametlike tööhõivestruktuuride alla ja seetõttu puudub neil nõuetekohane kaitse töökohal. Liikmesriigid ja kohalikud omavalitsused peavad võtma kohustuse tagada kvaliteetne lapsehooldus kõigis selle vormides. Niisugused mitteametlikud teenused seavad ohtu ka lapse. Sotsiaalpartnerid peavad paluma eeskirju ja läbipaistvust mitte ainult professionaalse lapsehoolduse puhul, vaid ka kõikvõimalike kodudes osutatavate ja mitteametlike lapsehooldusteenuste puhul, toetades ja nõudes professionaalset koolitust ja järelevalvet. Maksusoodustused võiksid aidata luua kvaliteetsemaid lapsehoiuasutusi. Arvestades hooldusvaldkonnas töötavate naiste suurt arvu, annaks töötingimuste ja ettevalmistuse parandamine kõnealuses sektoris panuse ka üldisesse ELi strateegiasse selles valdkonnas ⁽²⁴⁾.

Brüssel, 20. jaanuar 2010

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

⁽²⁴⁾ EMSK arvamus ELT C 277, 17.11.2009, lk 102.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Rannikupiirkondade säästev areng”

(omaalgatuslik arvamus)

(2010/C 339/02)

Raportöör: **Stéphane BUFFETAUT**

26. veebruaril 2009 otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada arvamuse järgmises küsimuses:

„Rannikupiirkondade säästev areng”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektsioon võttis arvamuse vastu 13. oktoobril 2009.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 459. istungjärgul 20.–21. jaanuaril 2010 (20. jaanuari istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 138 ja erapooletuks jäi 4.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee rõhutab, et ELi hõlmatav 136 000 kilomeetri pikkune rannajoon kujutab endast märkimisväärset eelist, aga nende alade demograafiline, maapuudusest tulenev, põllumajanduslik, majanduslik ja turistlik surve võib kujuneda ohuks nende senisele atraktiivsusele ja tulevikule. Ainult nii majanduslikus, sotsiaalses kui keskkonna valdkonnas säästval arengul põhinev poliitika võib tagada rannikualadele helge tuleviku.

1.2 Sellega seoses sõnastab komitee oma järgmised soovitused:

1.2.1 Keskkonnakaitse

- merekaitsealade haldajate võrgustiku ja nende alade jaoks Euroopa märgise loomine;
- rannapärandi kaitse hea õigusloome ja regulatiivtavade Euroopa andmepanga loomine liikmesriikide vahel;
- tähelepanu pööramine seni käsitlemata rannikupiirkondade planeerimisele (v.a. loodus-, ajaloolisi ja kultuuriväärtusi kaitsvad rajatised ning seal elavad inimesed) ja nende merelt võetud maismaale püstitatud rajatiste mõju jälgimise Euroopa võrgustiku loomine, mis toetub mereuuringute laboratooriumidele;
- merepiirkondade teadus- ja tehnilise komitee loomine; selle ülesanne oleks ennetada meretaseme tõusu ja polaaralade jää sulamise tagajärgi ning pakkuda selleks lahendusi;
- merekeskkonnaalase teabe ja teadlikkuse tõstmise arendamine.

1.2.2 Transport

Komitee kinnitab taas oma toetust üleeuroopalise transpordivõrgu programmile, mille elluviimine toetaks Euroopa majandust. Rannikualade säästva arengu seisukohast rõhutab ta eelkõige järgmiste projektide olulisust: merekiirteed (Läänemeri, Atlandi kaar, Kagu-Euroopa ja Vahemere lääneosa), raudteeliin „Rail Baltica”, Joonia/Aadria ühendvedude koridori raudteeliin. Mere- ja raudtee-transporti osakaalu vajaliku suurendamisega peaks kaasnema sellest tuleneva reostuse korralik haldamine.

1.2.3 Rannikupiirkondade raskustes majandustegevus

Komitee rõhutab vajadust suunata Euroopa Sotsiaalfondi, Euroopa Regionaalarengu Fondi ja Euroopa Kalandusfondi vahendid erilistes raskustes rannikupiirkondadele, et lihtsustada nende alade suundumist uute majandustegevuste poole.

Ta juhib tähelepanu liikmesriikide ja Euroopa Liidu kuludele nende investeringute ja töödega seoses, mis peaksid hõlmama meretaseme prognoositavat tõusu. Kõnealused kulud moodustavad märkimisväärse eelarvekoorma.

Komitee tõstab esile, et kliimamuutuste mõju rannikualadele toob tõenäoliselt kaasa rahvastiku liikumise, millel on sotsiaalsed tagajärjed ja mõju tööhõivele ning mida tuleks ennetada.

1.2.4 Turism

Komitee toetab regulaarselt toimuva vastutustundliku mereturismi Euroopa konverentsi korraldamist, nt Regioonide Komitee ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee ühisüritusena, mis pakuks võimaluse arutleda heade tavade üle kogu ELis.

Ta toetab samuti kogu ELis kehtivate keskkonna kvaliteedikriteeriumite välja töötamist kuurortide, sadamate ja jahisadamate jaoks.

1.2.5 Kliimamuutused

Komitee toetab Euroopa koostööprogrammi käivitamist selleks, et uurida viise rannikualade kohandamiseks meretaseme tõusuga, ja vastastikuse teabevõrgustiku loomist teadusuuringute keskuste vahel. Samuti soovib komitee luua Euroopa teadus- ja tehnilise komitee, mis tegeleks veetaseme tõusu ennetamise ja sellele konkreetsete lahenduste pakkumisega.

1.2.6 Teadlikkuse tõstmine merekeskkonna valdkonnas

Komitee soovib tõsta teadlikkust merekeskkonnast ja sellega seotud väljakutsetest, mis mõjutavad praeguste ja tulevaste põlvkondade heaolu. Need meetmed tuleks eelkõige suunata koolidele ja laiale üldsusele ning neid võiks rannikualadel läbi viia puhkuseperioodidel.

2. Sissejuhatus

2.1 XXI sajandi inimesed pöörduvad mere poole. See on üldine suundumus ja mõned hiigelsuured metropolid nagu Shanghai, Tokyo, Osaka ja Hongkong laiuvad ookeani rannikutel, eelkõige madalvetes. Prognooside kohaselt jätkub see suundumus kõigil kontinentidel.

2.2 EL ei jää sellest nähtusest kõrvale ega või endale lubada sellest mitte huvitumist, eriti arvestades tema 136 000 kilomeetri pikkust rannajoont ja asjaolu, et ELi mereäärased piirkonnad moodustavad ligi 40 % sisemajanduse kogutoodangust ja hõlmavad 40 % rahvastikust.

2.3 Rannikualad on seega majandusõitsengu allikad ning samuti hea elukvaliteedi ja sotsiaalse heaoluga alad. Rannikualad on atraktiivsed ja koondavad samas piiratud alal suure hulga valdkondi: turism, kalandus, põllumajandus, sadama- ja lennusadamategevus, hea majanduskasvuga linnad, majandustegevus, transpordinfrastruktuurid jne. Kõigil sellel on tihti suur mõju ökosüsteemidele. Rannikualade inimtegevusega seotud eri kasutusviisid on konfliktide allikaks. Lisaks on rannikualade madalvetes pesitsevad ökosüsteemid bioloogilise mitmekesisuse poolest kõige rikkalikumad mereökosüsteemide seas.

2.4 Inimtegevus koondub rannikualadele, mis on loomult piiratud ja lisaks ohustab neid meretaseme tõus ja erosioon. Sellega seoses on ohus elukvaliteet, looduslikud alad, maismaa- ja mereökosüsteemid.

EL ei saa jääda ükskõikseks selles olukorras ja nende majanduslike, sotsiaalsete ja keskkondlike väljakutsete ees.

2.5 2000. aastal avaldas komisjon teatise Euroopa rannikualade integreeritud majandamise kohta, millele järgnes Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. mai 2002. aasta soovitus Euroopa rannikualade integreeritud haldamise strateegia elluviimiseks. 2007. aasta juunis tutvustas komisjon rannikualade integreeritud haldamise hindamist, millest järeldus, et ELi soovitusel oli kasulik mõju, aga strateegiale tuleb anda sisse uus hoog.

2.6 ELi tegevus ei piirdu aga üksnes selle aspektiga ja komisjon avaldas 2007. aasta oktoobris teatise „Euroopa Liidu integreeritud merenduspoliitika“.

2.7 2008. aasta juunis võeti vastu merestrategia raamdirektiiv, mis kohustab igat liikmesriiki koostöös teiste liikmesriikide ja ELi mitte kuuluvate piiriäärsete riikidega arendama välja merevee strateegiad. Eesmärk on tagada merekeskkonna järjepidev kaitsmine ja säilitamine ning hoida ära selle seisundi halvenemine, et saavutada mereakvatooriumis hea keskkonnaseisund hiljemalt 2021. aastaks.

2.8 Euroopa Parlament võttis omakorda 2008. aasta novembris vastu eraldi resolutsiooni turismi mõju kohta rannikualade piirkondlikule arengule.

2.9 Võime tõdeda, et mitmetele rannikualade kohta esitatud küsimustele on vastused antud mitmetes Euroopa dokumentides ja algatustes, mille elluviimine lasub liikmesriikidel ning asjaomastel kohalikel ja piirkondlikel omavalitsustel.

2.10 Siinkohal tuleb mainida ühise kalanduspoliitika mõju rannikualade majandus- ja sotsiaalelule.

2.11 Rannikualade säästva arengu mis tahes poliitika peab ühendama valdkondlikult kooskõlastatud ja omavahel sobivaid poliitikaid (nt ühine põllumajanduspoliitika) ja lähenemisi. Tegemist ei ole kerge ülesandega, kuna rannikualade maismaa- ja merepiirkondade huvid ning prioriteedid võivad olla vastuolus.

2.12 ELi rannikualade poliitika põhineb seega viiel vahendil:

1) Euroopa rannikualade integreeritud majandamine on ühenduse vahend, mis põhineb nõukogu ja Euroopa Parlamendi soovitusel (2002) ja millega edendatakse säästvat arengut ning kutsutakse liikmesriike üles koostama riiklikke strateegiaid. See annab raamistiku ning soodustab heade tavade ja projektide vahetust;

2) ELi integreeritud merepoliitika, mis on täpsem ja määratleb eriti olulised tegevusvaldkonnad järgmiselt:

— Euroopa piirideta meretranspordiruum;

— Euroopa merendusuringute strateegia;

- liikmesriikide integreeritud merenduspoliitika;
 - mereseire Euroopa võrgustik;
 - mereala ruumilise planeerimise suunised;
 - strateegia, mille eesmärk on leevendada kliimamuutuste mõju rannikualadele;
 - meretranspordist põhjustatud reostuse vähendamine;
 - võitlus ebaseadusliku kalapüügi ja kalavarude hävitamise vastu;
 - merendusklaster Euroopa võrgustik;
 - tööd igust käsitlevad Euroopa õigusaktid kalanduse ja meretranspordi valdkonnas;
- 3) Euroopa kalanduspoliitika, mis mõjutab silmnähtavalt mõnede rannikualade majandus- ja sotsiaalelu;
- 4) elupaikade direktiiv (Natura 2000), mida kohaldatakse merendusvaldkonnas;
- 5) merendusstrateegia raamdirektiiv.

2.13 Igal juhul tuleb meeles pidada, et iga rannik on erijuht ning et erineva poliitika kasutamise tingivad geograafilised ja füüsilised omadused: sügavad või madalad mered, tõusude ja mõõnade ning ilma nendeta mered, pehme või polaarse kliimaga rannikualad, järsk, tasane, kaljune või liivane rand jne. Sellest tulenevalt saab määratleda ühised eesmärgid, aga mitte ühtset poliitikat kõigi rannikute kohta ega poliitika rakendamise asjaolusid.

3. Looduslike maismaa- ja merekeskkondade säilitamine

3.1 Kõnealuste alade säästva arengu väljakutsed on seotud teatud hulga eriti tundlike teemadega.

3.2 Maapuuduse tõttu on mõned liikmesriigid toetanud või käivitanud algatusi rannikualade kaitseks, nagu *National trust* Ühendkuningriigis või *Conservatoire du littoral* Prantsusmaal või rannikuala hõlmavate loodusparkide rajamine. Tuleks kaaluda sellist tüüpi algatuste laiendamist, mille eesmärk on kõige õrnemate ja kõige ohustatumate või kõige erilisemate loodusala haldamise tagamine, võimaldades riigil selline ala eraomanikult ära osta, kui avalik huvi seda nõuab. Teatud mõttes oleks tegemist riikliku pärandi uue kategooria loomisega ajalooliste mälestusmärkide või muuseumi kunstiteoste eeskujul.

3.3 Direktiiv 92/43 EMÜ (mida kutsutakse üldiselt elupaikade, loomastiku ja taimestiku või lihtsalt elupaikade direktiiviks) käsitleb looduslike elupaikade, metsikute looma- (bioloogia) ja taime- liikide säilitamist. Selle direktiivi alusel on mõned liikmesriigid laiendanud Natura 2000 alasid merepiirkondadele. Tuleks kaaluda, kas seda säilitamise vahendit on asjakohaselt kasutatud (eelkõige põhjenduseks laiendada seda suurtele merealadele sügavetes, mille bioloogilise mitmekesisuse ja riskitegurite kohta on tihti vähe teada.).

3.4 Rannikualade mere bioloogilise mitmekesisuse kaitse ja rikkalike kalavarude säilitamine on ärgitanud mõnesid liikmesriike arendama merekaitsealade võrgustikke (MPA: *Marine Protected Areas*) Need algatused oleksid veelgi tulutoovamad, kui nendega liituksid kõik rannikuäärsed riigid. Seega tuleks neid merekaitsealasid ühendada, ühtlustada ja edendada. Kasulik oleks ka nende kaitsealade haldajate Euroopa võrgustik ja Euroopa märgis.

3.5 Rannikualade üha kiirenevale linnastumisele, rannikualadel paiknevate põllumajandusmaade ülekasutamisele ja soolase vee tungimisele rannikualade põhjavette tuleb osutada erilist tähelepanu, et tagada rannikualade elanikele jätkuv juurdepääs hea kvaliteediga mageveele.

4. Reostuse vältimine ja sellega tegelemine

4.1 Ammune probleem seisneb mõistagi otse merre visatud jäätmetes ning jõgedest ja vooluveekogudest pärinevas reostuses, rääkimata sadamavetest ja meretranspordist tulenevast spetsiifilisest reostusest.

4.2 Euroopa õigusaktid puudutavad üht osa sellest probleemist vee raamdirektiivis ja selle tütaraktiivides. 2007. aastal väljendas komisjon rahulolematust selle keskpärase ülevõtmise ja eba-piisava rahvusvahelise koostöö üle. Kõnealuse direktiivi elluviimises oli täheldatud palju hilinemisi. 2010. aastal peavad liikmesriigid koostama vesikondade majandamiskavad, mis peaksid sisaldama veekogude kaitsmise ja vajadusel ka taastamise meetmeid. ELi mitte kuuluvate riikidega jagatavate veekogude osas tuleb pingutused kooskõlastada. Välja tuleb selgitada erinevat tüüpi veereostuse kahjustuste mõju, eristades mõju sihtrühma (inimene ja tema tervis, tema majandus, tema heaolu või mereliigid) ja aega, mis kulub elupaikadelt ja liikidelt ohu kõrvaldamisele või kahju pöördumatus mõistmiseks.

4.3 Merestrategie raamdirektiiv annab konkreetse vastuse vajadusele säilitada ja parandada merevett, määratledes merepiirkonnad ja alapiirkonnad ning paludes liikmesriikidel töötada koos välja merestrategie ja määratleda keskkonnamärgid.

4.4 Laevade tekitatud merereostusega on tegeletud erinevates Erika programmides.

4.5 Tihti ei olda kursis ühe teatud keskkonnoaohu vormiga. Nimitelt on randade liialdatud planeerimise käigus madalveed (elupaigad ja ökosüsteemid) pöördumatult hävitatud põhjustel, mis ei ole seotud ei elanike julgeoleku ega pärandi kaitsega. Euroopa rannikualade planeerimine merele ehitamise mitmekordistamise kaudu – jahisadamad, sadamad, eri ehitised ja keskpikas perspektiivis mitmed ehitised randade kaitsmiseks meretaseme tõusu vastu – vajab ühenduse tasandil kaalumist (nt seireüksus MEDAM, kes tegeleb kõigi Prantsusmaa Vahemere rannikule ehitatud rajatistega⁽¹⁾). Oma ulatuse tõttu vastandub randade planeerimine säästvale arengule. Randade loodusliku aspekti ja madalvete säilitamine peab muutuma peamiseks mureküsimuseks. ELis on probleemi teatud määral juba teadvustama hakatud. Nii on Camargue's veetõusuga kohanemine võimaluse korral teostatud selliselt, et merel lastakse üle võtta alasid, kust ta eelnevalt tagasi on tõmbunud. Itaalias Meremmas (Toskaana kallastel) arutletakse lõbusõidusadamate laienemise piiramise üle, eesmärgiga arendada välja paatide talviseid hoiukohti maal ja hallata täpselt sadamakohtade hõivamist.

5. Transport rannikualadel

5.1 Rannikualade maanteevõrgustikud on tihti ülekoormatud. See olukord vähendab liiklusohutust, suurendab CO₂ heitkoguseid ja reostust ning majanduskadu. EL on juba ammu tahtnud suunata ühe osa sellest maismaa liiklusest raudteele või merekiirteele, aga ometi ei ole saavutatud käegakatsutavaid tulemusi. Siinkohal tasub teha mõned märkused:

- loodus- ja keskkonnakaitse liikumine ei ole alati järjepidev ning on tihti vastu selliste infrastruktuuride rajamisele, mis võimaldaksid maismaatransporti vähendada alternatiivsete transpordiliikide arendamise kaudu (nt Lyoni ja Torino vahelise ühendveoga tegeleva raudteeliini blokeerimine, harilikult ollakse igasuguse sadamalaienduse vastu, nt Le Havre'is 2000. aastal või Rotterdamis, vastuseis Reini-Rhône'i kanali elluviimisele);
- hoolimata komisjoni hiljutistest algatustest (teatis „Põhiliselt kaubaveoks kasutatava raudteevõrgustiku suunas” 2007. aastal, määrus „Konkurentsivõimeliseks kaubaveoks kasutatav Euroopa raudteevõrgustik” 2009. aastal) on ELi raudteekaubavedu arendatud vähesel määral. See tuleneb nii kultuurilistest põhjustest, eelkõige reisirongile antavast traditsioonilisest prioriteedist, kui ka kahtlemata ärikultuuri puudumisest.

5.2 Hoolimata neist raskustest saab rannikualade maismaa kiirteede võrgustike koormust leevendada ainult liikluse ühe osa suunamisega raudteele või merele. Peamiseks väljakutseks on majandusliku ja sotsiaalse arengu kokkusobitamine keskkonnakaitsega.

6. Säästva mereäärse turismi suunas

6.1 Turismi esitletakse liiga tihti kui lahendust raskustes rannikualadele. Ometi on turismihooaja kestvus sageli liiga piiratud selleks, et pakkuda kahanevale majandustegevusele tõelist alternatiivi. Turism kui imelahendus võib tõugata rannikualade ülekasutamisele, mis võib kaasa tuua pöördumatud keskkonnanahjud, andmata jätkusuutlikku lahendust majandusprobleemidele. Lisaks võib turismi ülekasutamine lõppeda nii-öelda kuldmine muneva kana tapmisega, sest keskkond laastatakse. Kindlasti tuleks arendada säästvat turismi ning riigivõimud ja valitsusvälistes organisatsioonid on juba mõningaid algatusi käivitanud.

6.2 Prantsusmaal 1986. aastal koostatud seadus rannikualade maaplaneerimise, kaitse ja väärtustamise kohta kiideti heaks vastureaktsioonina niinimetatud rannikute betoneerimisele. Seaduse eesmärk on kaitsta bioloogilist ja ökoloogilist tasakaalu, säilitada keskkond ja maastikud, ent samuti säilitada ja arendada ka veega seotud majandustegevust (kalandus, merekultuurid, sadamategevus jne). Kõnealune tekst on suunatud rannikupiirkondadele ja selle peamised sätted kehtestavad linnastumise osapooltele kohustuse kaitsta erilisi loodusalasid ja keelavad igasuguse ehitamise lähemal kui 100 meetrit kaldast väljaspool linnapiirkondi. Pärast kahekümneaastast kohaldamist tehtud kokkuvõtte on pigem positiivne. ELil ei ole pädevusi rannikualade linna- ja maaplaneerimise valdkonnas, aga vähemalt võib ta ärgitada heade õigusloome ja regulatiivtavade vahetamist liikmesriikide vahel.

6.3 Keskkonnahariduse Fond lõi 1985. aastal sinilipu ökomärgise. Nüüd on olemas Euroopa sinilipp. See ökomärgis puudutab rannikualade ja sadamate piirkondi ning selle saamise tingimus on keskkonnahariduse, ohutuse, puhtuse ja kohalike teenuste olemasolu randades ning jäätmekäitluse, veemajandamise, suplusvee kvaliteedi ja puhastusrajatistega seotud kriteeriumite saavutamine. Lõbusõidusadamate jaoks kehtivad eraldi kriteeriumid. Kuigi kõnealuse algatuse eesmärk on arendada turismi, ei saa märkimata jätta ka selle teisi eeliseid.

6.4 Ökoturismi ja vastutustundlikku turismi arendatakse kõikjal Euroopas, tihti soodustavad seda omavalitsused. Põllumajandusturism võimaldab rannikualade põllumajandusettevõtjatele täiendavat sissetulekut.

⁽¹⁾ <http://www.medaorg>.

7. Euroopa kalanduspoliitika

7.1 Kalandusvaldkonna haldamine kuulub komisjoni pädevusse. Euroopa säästva kalanduspoliitikaga seatakse kahtluse alla mõned selle valdkonna majandusmudelid, millel on majanduslikus ja sotsiaalses plaanis tõsised tagajärjed. Säästva kalanduse küsimust tuleb käsitleda hea teadusliku teadmuse kaudu, sest vaid nii on võimalik tagada varude pikaajaline haldamine. Siinkohal tuleb vahet teha rahvusvahelistes vetes ja territoriaalvetes kalastamise vahel iga merenduspiirkonna puhul, kasutades samas asjakohaselt toetusi, pidades eelkõige kinni varude parimast haldamisest.

7.2 Eristada tuleb väikese- ja suuremahulist kalapüüki. Väikese-mahulise kalapüügi puhul võimaldaks merekaitsealade Euroopa võrgustiku loomine hallata paremini rannikualade kalaliike, tagades nende alade mittekalastussektorites looduslikult kõrge kontsentratsiooni ja kalade normaalse jaotumise sugude kaupa, et toota piisavalt kulleseid ja noori kalu. Samas oleks kasulik soodustada kalurite seas kalandusühingute loomist (mõnedes riikides on need olemas: kooperatiivid, liidud, kalurite vahekohtud, piirkondlikud nõuandeorganid jne). Vajalik oleks teadusnõustajate aktiivne osalemine, et praegu kasutuses olevate rannikupiirkondade (sadama ümbrus, ühe piirkonna rannik või muu haldus- või ajalooline jaotus) haldamist oleks võimalik parandada ja katta ökoloogiliselt sarnaseid piirkondi. Need kalandusühingud võiks ühendada võrgustikuks, et ergutada kogemuste ja heade tavade vahetamist.

7.3 Käsitleda tuleb ka harrastuskalapüüki, sest kui sellel ei ole piire (harrastuskalapüük meres on enamikes riikides vähereguleeritud) ega majanduslikke piiranguid (mõne kaluri varustuse väärtus ületab kaugelt saagi oma), võib sellel tema ulatust arvestades olla märkimisväärne mõju mõnedele liikidele.

8. Rannikualade majandustegevus

8.1 Kõikjal Euroopas on sajandeid tegeldud rannikualade majandustegevusega: sadamad, laevaehitus, kalapüük. Kuigi ELis asuvad mõned maailma suurimatest sadamatest, on laevaehitus ja kalandus suurtes struktuurilistes raskustes.

8.2 Teisest maailmasõjast alates on Euroopa laevaehitus pidanud konkureerima Aasia laevatööstusega, mis on viinud Euroopa laevaehituse restruktureerimise ja spetsialiseerumiseni. Mõned laevatööstused on siiski silmitsi tõsiste raskustega, nt Poola Gdanski, Gdynia ja Szczecini laevatehased. Selles olukorras on vaja teha märkimisväärsed pingutusi töötajate ümberkoolitamiseks ja taas tööle suunamiseks ning seda mitte üksnes Poolas.

8.3 Euroopa on loonud ka ühe maailma esimestest meelelahutustööstusest. Enne kriisi oli selles sektoris üle 37 000 ettevõtte, mis pakkusid tööd üle 270 000 töötajale. See sektor on väga tõsiselt kannatada saanud. Ka siin ollakse vastamisi töötajate jaoks väga raske olukorraga. Kõnealusel sektoris on väga oluline töötajate ümberkoolitamine ja taas tööle suunamine ning sektori säilitamine Euroopa tööstuse alustalana.

8.4 Nagu selgus ülalpool, on kalavarude otsalõppemine ja teatud kalapüügiviiside keeld ELis (aga mitte tingimata ELi välistes riikides) ning liigne kalastamine tinginud sellise Euroopa kalanduspoliitika, mis mõjutab tõsiselt kõnealust sektorit, mis seab silmitsi vajadusega inimeste ümberkoolitamise ja taas tööle suunamise poliitika järele.

8.5 Vesiviljelus on uus tegevusliik, mis peaks vastama kalaliikide tarbimise kasvavale nõudlusele. Ei tohi unustada, et tegemist on kalapüügist sootuks erineva ametiga, mis sarnaneb rohkem põllumajandusettevõtlusega. Lisaks nõuab see tegevus ettevaatusabinõusid sanitaar- ja keskkonnavaldkonnas.

8.6 Rannikualade säästev areng nõuab selliste tegevuste säilitamist, mis on seotud nende geograafilise asendiga. Rannikualade keskkonnasõbraliku põllumajandustegevuse jätkamine aitab omalt poolt kaasa nende säilimisele. Samas ei paku turism lahendusi kõigile probleemidele seoses taas tööle suunamisega, seda enam võivad mõned turismiga seotud infrastruktuuriprojektid ohustada rannikualadel veel säilinud rohelist alasid. EL peaks osutama erilist tähelepanu selles spetsiifilises ja tundlikus majanduskeskkonnas teostatavate poliitikate majanduslikele ja sotsiaalsetele tagajärgedele.

9. Teadlikkuse tõstmine merekeskkonna valdkonnas

9.1 40 % Euroopa rahvastikust on koondunud sellele 136 000 kilomeetri pikkusele rannajoonele, mis tõmbab ligi ka kõige suurema osa turistidest. Paremini tuleb tundma õppida rikkalikku merekeskkonda, mis on nõrgestatud inimasustuse suure tiheduse tõttu. Vaja on merekeskkonna-alase teadlikkuse tõstmise programmi, kus võetakse arvesse kõiki eri asjaolusid merepiirkondades, nt viidates piirkondadele ja alapiirkondadele, mis määratletakse merendusstrateegia kohaldamisega, ja vähemalt ELi ümbristavas viies meres ja ookeanis (Läänemeri, Põhjameri, Atlandi ookean, Vahemeri ja Must meri), mis võimaldaks teha paremini arusaadavaks ja põhjendada paremini merekaitsemeetmeid, et võidelda reostuse, ülemäärse kalastamise või kallaste seisundi kunstlikest ehitustest tingitud halvenemisega vastu. Seega on väga oluline anda paremat teavet, mis oleks suunatud koolidele ja rannikualade haldamise eest vastutavatele omavalitsustele.

10. Ülemaailmsed kliimamuutused ja veetaseme tõus

10.1 Kliimasoojenemine toob ühelt poolt kaasa merede taseme üldise tõusu ja teiselt poolt erakordsete tõsiste kliimanähtuste (tormid, orkaanid, tornaadod jne) esinemissageduse kasvu. Sellega kaasneb rannikute erosioon, randade kadumine ja rannikute kaitsestruktuuride tugevdamine, nagu mõnedes riikides seda juba näha on. See probleem mõjutab Euroopa riike ja piirkondi erineval moel, puudutades üldiselt esmajärjekorras linnapiirkondade rannikuid koos kõigi sadama- ja turismiinfrastruktuuridega. Mõned liikmesriigid on juba algatanud ulatuslikke operatsioone, nt Delta kava Hollandis pärast 1953. aasta üleujutuskatastroofi või

operatsioon Moise Itaalias Veneetsia päästmiseks. Tuleb kavandada ühenduse suundumused nende eelnevalt teadaolevate ja pöördumatute muutustega tegelemiseks, pidades samas silmas majanduslikke ja keskkonnahuve.

10.2 Kliimamuutuste ja nende tagajärgedega tegelemisel ei tohi EL piirduda ennetusmeetmetega, vaid peab käivitama koos liikmesriikidega suure teadus- ja arendusprogrammi, mis põhineks koostööl teadus- ja uurimiskeskuste vahel ning tulemuste ühendamisel. Selline algatus näitaks tiheda Euroopa koostöö kasulikkust ja isegi vajalikkust selles valdkonnas.

Brüssel, 20. jaanuar 2010

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

III

(Ettevalmistavad aktid)

EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEE

Täiskogu 459. ISTUNGJÄRK 20. JA 21. JAANUARIL 2010

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus ühenduse lennujaamades teenindusaegade jaotamise ühiste eeskirjade kohta”

KOM(2009) 634 lõplik – 2009/0176 (COD)

(2010/C 339/03)

21. detsembril 2009 otsustas nõukogu vastavalt EÜ asutamislepingu artikli 100 lõikele 2 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus ühenduse lennujaamades teenindusaegade jaotamise ühiste eeskirjade kohta” (kodifitseeritud versioon)

KOM(2009) 634 lõplik – 2009/0176 (COD).

Kuna komitee nõustub täielikult ettepaneku sisuga ning ei soovi teha selle kohta ühtegi märkust, otsustas komitee täiskogu 459. istungjärgul 20.–21. jaanuaril 2010 (20. jaanuari istungil) esitada kõnealuse ettepaneku kohta pooldava arvamuse. Poolt hääletas 185 ja erapooletuks jäi 6.

Brüssel, 20. jaanuar 2010

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus Maa seire Euroopa programmi (GMES) ja selle esialgsete toimingute kohta (2011–2013)”

KOM(2009) 223 lõplik – 2009/0070 (COD)

(2010/C 339/04)

Raportöör: **Joost VAN IERSEL**

Nõukogu otsustas 30. juunil 2009. aastal vastavalt EÜ asutamislepingu artikli 157 lõikele 3 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus Maa seire Euroopa programmi (GMES) ja selle esialgsete toimingute kohta (2011–2013)”

KOM(2009) 223 lõplik – 2009/0070 (COD).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioon võttis arvamuse vastu 5. jaanuaril 2010.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 459. istungjärgul 20.–21. jaanuaril 2010 (20. jaanuari istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 184, vastu hääletas 2, erapooletuks jäi 4.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tervitab Maa seire Euroopa programmi (GMES) teemalist määrust ja selle esialgseid toiminguid kui strateegilist edusammu Euroopa kosmosepoliitika arendamise uues tõhusamas raamistikus.

1.2 Komitee usub, et kõnealuses kontekstis on võimalik saavutada olulist kasu olemasolevate ELi poliitikate rakendamise, uute poliitikate väljatöötamise, Euroopale ja väljaspool Euroopat arukate ja asjakohaste teenuste osutamise tõhustamise ning ELi seisukohtade tugevdamise teel rahvusvahelistel läbirääkimistel.

1.3 Kasu ühiskonnale ja kodanikele on seda suurem, et kosmosepõhised teenused mõjutavad paljusid väga asjakohaseid teemasid nagu kliimamuutused, hädaolukorrad, keskkonna- ja terviseküsimused, sealhulgas vee ja õhu kvaliteet (saaste), põllumajandus ja metsandus, kahanevad loodusvarad, kosmoseküsimused ning avaliku julgeoleku küsimused ja kaitse.

1.4 Kõrge kvaliteet on hädavajalik nii kosmosevaldkonna kui ka *in situ*-valdkonna jaoks, samuti nagu nende interaktiivsed võimed ja koosmõju. Kosmosepõhised teenused täiendavad maapinnal, õhus ja meres asuvaid teenuseid ⁽¹⁾.

⁽¹⁾ Kosmosepõhiste teenuste panus tagab praegu varasema juurdepääsu asjakohasele teabele, mis jätab rohkem aega otsuste tegemiseks ja vastumeetmete ettevalmistamiseks. Lisaks sellele lihtsustavad need sündmuste ja ootamatute sündmuste üldist ja piirkondlikku tõlgendust.

1.5 Euroopa agentuurid ja liikmesriikide avalikud teenused on kosmoseteenuste peamine sihtgrupp. Ka eraõiguslikud isikud saavad neist kasu. Avaliku ja erasektori jaoks kasulike teenuste hulk kasvab koos turu arenguga. Järgmise etapi teenuste sektor, kus kõige olulisem koht on VKEdel, nõuab erilist tähelepanu ja rahastamist.

1.6 Juhtimine on äärmiselt oluline. Otsustavad elemendid on järgmised:

— kooskõlastamine ja sidusus, mis põhinevad kosmoseproblemaatika käsitlemisel ühe ELi täieõigusliku poliitikana ja kõigi kosmoseproblemaatikaga tegelevate komisjoni peadirektorite ja Euroopa agentuuride täielikul pühendumisel;

— komisjoni ja liikmesriikide arvukate eraõiguslike isikute tegevuse kooskõlastamine;

— komisjoni operatiivne oskus käsitleda järgmise etapi teenuste sektorit;

— rahuldavad raamtingimused innustamaks erasektori investeeringuid.

1.7 Täielik, usaldusväärne ja pidevalt kättesaadav andmebaas põhineb kosmosepõhise ja maapinnal asuva infrastruktuuri koostööl. Täielik ja avatud juurdepääs andmetele on võtmetegur moonutuste vältimisel ja järgmise etapi teenuste sektori stimuleerimisel. Liikmesriikide ja ELi jaoks selgelt tundlikke andmeid tuleb kaitsta.

1.8 Komitee tunnustab 150 miljoni euro suurust rahastamispa-ketti rakenduste tõhustamise esimese sammuna. Üldise positiivse hinnangu saavutamiseks tuleb lahendada teatud küsimused. Finantsvahendite võimalik ebapiisavus, satelliitide Sentinel B käivitamine lisaks satelliitidele Sentinel A ning sidusrühmade vahel ELi eelarvest jaotatavad toetused loovad aluse edasistele läbirääkimistele ja selgitustele, et tagada süsteemi edu poliitiliste eesmärkide täitmisel.

1.9 Edasised kosmosepõhised teenused mõjutavad paljusid valdkondi, mis vastavad otseselt ühiskonna ja kodanike vajadustele. Komitee soovib seetõttu tungivalt ELi teabevahetusstrateegiat, et tõsta üldsuse teadlikkust Maa seire edaspidise kasu kohta, pöörates erilist tähelepanu selle valdkonna tehniliste ekspertide haridusele ja koolitusele.

1.10 Maa seire peaks omandama kindla koha 2010. aasta järgset perioodi käsitlevas Lissaboni strateegias.

2. Euroopa kosmosepoliitika areng

2.1 Poliitiliselt ja majanduslikult strateegilised põhjused on peamine stiimul huvi suurenemisel kosmoseküsimuste vastu. Kliimamuutus, keskkonna- ja kosmosevaldkonna eesmärgid, kodanike turvalisus ja täiendava kaitse infrastruktuur muudavad tõhustatud operatiivteenused kosmosevaldkonnas väga nõutavateks.

2.2 Sõltumatu Euroopa kosmosepoliitika ja sõltumatud talitused on vajalikud globaalse kosmosegevuse suurenemise tõttu, mida teostab üha kasvav arv partnereid ja konkurente ⁽²⁾.

2.3 Vastavalt komisjoni rohelisele ja valgele raamatule, mis avaldati viimase kümne aasta jooksul, ning vastavalt Euroopa Kosmoseagentuuri (ESA) ja komisjoni vahel 2003. aastal sõlmitud raamlepingule tervitab komitee ühise kosmosenõukogu, komisjoni ja ESA dokumentides 2007. aasta aprillis ja mais esitatud poliitikameetmeid ⁽³⁾. 2009. aasta oktoobris rõhutas president José Manuel Barroso kosmose tähtsust paljude ELi poliitikavaldkondade jaoks ⁽⁴⁾.

2.4 ESA on teinud märkimisväärset tööd väga pika aja jooksul. Lisaks teadusuuringutele on kosmoseprogrammid lihtsustanud

⁽²⁾ Selles kontekstis tuleks nimetada maavaatlussüsteemide ülemaailmset süsteemi (GEOSS). GMESi abil soovib Euroopa igati asjakohast rolli GEOSSi raames.

⁽³⁾ ELT C 162, 25.6.2008, lk 24.

⁽⁴⁾ Euroopa Komisjoni presidendi sissejuhatav sõnavõtt konverentsil „Euroopa kosmoseambitsioonid, uued võimalused Euroopa ettevõtete ja kodanikuühiskonna jaoks“, Brüssel 15.-16. oktoober 2009.

toimivate teenuste arengut koostöös eraettevõtetega. Komitee tegi möödunud aastal järelduse, et ESA on edukalt teostanud tööstuspoliitikat. ESA ja Euroopa Komisjoni vahelise uue tööjaotuse raames vastutab komisjon täielikult projektide operatiivetapi eest.

2.5 Komitee on juba väljendanud oma ootusi selle kohta, et Euroopa Komisjoni osalemine poliitika kujundamisel ja rahastamisel peaks toetama nii avaliku kui ka erasektori tegevust kosmosevaldkonnas.

2.6 Selles kontekstis teeb komisjon Maa seire Euroopa programmi (GMES) määruse ettepaneku ning ettepaneku programmi esialgsete toimingute kohta (2011–2013), mis on järgmine vajalik samm Euroopa parema kosmosepoliitika nõudmiste täitmiseks.

2.7 GMESi tulemusel on suurenenud huvi ja tõhustunud Euroopa asutuste ning avaliku ja erasektori programmid Euroopas.

2.8 Et tagada GMESi mitmesuguste võimalike tulude tõhus käsitlemine, tervitab komitee koordineerimise eest vastutava GMESi büroo loomist ettevõtluse peadirektoraadis. Selline kooskõlastamine on väga soovitatav, kuna kaasatud on mitmed peadirektoradid ja 7. raamprogramm.

2.9 Tõhustatud koostöö Euroopa tasandil ning komisjoni ja liikmesriikide vahel on samuti positiivne mõju ühtsele lähenemiseviisile, mis riiklikul tasandil sageli puudub. See võib tõsta teadlikkust ja parandada kosmose kuvandit, ühendades kosmose kodanikele osutatavate eriteenustega.

3. Määrus

3.1 Lisaks GMESi teadus- ja arendustegevusele, mille puhul on tegemist valdkondadega, kus Euroopa Komisjon, ESA ja liikmesriigid on aktiivsed partnerid, keskendub komisjon teemadele, mille raames tagab ühenduse tegevus selge lisaväärtuse.

3.2 Kõnealuses määruses nähakse ette toimivad GMES-teenused laiemal tasandil. Kuna tegemist on uue etapiga uues raamistikus, on nii programmi loomise, sh prioriteetide valiku, kui ka juhtimise üle peetud laialdasi konsultatsioone kõigi sidusrühmadega, GMESi koordinaatoritega liikmesriikides, (potentsiaalsete) kasutajatega ja tööstusega.

3.3 Maa seire Euroopa programmi käsitlev määrus loob õigusliku aluse GMES-programmile ja ELi rahastamisele esialgsete toimingute puhul aastateks 2011–2013 summas 107 miljonit eurot komisjoni eelarvest. Lisaks on selle jaoks eraldatud täiendavalt 43 miljonit eurot 7. raamprogrammi vahenditest, seega on toetuse kogusumma 150 miljonit eurot, kuni saavutatakse kokkulepe ELi mitmeastase eelarve kohta aastateks 2013–2020 ⁽⁵⁾.

⁽⁵⁾ Tegemist on täiendavate summadega lisaks 1,4 miljardile eurole, mis on kosmoseprojektide jaoks ette nähtud 7. raamprogrammis.

3.4 Ette on nähtud viis tegevusvaldkonda. Perioodil 2011–2013 on rõhuasetus hädaolukorras reageerimise ja maismaaseire teenustel ⁽⁶⁾.

3.5 Esialgseid toiminguid juhib komisjon kui ühte osa ELi üldisest GMESiga seotud tegevusest, mis hõlmab ka ELi teadusuuringute alast tegevust ja GMESi partnerite tegevust. Kõnealust raamistikku tuleb eristada GMESi kosmosevaldkonna rakendamise, mis on tehtud ESA ülesandeks.

3.6 Lisaks üldisele üksmeelele sidusrühmade seas ilmnes konsultatsioonidest ka suur vajadus usaldusväärsete ja korrektsete andmete järele.

3.6.1 Paljud kasutajad, sealhulgas teadusringkonnad, riiklikud ja piirkondlikud ametiasutused ning julgestusteenistused vajavad hädasti usaldusväärseid andmeid, mõnikord on see vajadus isegi äärmiselt kiireloomuline.

3.6.2 Usaldusväärsed ja järjepidevad andmed on vältimatu tingimus Maa seire turgude edasiseks arenguks Euroopas, eelkõige järgmise etapi teenuste sektoris, pidades silmas majanduskasvu soodustamist ja töökohtade loomist ⁽⁷⁾.

3.7 Võttes arvesse subsidiaarsust, väärib märkimist, et üldhinnangust ilmneb vajadus arvestada Euroopa tasandil kõnealuse määruse raames osutatavate teenuste puhul kõikide liikmesriikide panusega, võimaldades nii mastaabisäästu kui ka ELi keskkonnaõigustiku tõhusat rakendamist ⁽⁸⁾.

4. Üldised märkused

4.1 Lisaks olemasolevatele teadusuuringute programmidele, teenustele ja mõnele toimingule tervitab komitee igati esialgseid toiminguid, mis on ette nähtud Maa seire määruses strateegilise sammuna arengu suunas.

4.2 GMESi käivitades algatasid komisjon ja ESA programmi satelliitandmete operatiivseks kasutamiseks tsiviileesmärgil, lisaks selle kasutamisele meteoroloogilisel eesmärgil. See programm on oma ulatuse ja põhjalikkuse poolest maailmas ainulaadne. GMESi jätkusuutlik areng ja rakendamine annab Euroopa tööstusele võimaluse saada üheks esmatähtsaks maailmatasandi osalejaks.

4.3 Laialdased konsultatsioonid asjaomaste sidusrühmadega ning mõjuhindang näitavad, et programmi eesmärkide ja edasiste võimaluste osas valitseb ulatuslik üksmeel. Paljud tellitud konkreetsed uuringud näitavad, et GMES pakub sarnast kasu ning suuremaid võimalusi avaliku ja erasektori osalejate jaoks ⁽⁹⁾.

⁽⁶⁾ Vt määruse artikkel 3.

⁽⁷⁾ Vt määruse artikkel 8.

⁽⁸⁾ Vt ka määruse artikli 4 lõige 3.

⁽⁹⁾ Vt muu hulgas „Socio-Economic Benefits Analysis of GMES”, Price-WaterhouseCooper, oktoober 2006; „EU Space Policy and its potential for EU industrial sector competitiveness”, 2007. aasta uuring EP taotlusel, ning „Study on the competitiveness of the GMES downstream sector”, uuring GMESi konkurentsivõime kohta järgmise etapi teenuste sektoris, Ecorys jt, november 2008.

4.4 Uute toimingutest saadav kasu, mida ootavad mitmed avaliku ja erasektori sidusrühmad ning komitee, võib võtta kokku järgmiselt:

- strateegiliselt peegeldab Euroopa Maa seire ELi kasvavaid Euroopa tasandi ja rahvusvahelisi ülesandeid ja kestvat mõju Euroopa ja maailma asjadele;

- kohandatud ja kiire kosmosepõhine teave aitab Euroopa Komisjonil, liikmesriikidel ja piirkondadel rakendada olemasolevaid programme korrektsemalt;

- (uusi) poliitikameetmeid on võimalik paremini välja töötada;

- kosmosepõhine teave aitab täpsemate teadmiste ja ulatuslikuma andmete kogumisega oluliselt kaasa muudele kui kosmosepõhiste toimingutele ⁽¹⁰⁾;

- uus teave loob lisaväärtust selliste Euroopa asutuste jaoks nagu Euroopa Keskkonnaagentuur ja Euroopa Kaitseagentuur;

- eraettevõtete jaoks luuakse tohtud võimalused järgmise etapi teenuste sektoris;

- uute teenustega, mida nõuavad riiklikud ametiasutused ja agentuurid, kaasneb kasu kodanike jaoks parema keskkonnajuhtimise ja turvalisuse suurendamise näol ja ka tarkadel lahendustel põhineva kulude kokkuhoiu näol ning need teenused kujutavad endast majanduskasvu tegurit;

- EL võtab suuremal määral teadmistel põhineva seisukoha rahvusvaheliste läbirääkimiste käigus sellistel teemadel nagu kliimamuutused ja lepingud, mille eesmärk on parem järelevalve;

- konkreetsed teenused, mis põhinevad asjakohasel teabel, toetavad arengumaadega seonduvaid ELi poliitikameetmeid.

4.5 Kulude ja tulude tasakaal saab eeldatavalt olema positiivne: suhteliselt tagasihoidlik käive loob olulisi eelseid.

4.6 ESA programmide kindlaksmääratud rakendusaaeg on kolm aastat. Nõukogu peaks määratlema pikaajalised ELi ülesanded 2013. aasta järgseks perioodiks. Rakendusprogrammide järjepidevus on esmane tähtsus. Pikas perspektiivis kavandamine on otsustava tähtsusega Maa seire tulemuslikkuse saavutamisel riiklike eesmärkide ja talituste jaoks. See on ka põhiline tingimus, et innustada järgmise etapi teenuste sektorit teenuseid arendama.

⁽¹⁰⁾ Nt TERRAFIRMA – maapinna liikumise ohuteabe hindamise talitus, nt ranniku- ja maavärinapiirkondades; PROMOTE – õhukvaliteedi talitus; MY OCEAN – ookeaniseire ja ilmaste talitus; SAFER – hädaolukorras reageerimise teenistus.

4.7 Samas kontekstis on väga oluline tagada järjepidevus, usaldavus ning täielik ja avatud juurdepääs andmetele, mis puudutavad kõiki asjaomaseid osapooli.

4.8 Inimeste teadlikkus terves Euroopas on jätkusuutliku kosmosepoliitika jaoks hädavajalik. Viivitamatult tuleks luua ELi teabevahetusstrateegia, et tagada avalikkuse toetus. Teabevahetusstrateegia peaks selgitama täpselt kosmosepõhiste teenuste edaspidist tulu ühiskonna ja kodanike jaoks.

4.9 Samas kontekstis rõhutab komitee vajadust pöörata erilist tähelepanu selle valdkonna tehniliste ekspertide haridusele ja koolitusele.

5. Juhtimine

5.1 Kuna esialgsete toimingutega määratakse raamistik, et laiendada toiminguid hilisemale ajale, peaks nõuetekohane juhtimine ja valitsemine olema tagatud juba loomisest alates. Juhtimine seondub eelkõige allpool nimetatud punktidega.

5.1.1 Arusaadavatel põhjustel on kosmos olnud pikka aega pisut eraldiseisev poliitikavaldkond Euroopa Liidus, kuid nüüd tuleb seda tunnustada kui täisväärtuslikku poliitikat teiste ELi poliitikavaldkondade seas. See sobib väga hästi kokku 2010. aasta järgse Lissaboni strateegiaga ⁽¹⁾.

5.2 Kõik Euroopa Komisjoni peadirektoraadid, mis on kaasatud kosmosepoliitikasse, peaksid tõhusalt kooskõlastama oma tegevust, et vältida kordamist ning tagada sihipärane tegevus, juhul kui rohkem kui üks direktoraat on kaasatud Maa seiresse.

5.3 Euroopa asutused ja peadirektoraadid, eelkõige teadusuuringute, keskkonna, põllumajanduse, justiits- ja siseküsimuste, teravishoiu ja tarbijakaitse, arengu, kaubanduse ja välissuhete peadirektoraadid tuleb kaasata kahel järgmisel põhjusel:

— et tagada korrektne teave satelliitteenuste loomiseks;

— et saada edukalt tulu osutatud teenustest.

5.4 Komisjoni sisesed ja komisjoni koostatud lähenemisviisid, mis on hästi kooskõlastatud, tagavad samuti siduse ja koostalitlusvõime Maa seire ja teiste selliste kosmosega seonduvate programmide vahel nagu sidevahendid ja transport.

5.5 Tõhus kooskõlastamine on vajalik arvukate riiklike ettevõtjate tõttu, kes on samuti kaasatud teabe kogumisse.

⁽¹⁾ Vt allmärkus 4.

5.6 Satelliitide, automaatsete mõõtejaamade ja interneti abil muutuvad võimalused keskkonna reaalaajas jälgimiseks üha paremaks. GMES võib anda panuse meetmena „Kiire teabe saamine otsustamise lihtsustamiseks” keskkonna kvaliteedi mõõtmisel SKP täiendamise ⁽¹²⁾ raamistikus.

5.7 Satelliitide kasvav arv nõuab kõigi kosmosevarade hoolikat juhtimist, et vältida kokkupõrkeid kosmoses, sest neil on väga ebasoovitavad tagajärjed kosmose saastamise ja kosmoseprügi näol.

6. Konkretsed küsimused

6.1 Maa seire hõlmab ikka veel suhteliselt väikest turgu võrreldes kosmosega seonduvate turgudega tervikuna. 2005. aastal oli kogutulu 1,3 miljardit eurot, sealhulgas 0,4 miljardit Euroopa kohta, millest poole moodustasid meteoroloogilised rakendused.

6.2 Maa seiret varustav sektor on eelkõige institutsiooniline ja sõltub riiklikust rahastamisest. Kaubanduslikul otstarbel kasutatavaid vaatlussatelliite arendatakse avaliku ja erasektori partnerluse raames ning need sõltuvad ikka veel riiklikust rahastamisest.

6.3 Andmetel on võtmetähtsus

6.3.1 Komitee rõhutab, et võrdsete tingimuste tagamise ning ikka veel nõrga erasektori arengu stimuleerimise eeldus on täielik ja avatud juurdepääs andmetele.

6.3.2 Katkematu andmete edastamine on otsustava tähtsusega, et välja võiks kujuneda elujõuline järgmise etapi teenuste sektor. Kui selles küsimuses valitseb ebakindlus, ohustab turgusid suur tasasilöök oletuste tõttu, et nõutav infrastruktuur ei täida ootusi.

6.3.3 Tööstuselt saadud tagasiside GMESi operatiivsatelliitide (Sentinel A) esimeste seeriade kohta on selgelt positiivne ⁽¹³⁾. Olemasolev ahel kosmoseandmete allalaadimiseks nõuab erilist tähelepanu, et tagada optimaalsed tingimused.

6.3.4 Jätkusuutlikkuse jaoks on sama olulised satelliidid Sentinel B, mis on vajalikud vananenud satelliitide Sentinel A asendamiseks ning teenuste järjepidevuse tagamiseks juhul, kui mõni satelliit ei tööta. Satelliitide Sentinel B rahastamine on ikka veel ebakindel. Seda tuleb kindlustada.

⁽¹²⁾ Vt Euroopa Komisjoni teatist „SKP täiendamine: Edu mõõtmine muutvas maailmas”, KOM(2009) 433 lõplik.

⁽¹³⁾ Vt „Industry Information Day on the GMES Sentinel Data Policy”, Brüssel, 11. september 2009.

6.3.5 Tagamaks teenuste järjepidevus või uute teenuste arendamine, tuleb tulevast arvutiandmete kasutamise tasustamise mehhanismi (pärast konsulteerimist) järgmise etapi teenuste sektorile võimalikult kiiresti selgitada.

6.4 Rahastamine

6.4.1 Rahalised vahendid esialgsete toimingute jaoks aastatel 2011–2013 ulatuvad 150 miljoni euron, sealhulgas 43 miljonit eurot seitsmenda raamprogrammi raames ja 107 miljonit eurot komisjoni eelarvest. Komitee soovib selgitust paljude lahendamata küsimuste kohta.

6.4.2 Sidusrühmad peavad olema kindlad selles, et rahastamis-pakett summas 107 miljonit eurot eraldatakse toetuse või laenu-na. Osalemiseeskirju tuleb selgitada. Kas ühinenud riike tuleks vaadelda kui potentsiaalseid toetusesaajaid või lepingupartnereid?

6.4.3 Arvestades oodatavaid tulemusi näib 150 miljoni euro suurusest summast vaevu piisavat. Esiteks on laialt levinud seisukoht, sealhulgas ESAs ja EADSi, et täiendava 30 miljoni euro eraldamine seitsmenda raamprogrammi raames on hädavajalik selle tagamiseks, et maapinnal asuvad rajatised oleksid nõuetekohased. Teiseks ei ole kindel, kuidas 2013. aasta kaetakse, isegi kui aastateks 2013–2020 tagatakse rahalised vahendid ELi eelarvest.

6.4.4 Kolmas probleemide valdkond hõlmab satelliitide Sentinel B kavandatud väljasaatmist, kuna selle rahastamine ei ole veel eelarvesse võetud ning on seetõttu ikka veel lahtine ⁽¹⁴⁾.

6.4.5 Teine väljakutse on lähedalasuvate mereseire-, atmosfääriseire- ja julgeolekuteenistuste rahastamine, mille kohta oleks tulnud otsus vastu võtta samaaegselt otsusega maapinnaseire ja hädaolukorras reageerimise teenuste rahastamise kohta. Komitee tunneks heameelt teabe üle selle kohta, kuidas neid teenuseid rahastatakse ning mil määral seitsmes ja kaheksas raamprogramm ning komisjoni peadirektoraat, eelkõige keskkonna peadirektoraat, selles osalevad. Sellealane selgitus on väga asjakohane järgmise etapi teenuste sektori jaoks.

6.4.6 Majanduslikke lisakulutusi ei pea tingimata katma üksnes ELi eelarvest. Kõne alla võivad tulla ka teised allikad, sealhulgas ESA või riiklikud toetused.

6.5 Järgmise etapi teenuste sektor

6.5.1 Praegu on Maa seire järgmise etapi teenuste (arenemisjär-gus) sektor väike ja killustatud, hõlmates 150 ettevõtet, mille raames said 2006. aastal tööd ligikaudu 3 000 inimest. Kogutulu Euroopas oli 2006. aastal 250–300 miljonit eurot. Sissetulek riiklikust sektorist on ligikaudu 150 miljonit eurot. Tarbijad

on suures ulatuses riiklikud ametiasutused ja agentuurid. Kasum on väga erinev. USA tööstus on kaks kuni kolm korda suurem kui Euroopa tööstus. Sellel on ka kõrgem kasvumäär ⁽¹⁵⁾.

6.5.2 Käsil on järgmise etapi teenuste sektori tegevuste koondamine, mis on soovitatav.

6.5.3 ESA ja tööstuse pikaajalistes suhetes, hoolimata piiratud tegevusest, keskenduti ESA ekspertteadmistele kui teenuseid lihtsustavale tegurile. See tagas eduka tööstuspoliitika.

6.5.4 Kuna vastutus rakendamise eest läheb ESAlt üle Euroopa Komisjonile, soovib komitee, et asjaomased tehnilised eksperdi-teadmised tööstuse kohta tagataks Euroopa Komisjoni teenuste raames.

6.5.5 Tulevase programmi sisu on selge ning suurel määral keskendunud VKEde kaasamisele, kelle loovus on komitee arvates väga oluline. Selles kontekstis soovib komitee rõhutada kahte punkti:

6.5.5.1 25 miljoni euro suurune projektieelarve nõuab suuremate ettevõtete kaasamist. ESA on aktiivselt taotlenud VKEde osalust. Euroopa Komisjon peaks asuma samale seisukohale.

6.5.5.2 VKEsid tuleb kutsuda võrdväärsel alustel osalema peaettevõtjatena väiksemates projektides.

6.5.6 Riigihankeprojektide puhul, mille rahastamisraamid ulatuvad 150 miljoni euron aastateks 2011–2013, peab Euroopa Komisjon kontrollima, kas riiklikud osalejad põhjustavad võimalikke moonutusi, mis võivad veelgi suurenedada nõustajate hinnangu tõttu. Praegu valitseb ebaselgus riikliku sektori kui teenuste põhitarbija osatähtsuse küsimuses.

6.5.7 Kuna GMESi eesmärk on luua uuenduslik geoinfoteenus-te tööstus, peab programm kaasama kõiki tööstuses osalejaid. Valitseb tendents kaasata peamiselt kosmosevaldkonnas juba tegutsevaid tööstusi. Komitee rõhutab siiski, et GMESile jätkusuutliku tuleviku tagamiseks tuleb kaasata osalejad kogu geoinfoteenus-te tööstusest, nii kosmose- kui ka muudes valdkondades.

6.5.8 Komitee toetab rahalise toetuse andmist eraettevõtete projektidele, eesmärgiga kompenseerida ebaõnnestumised turul selles strateegilises ja suure potentsiaaliga sektoris.

6.5.9 Praegu on kosmosetegevus keskendunud ühte Euroopa Liidu piirkonda. Arvestades olemasolevat võimsust võib ja tuleb innustada järgmise etapi teenuste sektori arengut ka uutes liikmesriikides.

⁽¹⁴⁾ Satelliit Sentinel B arendab ESA, kuid operatiivkulud katab komisjon. EADSi arvestuste kohaselt ulatub see summa 165 miljoni euron.

⁽¹⁵⁾ Täielikuma ja põhjalikuma analüüsi saamiseks vt allmärkuses 9 nimetatud uuringuid.

6.5.10 Komitee peab vähenevat spetsialistide arvu kõnealuses valdkonnas murettekitavaks. Seda suundumust tuleb muuta. Tõhustatud haridus- ja koolitusprogrammid võimalikele tulevastele riikliku sektori tarbijatele ning kõrgtehnoloogilises järgmise etapi teenuste sektoris on vajalikud, et tööstus saaks kõnealustest võimalustest maksimaalset tulu.

6.6 Julgeolek

6.6.1 Arvestades, et ESA käsitles kosmost riikliku julgeoleku tõttu, olid ELi ja ESA leping 2004. aastast ja nõukogu resolutsioon 2007. aasta maist otsustava tähtsusega pöördepunktid. Komitee tunneb heameelt tähelepanu üle, mida pöörati GMESi andmete ja teabe kasutamisele kodanike julgeoleku jaoks ning sellise andmepoliitika loomisele, mis tagab võimalike tundlike andmete turvalise kasutamise Euroopa Komisjoni, ELi asutuste ja liikmesriikide poolt.

6.6.2 Komitee tervitab samuti GMESi ja Euroopa Kaitseagentuuri tõhustatud koostööd, mis tagab seosed GMESi andmepoliitika ja rakenduse vahel ning ettenähtud Euroopa julgeolekunõuete kavandamise koos selle juurde kuuluvate edaspidiste nõuetega.

6.6.3 Komitee toetab täielikult kavandatud kaheotstarbelist (või kodanikukaitse) lähenemist, mis ühendab teadusliku ja julgeolekule suunatud rakendamise GMESi strateegilises tegevuskavas. Selline lähenemisviis on väga asjakohane, et tulla toime nii praeguste ülesannetega kui ka ülesannetega keskpikas ja pikas perspektiivis, parandades ELi suutlikkust sellistes valdkondades nagu mere-, maismaa- ja piiriseire, sealhulgas kontroll (16) ebaseadusliku sisserände ja salakaubaveoga tegelevate organisatsioonide üle, samuti narkokaubanduse kontroll, esmatähtsa infrastruktuuri kaitse ja relvade leviku vastane võitlus.

Brüssel, 20. jaanuar 2010

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

(16) Tihedas koostöös maapinnal asuva Euroopa Liidu välispiiridel tehtava operatiivkoostöö juhtimise Euroopa agentuuriga FRONTEX.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele tarbijakaebuste ja -päringute liigitamise ning nendest teatamise ühtlustatud metoodika kohta”

KOM(2009) 346 lõplik

(2010/C 339/05)

Raportöör: **Jarosław MULEWICZ**

7. juulil 2009. aastal otsustas Euroopa Komisjon vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 262 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele tarbijakaebuste ja -päringute liigitamise ning nendest teatamise ühtlustatud metoodika kohta”

KOM(2009) 346 lõplik.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioon võttis arvamuse vastu 5. jaanuaril 2010.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 459. istungjärgul 20.–21. jaanuaril 2010 (20. jaanuari istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 197, erapooletuks jäi 4.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Komitee tervitab ja toetab Euroopa Komisjoni ettepanekut.

1.2 Kavandatud süsteem peab olema alguses ja vähemalt paaril järgneval aastal vabatahtlik.

1.3 Aruandvate organisatsioonide kulusid tuleb võimalikult palju vähendada. Süsteem peaks olema kulutõhus.

1.4 Komitee toetab komisjoni ettepanekut muuta andmete käitlemise vahend kolmandatest isikutest organisatsioonidele kättesaadavaks. See võimaldab nimetatud kolmandatest isikutest organisatsioonidel, kellel ei ole nii kõrgelt arenenud süsteeme, kavandatud ühtlustatud lähenemisviisi probleemideta kasutusele võtta.

1.5 Sektorite tasandil võiks komisjon julgustada kõiki tarbijakaebusi lahendavaid asutusi võtma nende vastavates sektorites kasutusele komisjoni väljapakutud ühtlustatud metoodika tarbijakaebuste liigitamiseks ja nendest teatamiseks

2. Sissejuhatus

2.1 Komisjon kasutab tarbijaturgude tulemustabeli koostamisel viit põhinäitajat. Tulemustabel koostatakse igal aastal, praegune

teine väljaanne on suunatud siseturu nende osade kindlaksmääramisele, mis ei toimi tarbijate jaoks piisavalt hästi. Üks viiest põhinäitajast on tarbijakaebused, st tarbijakaebuste statistika. Teised põhinäitajad on hinnad, tarbijarahulolu, tarnija vahetamise võimalus ja turvalisus. Seetõttu tuleks tarbijakaebusi pidada makromajanduslikuks vahendiks, mitte ainult tarbijakaebuste analüüsi kui sellist.

2.2 Komisjoni ettepanek tähendab oma olemuselt seda, et kõikjal ELis tuleb esitada andmed tarbijakaebuste ja päringute kohta ühises ühtlustatud korras, kasutades samu tunnuseid, nii et oleks lihtne luua üleeuroopalist andmebaasi, mida haldaks Euroopa Komisjoni tervise- ja tarbijaküsimuste peadirektoraat. Komisjon rahastaks ja haldaks andmebaasi ning andmete haldamiseks ja töötlemiseks vajalikke infotehnoloogiaseadmeid. Komisjon esitab üldprojekti ehk ühise skeemi tarbijakaebuste klassifitseerimiseks ja nendest teatamiseks.

2.3 Tarbijakaebuste ja päringute üksikasjad andmebaasi sisestamiseks ei hõlma kaebusi ja päringuid, mis on otse edastatud kaupmeestele, vaid mida on kogunud tarbijakaebusi käsitlevad organisatsioonid, kus tarbija on kaebuse registreerinud, nt siseriiklikud asutused, riiklikud reguleerivad asutused, tarbijaorganisatsioonid ja teised organisatsioonid nagu ombudsmanid ja reguleerivad asutused. Andmete esitamise ühise aluse kasutusele võtmine on kõikidele kaasatud organisatsioonidele vabatahtlik, ehkki riigivalitsuste rahastatud asutused peaksid töötama selles suunas, et see võimalikult kiiresti kasutusele võetaks, sõltuvalt vajaliku rahastamise olemasolust. Komisjon abistab tarkvara ja teadmistega väikeseid tarbijaorganisatsioone, kes ei ole suutelised ühtlustatud metoodikat kasutusele võtma.

2.4 Komisjon on selle ettepaneku koostamisel juba laialdaselt konsulteerinud, sh kasutanud ekspertrühma abi.

2.5 Andmebaasi kasutatakse tulemustabeli järgmiste väljaanne koostamisel. Kavas on teha see ka üldsusele kättesaadavaks, et organisatsioonid ja üksikisikud saaksid seda kasutada.

2.6 Ettepanekul on vaid üks põhiline eesmärk, nimelt võimaldada tarbijakaebuste ja päringute kohta käivaid andmeid kasutada võtmenäitajana siseturu toimimise kohta ja seega kiirendada poliitilisi meetmeid turgude edukuse taastamiseks. Selline tegevus riigi või Euroopa tasandil võiks hõlmata jõustamismeetmete suunamist murettekitavatesse valdkondadesse või vajadusel õigusakti(de) väljatöötamist.

2.7 Eesmärk ei ole võimaldada selle kontrollimist,

- i. kas kaebusi menetletakse või lahendatakse tõhusalt või
- ii. kas kaebused on põhjendatud.

2.8 Andmebaas on targasti kavandatud anonüümseks. Seega ei koguta andmeid kaebusi esitavate tarbijate kohta. Samuti ei tohi koguda andmeid kaupmeeste kohta, kelle vastu kaebus esitatakse.

2.9 Kavandatud ühises ühtlustatud süsteemis on andmete registreerimiseks kolm osa:

- a) üldteave,
- b) teave majandussektori kohta ja
- c) kaebuse tüübiga seotud teave.

2.10 Teises ja kolmandas osas on alakategooriad, mida nimetatakse väljadeks ja tasanditeks. Teave kaebuste kohta on kas kohustuslik või soovituslik. Päringute kohta käiv teave on soovituslik. Kohustusliku ja soovitusliku eristamise eesmärk on

- a) võimaldada organisatsioonidel esitada andmeid, mis on ühtlustatud põhitasandil (kõik kohustuslikud väljad kasutusele võetud);
- b) innustada võimalikult paljusid võtma kasutusele võimalikult palju soovituslikke välju ja tasandeid.

2.11 Ettepanek on esitatud kahes dokumendis kuupäevaga 7. juuli 2009:

- (i) komisjoni teatis [KOM(2009) 346 lõplik];

- (ii) dokumendi eelnõu, milles esitatakse ettepanek ning soovitud väljade ja tasandite kohta kaebuste klassifitseerimiseks [SEC (2009) 949].

Komisjoni soovitude eelnõu ei ole lõplik ja selle teksti on võimalik 2010. aasta esimesel poolaastal muuta. Dokumendi põhiideed ja filosoofia jäävad samaks.

3. Üldised märkused

3.1 Allpool toodud märkustes esitatakse täiendavaid soovitusi.

3.1.1 Üleminekuga seotud kulud võivad olla erinevad, kuid mitmete organisatsioonide jaoks võivad need olla märkimisväärsed. Selleks kättesaadavad ressursid erinevad liikmesriigiti ja ka liikmesriikide siseselt. Eri liikmesriikide riiklikud organisatsioonid kasutavad praegu kaebuste kohta andmete esitamiseks väga erinevaid meetodeid (mis erinevad suuresti teiste organisatsioonide kasutatavatest meetoditest). Mõned neist kasutavad süsteeme, mis ei ole nii keerukad kui väljapakutud süsteem. Teised kasutavad komplekssemaid süsteeme, millest nad mõistetavatel põhjustel ei soovi loobuda. Üldiselt leiavad just viimatinimetatud organisatsioonid, et ühtlustatud süsteemile üleminek läheb neile kalliks maksma. Igasuguse tehnilise või rahalise abi andmisel ei tohiks komisjon eelistada ühtegi kohalikku kaebuste käsitlemisega tegelevat organisatsiooni.

3.1.2 Iga registreeritud lisaväli kujutab endast kulu kahel viisil. Esiteks võtab kaebuse vastuvõtmine, iga andmeüksuse kogumine kaebuse esitajalt ja selle registreerimine aega (ja seega ka raha). Teiseks, mida rohkem andmeid tarbijalt soovitakse saada, seda vähem tõenäoline on, et tarbija kaebuse registreerimise lõpule viib.

3.1.3 Kasutatav ühtlustatud süsteem peab olema võrreldav võimalikult paljude süsteemidega, mis on praegu riiklikes organisatsioonides kasutusel. Kõigile organisatsioonidele, kes hakkavad kasutama sellist süsteemi, tuleb anda selged suunised ja juhtnöörid tagamaks, et kaebused ja päringud registreeritaks ühtsel viisil lõpliku meetodi valikust sõltumatult.

3.1.4 Kohustuslik väljade arv tuleks hoida võimalikult väike. See peaks lihtsustama põhitasandil ühinemist organisatsioonide jaoks.

3.1.5 Tundub, et kõnealune ettepanek ei täida äsja püstitatud eesmärgi. Kohustuslike väljade kohta on ilmselt võimalik andmeid esitada, ilma et see kolmandatest isikutest organisatsioonidele liigseid raskusi tekitaks. Võib eeldada, et kõnealuste kohustuslike väljade abil on võimalik saada kasulikke üleeuroopalisi andmeid. Andmebaasi kvaliteet ja kasutegur suureneb veelgi, kui kolmandatest isikutest organisatsioonid hakkavad registreerima täiendavaid vabatahtlikke välju ja tasandeid ning nende kohta andmeid esitama.

3.1.6 Sektorite tasandil võiks komisjon julgustada kõiki tarbija-kaebusi lahendavaid asutusi võtma nende vastavates sektorites kasutusele komisjoni väljapakutud ühtlustatud meetodika tarbijakaebuste liigitamiseks ja nendest teatamiseks. FIN-NET võiks näiteks kiirendada protsessi finantsteenuste sektoris, ka kindlustusettevõttes. FIN-NET saaks kasu ühtlustatud tarbijakaebuste süsteemist. Võrgustikus tehakse koostööd, et pakkuda tarbijatele hõlpsat juurdepääsu kohtuväliste kaebusmenetlustele piiriülestel juhtudel. Kui tarbijal on tekkinud vaidlus mõnes teises riigis tegutseva finantsteenuste osutajaga, aitavad FIN-NETi liikmed tarbijal võtta ühendust asjaomase kohtuvälise kaebussüsteemiga ja pakuvad talle vajalikku teavet süsteemi kohta. Ühtne tarbijakaebuste liigitamise ja registreerimise meetod on oluline samm edasi, et suurendada kõnealuse süsteemi tõhusust.

3.2 Erinevused eri liikmesriikide esitatud andmete kvaliteedis ja ulatuses jäävad alles. Seda võetakse arvesse andmete analüüsimisel iga-aastase tulemustabeli jaoks. Sellised erinevused ei kao ilmselt kunagi. Ühtlustatud aruandlussüsteemi tulemusel vähenevad sellised erinevused eeldatavasti aastate jooksul.

3.3 Ettepanekus innustatakse aruandvaid asutusi esitama kõik mikroandmed iga üksiku kaebuse kohta. Ettepaneku (komisjoni teatise punkti 33) kohaselt võiks üks soovituslik väli olla „müüja nimi”. Ettepanekus ei tohiks isegi vabatahtlikkuse alusel soovitada teada anda ühegi kaupmehe nime või identifitseerimistunnust. Seetõttu tervitab ja toetab komitee tungivalt komisjoni seisukohata punktis 39, mille kohaselt komisjon ei soovi saada ega avalikustada andmeid või nimesid, mis võimaldaksid identifitseerida müüjat. Seega tuleks „müüja nimi” teatamisele kuuluvate väljade loeteludest täielikult eemaldada.

3.4 Üks väli üldteabe osas (nr 67) on „lävemüük”. Vastavalt tarbijaõiguste direktiivi ettepanekule tuleks selle sõnaühendi asemel kasutada väljendit „väljaspool ärruume toimuv müük”.

3.5 Ettepaneku osa „Teave majandussektori kohta” (B-osa) hõlmab muuseume, koole, haiglaid, raamatukogusid ja postiteenuseid. Paljusid neist teenustest osutab riik. Näiteks kooliteenust võivad osutada ettevõtted, kuid palju rohkem koole on riigi pädevuses. Ettepaneku eesmärk on pakkuda teavet siseturu toimimise kohta ja seeläbi kiirendada poliitilisi meetmeid turgude edukuse taastamiseks. Eesmärk ei ole anda teavet riigiasutuste toimimise kohta. Kas on siis sobiv või asjakohane teatada tarbijakaebustest, kui tarnija on riik? Üks võimalikke tulemusi võib olla, et teatud teenuse (nt raudteede) kohta laekub palju rohkem kaebusi riikides, kus seda teenust osutab riik, kui riikides, kus teenust osutab eraettevõtte.

3.6 Üks ettepaneku olulisi aspekte on asjaolu, et andmebaas pakub paremat statistilist teavet iga-aastases tulemustabelis avaldatud analüüsiks. Kasutatav teave peab olema ajakohastatud. Kogu

teave, mida antud väljaandes kasutatakse, peaks tuginema samale ajaperioodile või vähemalt umbes samale ajale. Lugejal peaks olema selge ülevaade sellest, millist ajaperioodi tulemustabeli antud väljaandes esitatud statistika kajastab.

Seega:

- a) kolmandad osapooled peaksid esitama teabe igal aastal;
- b) tuleks kindlaks määrata iga-aastane aruandlusperiood (võimalusel mitte üle 6 nädala), millele oleks selge lõppkuupäev; kui selline aruandlusperiood puudub, tuleks määrata vähemalt selge tähtaeg iga-aastase lõpparuande esitamiseks;
- c) iga-aastane aruandlusperiood või tähtaeg tuleks siduda tulemustabeli koostamisega;
- d) iga-aastase tulemustabeli igale väljaandele tuleks anda pealkiri, mis sisaldaks aastat (nt 2011. aasta tulemustabel), mitte väljaande numbrit, nt 2. väljaanne;
- e) tulemustabeli igas väljaandes tuleks viidata, millise ajaperioodi jooksul selles sisalduvad andmed koguti.

3.7 Komitee väljendab tõsiseid kahtlusi andmete kogumise üle. Eri liikmesriikide ja eri aruandlusasutuste esitatavate andmete vahel on vältimatult märkimisväärsed erinevusi nii täielikkuse kui ka täpsuse osas. Ka taotluste süsteem erineb liikmesriigiti. Organisatsioon, kes võtab kaebuse vastu ja seejärel esitab selle kaebuse asjaomasemale organisatsioonile, võib selle kaebuse oma andmebaasist kustutada, kuid ei pruugi seda teha. Kui ta seda ei tee ning kui siis mõlemad organisatsioonid esitavad andmed Euroopa Komisjonile, võib juhtuda, et ühest kaebusest teatatakse kaks korda. Kui komisjon andmed avaldab, sh tulemustabelis, peaks komisjon selgitama teadaolevaid piiranguid andmete täielikkuse ja täpsuse osas, sh topeltarvestust ja kontrolli puudumist. Pikaajalises perspektiivis peaks andmeid koguma ja kontrollima üks organisatsioon riiklikul tasandil.

3.8 Ettepaneku rakendamisel paraneb aruandlus ja selle mõistmine, kuidas siseturg toimib ja millistes valdkondades see tarbijate jaoks ei toimi. Sama oluline on mõista, millisel viisil turg ettevõtete jaoks ei toimi, nt seoses võltsitud toodetega ja intellektuaalomandi vargusega. Sellist teavet ilmselt tarbijakaebustest ei saa, kuid sellega tuleks siiski tegeleda. Komisjon peaks ka looma tõhusad mehhanismid uurimiseks, millisel määral siseturg ettevõtete jaoks ei toimi.

3.9 Komitee tunnistab, et kaebustest võivad hästi selguda valdkonnad, mis võivad tekitada tarbijatele probleeme. Ent tarbijate rahulolu ei saa hinnata üksnes tarbijakaebuste alase teabe alusel. Tarbija otsust, kas lõppkokkuvõttes esitada kaebus või mitte, mõjutavad erinevad tegurid, nende hulgas kaebuse esitaja isiklikud põhjused ja äriühingute proaktiivne käitumine, kulude ja tulude

analüüs väiksema rahakao puhul, sotsiaalne surve, kaebusi lahendavate asutuste juurdepääsetavus, kajastamine meedias jne. Lisaks kasutatakse ka tarbijaturgude tulemustabelis viit põhinäitajat: kaebused, hinnad, tarbijate rahulolu, tarnija vahetamise võimalus ja turvalisus. Tarbijaturgude kitsaskohtade väljaselgitamiseks tuleks kõiki nimetatud näitajaid põhjalikumalt analüüsida.

Brüssel, 20. jaanuar 2010.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse direktiive 2006/48/EÜ ja 2006/49/EÜ seoses kauplemisportfelli ja edasiväärtpaberistamisega seotud kapitalinõuetega ning tasustamispoliitika üle järelevalve teostamisega”

KOM(2009) 362 lõplik – 2009/0099 (COD)
(2010/C 339/06)

Pearaportöör: **Peter MORGAN**

10. septembril 2009 otsustas nõukogu vastavalt EÜ asutamislepingu artikli 47 lõikele 2 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse direktiive 2006/48/EÜ ja 2006/49/EÜ seoses kauplemisportfelli ja edasiväärtpaberistamisega seotud kapitalinõuetega ning tasustamispoliitika üle järelevalve teostamisega”

KOM(2009) 362 lõplik – 2009/0099 (COD).

Komitee juhatus tegi 29. septembril 2009. aastal käesoleva arvamuse ettevalmistamise ülesandeks ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioonile.

Arvestades töö kiireloomulisust määras komitee vastavalt kodukorra artiklile 57 täiskogu 459. istungjärgul 20.–21. jaanuaril 2010 (20. jaanuari istungil) pearaportööriks **Peter Morgani** ja võttis vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 162, vastu hääletas 4, erapooletuks jäi 18.

1. Ettepanekud ja soovitused

1.1 Direktiivi ettepaneku (edaspidi „direktiivi”) taust on de Larosièrè'i töörühma aruande järeldused ja soovitused. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on kõnealuse aruande kohta arvamuse juba koostanud ning on üldiselt toetaval seisukohal ⁽¹⁾. Direktiiv on koostatud kapitali adekvaatsuse rahvusvahelise raamistiku Basel II raames. Majandus- ja rahandusküsimuste nõukogu parandas teksti pärast G20 kohtumist Pittsburghis. Komitee toetab kõnealuse direktiivi, millega muudetakse direktiivi 2006/48/EÜ krediidiasutuste asutamise ja tegevuse kohta ning direktiivi 2006/49/EÜ investeerimisühingute ja krediidiasutuste kapitali adekvaatsuse kohta, eesmärki.

1.2 Käesolevas arvamuses selgitatakse pankade olulist rolli finantskriisis ning reguleerimise ja järelevalve läbikukkumist. Komitee leiab, et direktiivis käsitletakse paljusid regulatiivseid puudusi ning aidatakse parandada suuri puudujääke pankade tegevuses ja nende haldamises. Kõnealune reguleerimine iseenesest ei paranda pankurite enesekeskset käitumist, mis oli kriisi üks peamisi tegureid. Pangandusalaste sidusrühmade huve tuleb siiski arvestada ning suurte krediidiasutuste sotsiaalne vastutus peab saama keskseks, mitte kõrvalise tähtsusega küsimuseks.

1.3 Kriisi peamised tegurid olid järgmised:

— krediidiasutused andsid laenu klientidele, kes ei olnud krediidivõimelised;

— paljudel juhtudel sobimatud tasustamise ja stimuleerimiskeemid klienditeenindusega tegelevate krediidiasutuste töötajatele;

— pangad ei näidanud krediidiväärtpaberite loomisel üles vajalikku hoolikust;

— pangad omandasid kõnealuseid krediidiväärtpabereid ilma vajalikku hoolikust üles näitamata;

— ebapiisavad kapitalireservid, eelkõige pankade kauplemisportfellides;

— bilansiväliste vahendite loomine, mis ei olnud piisavalt kapitaliseeritud;

— valed stiimulid ja sobimatud tasustamissüsteemid, mille tulemuseks olid lühiajaline lähenemisviis ja ülemääraste riskide võtmine;

— reguleerimise tsüklilisust võimendav iseloom;

— süsteemsed puudused riskijuhtimises seoses väärtpaberite kvaliteedi, kapitalireservide adekvaatsuse ja muutuvate tasustamissüsteemide mõjuga institutsionaalsele riskide koondumisele;

⁽¹⁾ ELT C 318, 23.12.2009, lk 57.

— läbipaistvuse puudumine pangatoimingutes, mis takistas laenuandjatel, laenusaaajatel, vastaspooltel, investoritel, analüütikutel ja isegi sõltumatutel direktoritel tegutsemast finantsturgudel nii, nagu võinuks eeldada;

— ebapiisav makrotasandi usaldatavusjärelevalve ja rahvusvaheline kooskõlastamine.

1.4 Komitee väljendab heameelt, et Euroopa Komisjon teeb koostööd finantsstabiilsuse foorumi ja Baseli pangajärelevalve komiteega, et täiustada tasustamist ja kapitalinõudeid käsitlevaid ettepanekuid. Pangandus on Euroopa Liidu jaoks keskse majandusliku tähtsusega sektor, kuid samal ajal ka potentsiaalselt liikuv majandusharu. Vältimaks ELi finantstööstuse kahjustamist õigusliku arbitraažiga, on oluline leida globaalsed lahendused ning EL võiks võtta lahenduste välja pakkumisel juhtrolli. See peabki nii olema. Euroopa Liit ei saa enesele lubada sellise reguleerimise kehtestamist, mis ei oleks üldse kooskõlas mujal valitsevate tavadega.

1.5 Komitee toetab ettepanekus väljapakutud tasustamispoliitika väljatöötamise ja rakendamise üldpõhimõtteid. Kui teatud põhimõtted oleksid olnud paigas enne kriisi, oleks saanud vältida paljusid skandaalseid ja piinlikke väljamakseid.

1.6 Enamikes tööstussektorites määratletakse tippjuhtidele preemiate maksmise absoluutset määra maksimaalse protsendina palgast. Komitee leiab, et panganduses tuleks rakendada sarnaseid mõisteid muutuvatele tasustamissüsteemidele, kuna mitte miski pankurite rollis ei anna õigust kontrollimata tasustamissüsteemidele. Selles kontekstis tervitab komitee nõuet, et krediitdiasutused ja investeerimisühingud loovad töötasukomisjonid.

1.7 Komitee tunnistab, et kõnealuses direktiivis tuntakse rohkem muret tasustamise struktuuri kui selle määra pärast. Sellest hoolimata soovib komitee väljendada muret seoses kõnealuse määraga. Komitee loodab, et nii uute kapitalinõuete kui ka tasustamispoliitika ja -kavade usaldatavusnormatiivide täitmise analüüsi ühismõju piirab varem ette tulnud ülemäärast muutuvat tasustamist. Komitee tunnistab, et ELil iseenesest ei ole palkade tasemel pädevust.

1.8 Komiteel on heameel märkida, et tasustamist käsitlevad säted ei piira asutamislepingu artikli 137 lõike 5 sätteid, riiklikke lepingu- ja tööõiguse üldpõhimõtteid ega, kui see on asjakohane, sotsiaalpartnerite õigusi kollektiivlääbirääkimiste puhul.

1.9 Komitee toetab täielikult direktiivis üksikasjalikult kirjeldatud karmistatud kapitalinõudeid, mis on eelkõige järgmised:

— sätteid, millega tugevdatakse kapitalinõudeid vara suhtes, mida pangad hoiavad kauplemisportfellis lühiajaliseks edasimüügiks;

— täiendatud kapitalinõuded keeruka väärtpaberistamise puhul nii panga- kui ka kauplemisportfellis.

1.10 Komitee märgib, et ettepanekus ei nähta enam ette eriti keeruka edasiväärtpaberistamise tugevdamat järelevalvet. Komitee ootab järelevalveasutustelt selles osas siiski hoolikust ning märgib, et järelevalveasutuste käsutusse jäävad parandusmeetmed täies ulatuses.

1.11 Komitee seisukohta mõjutavad faktid, mis tulid avalikuks⁽²⁾ USA väärtpaberi- ja börsikomisjoni uurimuse käigus hüpoteegiga tagatud väärtpaberite, tagatisega võlaobligatsioonide ja muude selliste varade väärtuse languse kohta. Reitinguagentuurid osalesid nende riskantsete varade vastutustundetul loomisel, mis on arenenud riikidele läinud maksma sadu miljardeid dollareid. Investeerimispangad on süüdi reitinguagentuuride abistamises ja tagantkihutamises, kuna enamik panku ei suutnud mõista kõnealuste väärtpaberite omandamisega kaasnevaid riske. De Larosière'i töörühm märkis, et „on oluline, et nende muudatustega õigusaktides“ (seoses reitinguagentuuridega) „kaasneks investorite poolne suurem hoolikust ning hindamine ja kvaliteetsem järelevalve.“ Komitee toetas seda soovitusi oma arvamuses reitinguagentuuride kohta ning väljendab nüüd toetust kavandatud direktiivile, kuna see nõuab pankadelt ja järelevalveasutustelt vastavat tegutsemist.

1.12 Direktiivi I lisa punktis 4 kirjeldatakse uut laiaulatuslikku kogumit avalikustamisinõudeid. Komitee avaldab neile toetust. Kui need oleksid olnud paigas enne kriisi, oluks võimalik vältida paljusid kriisiga kaasnenud probleeme. Komitee tervitab ka seda, et II lisas on keskendunud likviidsusele ja sündmustega seotud riskidele. Ilma sätteid tehniliselt analüüsivata on komisjon komiteed rahustanud, et kõnealused meetmed hoiavad ära turu likviidsuse kriisi panganduskriisi keskmes.

1.13 Komitee mõistab, et likviidsuse probleeme asutuse tasandil on kavas käsitleda järgmises kapitalinõuete direktiivis (CRD4). Kriisijärgselt on see peamine nõue.

1.14 Komitee märgib, et ehkki direktiivi ettepanekus ei käsitleta bilansivälise eriotstarbeliste varakogumite küsimust, käsitleti seda tegelikult 2009. aasta juulis avaldatud komisjoni direktiivis 2009/83/EÜ. Kapitalinõuete direktiivi artiklis 95 on juba sätestatud, et pangad peavad arvutama kapitalinõuded enda loodud varade kohta, välja arvatud juhul, kui on tegemist olulise krediidiriski ülekandmisega. Juulikuu direktiivis kitsendatakse kõnealuse sätte tõlgendamist kahel olulisel viisil. Kui kõnealust selgitust oleks rakendatud enne kriisi, oluks eriotstarbeliste varakogumite panus kriisi märkimisväärselt väiksem.

⁽²⁾ ELT C 277, 17.11.2009, lk 117.

1.15 Komitee juhib tähelepanu sellele, et klientidele eksitavate laenude andmine etendas kriisi tekkimisel olulist rolli. Tundub, et teatistes jaekliendile suunatud kombineeritud investeerimistoode- te kohta ⁽³⁾ käsitletakse seda probleemi, kuna teatise eesmärk on reguleerida müügingimusi ja eelkõige selle käigus tekkivate hu- vide konfliktide lahendamist. See põhineb finantsinstrumentide turgude direktiiviga 2004/39/EÜ sätestatud tingimustel.

1.16 Avalikustamine on finantsturgude taastamise võti. Komitee on rahul, et kavandatud avalikustamisele kuuluvate andmete määr ning kättesaadavus sidusrühmadele on piisav selleks, et nad saaksid vajaliku teabe asutustega tehingute tegemiseks. Direktiivi ettepanekus nõutavad avalikustamisele kuuluvaid andmeid tuleks mõista kapitalinõuete direktiivi 2006/48/EÜ artikli 147 kontekstis, kus kohustatakse krediitiasutusi avalikustama nõutavat teavet.

1.17 2009. aasta novembris väljendasid HSBC ja Standard Chartered Bank pankade juhid muret, et reguleerivate asutuste väljapakutud kapitalinõuded on ulatuslikud ja kahjustavad ning takistavad nii majanduse elavdamist kui ka arengut. Pankadelt võib sellist seisukohta eeldada, kuid tegemist ei ole tavaliste pankadega. Kumbki neist ei saa valitsuselt toetust. Just Standard Chartered Bank panga juhid aitasid koostada Ühendkuningriigi finantstoetusskeemi. Komitee kutsub Euroopa Komisjoni üles tagama, et vajaliku hoolikuse ja asjakohase riskikontrolli puhul on väljapakutud kapitalinõuded proportsionaalsed riskiga.

1.18 Komitee leiab, et komisjon peaks läbi viima analüüsi, mõistmaks kaalumisel oleva direktiivi eelnõu mõju mitte üksnes pankade investeringutele, vaid ka majanduskasvule, töökohtade loomisele ja majanduse elavdamisele üldiselt.

2. Sissejuhatus

2.1 Pangandussüsteemi kriisi lühikirjeldus aitab direktiivi õiges perspektiivis vaadelda. Täiendavaid seisukohti kriisi kohta esitatakse Ühendkuningriigi finantsteenuste ameti juhi lord Adair Turneri aruandes ⁽⁴⁾.

2.2 Jaepankade tegevus hõlmab pikaajaliste laenude andmist lühiajaliste hoiuste alusel. Seda nimetatakse tähtaegade teisendamiseks ja see on riskantne. Kui kõik hoiustajad otsustaksid oma raha välja võtta, ei oleks pangal piisavaid likviidseid varasid. Samamoodi, kui laenuvõtjad ei täidaks oma kohustusi, väheneks panga kapital ning panka ohustaks maksejõuetus. Selle ennetamiseks

hoiavad jaepangad bilansis likviidsete varade varusid ning teevad teiste pankadega tagavaralepinguid, samas kui keskpangalt laenu võtmine on viimane abinõu. Pangandust reguleerivates õigusaktides nähakse ette panga kohustustele vastav kapitali määr, mis peaks toimima kaitsemeetmena juhul, kui laenuvõtjad oma kohustusi ei täida.

2.3 Pangad kauplevad ka enda huvides ning omavad kapitali ka sellel eesmärgil. Kõnealused kapitalireservid on tavapäraselt olnud tagasihoidlikud, kuna võimalikud kaotused kauplemisportfellist olid eelduste kohaselt väikesed, sest varasid, millega kaubeldi, peeti turukõlblikeks. Kauplemisportfelli investeeritavat kapitali arvutati riskiväärtuse meetodil. Pangad löid ka bilansiväliseid eriotstarbelisi varakogumeid. Need olid kõrge finantsvõimendusega ja potentsiaalselt riskantsed, kuid kuna neid peeti bilansiväliseks, käsitlesid reguleerivad asutused neid iseseisvate üksustena. Kriisi puhkedes toodi paljud eriotstarbelised varakogumid hea maine säilitamise eesmärgil siiski tagasi bilanssi, ehkki selle jaoks ei tagatud varem kapitalireservi.

2.4 Ametivõimudel oli panganduskriisi arengus oma roll. Reguleerivad asutused kiitsid pankade käsutuses oleva kapitali heaks. Rahandusasutused, välja arvatud Euroopa Keskpank, hoidsid intressimäärasid liiga kaua liiga madaladena. Isegi euroalal olid intressimäärad mõne majanduse jaoks liiga madalad. Poliitilisel areenil sundis USA valitsus panku andma mõtlematult hüpoteeklaene kõrge riskitasemega klientidele. Hoiuste suhtarv lääne maailmas langes, mistõttu kasvas laenuvõtmine Aasiast. Kõnealused tegurid soosisid riskide võtmist panganduses.

2.5 Pangad andsid kõrge riskiastmega hüpoteeklaene, siis sidusid need kokku ja müüsid edasi. Selline tegevus levis väljapoole USA-d. Reitinguagentuuride abiga tükeldati need kogumid osadeks, millel oli diferentseeritud krediidireitingud, ning paljud neist andsid oluliselt suuremaid intresse kui riskivaba määr. Edasiväärtpaberistamisega muudeti olemasolevad võlaosad ümber, nii et aluseks olnud väärtpaberid muutusid tuvastamatuks. Krediidiväärtpaberite „tähestikusupp” sai oma kauplemisportfelli ja eriotstarbeliste varakogumite kauplemise oluliseks osaks. Ei tunnustatud äärmiselt suurt riski, mida selline koondumine endast kujutab.

2.6 Krediidiväärtpaberite loomisest ja jaotusest tekkis hiidlaine. Nagu lord Turner märkis, pärssis „kasiinomajanduse” tehingute ulatus majandustegevuse ulatust reaalmajanduses. Veelgi kiirema tegutsemise nimel ei jäänud pangad lootma deposiitidele ning rahastasid antavaid laene väga lühiajaliste laenudega raha hulgiturgudel. Lõpptähtaegade transformeerimine oli muutunud pööraseks. Siis hakkas USA keskpank intressimäärasid tõstma ning „kasiino” sulges uksed.

⁽³⁾ KOM(2009) 204 (lõplik).

⁽⁴⁾ Turneri aruanne, Ühendkuningriigi finantsteenuste amet, märts 2009.

2.7 Riskantsete laenude võtjaid tabas maksejõuetus. Reitingua-gentuurid alandasid massiliselt krediiväärtpaberite reitinguid. Kõikjal püüdsid pangad neid varasid müüa ning see viis süsteemse kokkuvarisemiseni. Hinnad kukkusid. Turustatavusele toetuvat likviidsust ei eksisteerinud enam. Pangad ei teadnud teiste pankade tingimusi, nii et usaldus haihtus ja pankadevaheline kauplemine hulgemüügiturgudel peatus. Likviidsuse puudumise tõttu sattusid hätta kõik pangatüübid. Lehmanil lubati pankrotti minna, samas kui teised pangad USA-s ja mujal vajasid ellujäämiseks tohutut valitsuste toetust.

2.8 Tasustamissüsteemid kaldusid suurendama riskide võtmist krediidasutustes. Kõikidel tasanditel tekitasid stiimulid keskendumist lühiajalisele kasumile, hoolimata pikaajalistest riskidest. Pankadevaheline kauplemine tekitas kunstliku majanduse, mis oli lahus reaalmajandusest ning kus tasud olid lahus reaalse maailma normidest. Arvestuslike laenuportfellide kvaliteet halvenes dramaatiliselt. Kauplejad ja teised olid sarnase lühiajalise surve all. Mõnel juhul olid isegi kliente teenindavatel jaetöötajatel väga kõrged stiimulid, et laiendada krediitkaartide ja laenude vahendeid kahtlase krediivõimega klientidele.

2.9 Regulaatiivsed reformid peavad põhinema õpitud kogemustel. Pankade kapitali kvantiteeti ja kvaliteeti on vaja radikaalselt parandada. Kauplemissportfelli vastu hoitavat kapitali tuleb märkimisväärselt suurendada ning riskiväärtuse valem läbi vaadata. Kapitaliarvutused peavad muutuma antitsükkliliseks. Riskihindamised peavad muutuma ettevaatlikumaks. Lõpptähtaegade muutmisega seotud likviidsusriskid tuleb läbi vaadata, sest kriisiolukorras ebaõnnestus likviidsuse saavutamine nii turustatavuse kui ka hulgemüügiturgude kaudu.

2.10 Regulaatiivsetest reformidest ei piisa. Olulised on turumehhanismid ja aktsionäride suurem kaasatus. Peamine probleem on läbipaistvuse puudumine. Pangalaenude, varade, reserve ja pankade riskiprofiilide tõeline olemus peab olema avalik. Seesugune läbipaistvus võimaldaks laenu andjatel, laenu saajatel, aktsionäridel, direktoritel ja analüütikutel toimida turul nii nagu nad peaksid.

2.11 Valitsuste poliitilist, rahalist ja regulaatiivset ebaõnnestumist tuleb korrigeerida nii, et pangad peaksid tagasi pöörduma ettevaatliku panganduse poole ning nõudma ettevaatlikkust ka oma klientidelt. Mõnes liikmesriigis vajavad erakliendid kaitset krediidasutuste valimatute laenuandmistavade eest.

2.12 Parandada tuleb finantsasutuste üldjuhtimist. Riskijuhtimine ja üldine järelevalve tuleb panna uude perspektiivi. Tasustamine peab olema pikemaajalise horisondiga. See peab toetama

riskijuhtimist, mitte seda õõnestama, ning see peaks olema kooskõlas aktsionäride ja sidusrühmade pikaajaliste huvidega. Nende töötajate tasustamine, kelle ametialane tegevus võib oluliselt mõjutada panga riskiprofiili, tuleb määrata selle profiili kontekstis.

2.13 Panganduskriis on tõstnud esile probleemi seoses jaepankade ja investeerimispankade ühendamise üheks asutuseks, mida võidakse ebaõnnestumise jaoks liiga suureks pidada. See ühendamine on mõttekas mitmel viisil, sest paljud investeerimis-panganduse tegevused annavad vajalikke vahendeid nii era- kui ka äriklientidele. Keskne küsimus on endastmõistetav ja sageli selgesõnaline vajadus tagada, et riik kaitseks erahoiustajaid. See toob investeerimis-pangandusse eetilise riski teema ja võib innustada liigset riskivõtmist. Pärast 1929. aasta krahhi kehtestati USA Glass-Steagalli seadusega jaepanganduse ja investeerimis-panganduse institutsiooniline eraldamine. See tühistati 1999. aastal, sest oli tekitanud ulatuslikult katumist. Kui kahte tegevust ei eraldata – näiteks uue Glass-Steagalli seadusega –, siis on oluline, et kapitalinõuete režiim oleks piisavalt tugev hoidmaks ära, et investeerimispank veab põhja jaepanga.

3. Komisjoni direktiivi põhisisu

Pittsburghi kohtumise järel direktiivi tekstis tehtud muudatused, mis vastavad Euroopa Majandus ja Sotsiaalkomitee seisukohtadega, on toodud *kaldkirjas*.

3.1 Ülemäärane ja ettevaatamatu riskide võtmine pangandus-sektoris on viinud finantseerimisasutuste maksejõuetuse tekkimiseni ja põhjustanud süsteemseid probleeme liikmesriikides ja kogu maailmas. Järelevalveasutused ja reguleerivad organid, sealhulgas G20 ning Euroopa Pangandusjärelevalve Komitee, on ühiselt veendunud, et oma osa oli ka sobimatutel tasustamissüsteemidel. Selles kontekstis on eriti olulised finantsstabiilsuse nõukogu (FSB) kehtestatud ja rahvusvahelisel heakskiidetud ja kinnitatud põhimõtted ja standardid.

3.2 Et vähendada halvasti kavandatud tasustamissüsteemide võimalikku negatiivset mõju, peaks krediidasutustel ja investeerimisühingutel olema sõnaselge kohustus kehtestada tõhusa riskijuhtimisega kooskõlas olevad tasustamispoliitika ja -tavad ning need rakendada.

3.3 Oluline on tagada, et uut tasustamispoliitika ja -tavade seotud kohustust rakendataks järjepidevalt. Seepärast on asjakohane täpsustada peamised põhimõtted, millega tagatakse, et tasustamissüsteem ei innustaks liigseid riske võtma, vaid oleks kooskõlas asutuse riskivalmiduse, väärtuste ja pikaajaliste huvidega.

3.4 Peamised põhimõtted on muu hulgas:

- tasustamispoliitika on kooskõlas usaldusväärse ja tõhusa riskijuhtimisega ning edendab seda ega motiveeri võtma riske, mis ületavad krediidiasutuse puhul talutava riski piiri;
- tasustamispoliitika on kooskõlas krediidiasutuse äristrateegia, eesmärkide, väärtuste ja pikaajaliste huvidega;
- töötulemusi tuleks hinnata mitmeaastase raamistiku alusel, et hindamine põhineks pikaajalistel töötulemustel ja et maksete tegemine tulemustasu alusel jaotuks üle äriühingu ärisükli;
- lepingu ennetähtaegse lõpetamisega seotud maksed peegeldavad aja jooksul saavutatud tulemusi ja on kavandatud nii, et nendega ei premeeritaks ebaõnnestumist;
- *tagatud muutuvtasud on erandlikud ning neid tasutakse ainult uute töötajate värbamisel ja ainult esimesel aastal;*
- *vähemalt 50 % muutuvtasust tuleks maksta aktsiates või sobivate mitterahaliste vahenditena, mis peaksid vastama sobivale sääilitspoliitikale;*
- suure preemia peamise osa väljamaksmine lükatakse teatava ajavahemiku võrra edasi ja väljamaksmine on seotud äriühingu edaspidiste töötulemustega. *Vähemalt 40 % preemia väljamaksetest ning nõukogu puhul vähemalt 60 % tuleb edasi lükata vähemalt kolm aastat, jaotades proportsionaalsel alusel;*
- *muutuvtasud, sealhulgas edasi lükatud väljamakseid makstakse või jaotatakse vaid siis, kui see on asutuse finantsolukorra suhtes jätkusuutlik.*

3.5 Olulised krediidiasutused ja investeerimisühingud peavad looma töötasukomisjoni. Olulised krediidiasutused ja investeerimisühingud määratletakse nende suuruse ja sisemise korralduse ning nende tegevuse laadi, ulatuse ja keerukuse alusel.

3.6 Pädevatel ametiasutustel peaks olema ka õigus määrata usaldusväärse ja tõhusa riskijuhtimisega kooskõlas oleva tasustamispoliitika kehtestamise nõude rikkumise eest rahalisi või mitterahalisi meetmeid või sanktsioone. Sellised meetmed ja sanktsioonid peaksid olema tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad.

3.7 Et edendada tasustamispoliitika ja -tavade hindamisega seotud järelevalvetegevuse ühtlustamist, peaks Euroopa Pangandusjärelevalve Komitee tagama pangandussektori usaldusväärse tasustamispoliitika suuniste olemasolu.

3.8 Kuna halvasti kavandatud tasustamispoliitika ja motiveerimisühingute riskid võivad suurendada krediidiasutuste ja investeerimisühingute riske vastuvõetamatu määraneni, on asjakohane, et pädevad ametiasutused kehtestavad asjaomastele äriühingutele kvalitatiivseid või kvantitatiivseid meetmeid. Kvalitatiivsed meetmed hõlmavad nõudmist, et krediidiasutused või investeerimisühingud vähendaksid oma tegevuse, kaasa arvatud tasustamissüsteemidega seotud riske. Kvantitatiivsed meetmed hõlmavad täiendavate omavahendite hoidmise nõuet.

3.9 Et tagada turu jaoks tasustamissüsteemide ja nendega seotud riskide piisav läbipaistvus, peaksid krediidiasutused ja investeerimisühingud avaldama teabe oma tasustamispoliitika ja -tavade kohta, mida rakendatakse töötajate puhul, kelle ametialane tegevus oluliselt mõjutab asjaomase äriühingu riskiprofiili.

3.10 Väärtpaberistamise puhul, kus struktureeritakse ümber muid väärtpaberistamisi ja esineb tavapärase väärtpaberistamisega võrreldes suurem krediidirisk, tuleks kapitali käsitleda teisiti; selline kapitali teisiti käsitlemine peaks motiveerima krediidiasutusi ja investeerimisühinguid hoiduma investeerimast eriti keerukatesse ja riskantsetesse väärtpaberistamistesse.

3.11 Edasiväärtpaberistamine on keskmise riskiga väärtpaberispositsioonide ümberkujundamine uuteks väärtpaberiteks. Reitinguagentuurid ja turuosaliselised on neid üldiselt pidanud madala krediidiriskiga instrumentideks. Kuna edasiväärtpaberistamine on keerukas ja tundlik korreleeritud kahjude suhtes, on selle riskid suuremad kui tavapärase väärtpaberistamise puhul. Seepärast on ettepanekus esitatud rida omakapitalinõudeid, mis on edasiväärtpaberistamise puhul suuremad kui sama reitinguga tavapäraste väärtpaberistamise positsioonide puhul.

3.12 Arvestades viimaste aegade halbu tulemusi, tuleks tugevdada nõudeid, mida esitatakse tururiskiga seotud kapitalinõuete arvutamisel kasutatavatele sisemudelitele. Eelkõige tuleks täiendada nende suutlikkust hõlmata kauplemisportfelli krediidiriske. Et tugevdada kapitalinõudeid halvenenud turutingimuste puhuks ja vähendada võimalikku protsüklilisust, peaksid kapitalinõuded sisaldama halvenenud turutingimusteks piisavat komponenti.

3.13 Ilma et see piiraks käesolevas direktiivis selgesõnaliselt sätestatud avalikustamisinõudeid, peaks avalikustamisinõuete eesmärk seisnema turuosalistele täpse ja kõikehõlmava teabe edastamises asutuste riskiprofiili kohta. Seepärast peaksid asutused olema kohustatud avalikustama selle eesmärgi saavutamiseks vajalikku lisateavet, mis ei ole käesolevas direktiivis selgesõnaliselt loetletud.

3.14 Väärtpaberistamise valdkonnas tuleb asutuste avalikustamisinõudeid oluliselt karmistada. Eelkõige tuleks arvesse võtta ka kauplemisportfellis olevate väärtpaberistamise positsioonidega seotud riske.

Brüssel, 20. jaanuar 2010

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ja Regioonide Komiteele, mis käsitleb ELi Läänemere piirkonna strateegiat”

KOM(2009) 248 lõplik

(2010/C 339/07)

Raportöör: **Michael SMYTH**

10. juunil 2009. aastal otsustas Euroopa Komisjon vastavalt Euroopa Ühenduse asutamislepingu artiklile 262 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ja Regioonide Komiteele, mis käsitleb ELi Läänemere piirkonna strateegiat”

KOM(2009) 248 lõplik.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav majandus- ja rahaliidu ning majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse sektsioon võttis arvamuse vastu 8. jaanuaril 2010.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 459. istungjärgul 20.–21. jaanuaril 2010 (20. jaanuari istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 198, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 4 liiget.

1. Järeldused

1.1 Komitee toetab Läänemere strateegia nelja samba eesmärki – muuta piirkond jõukaks, ohutuks ja turvaliseks, keskkonnasäästlikuks ning atraktiivseks ja hea juurdepääsuga piirkonnaks.

1.2 Komitee avaldab tunnustust laiaulatuslikule konsulteerimisprotsessile, mis eelnes strateegia valmimisele, ja rollile, mida sotsiaalpartnerid ja sidusrühmad kõnealusel protsessis etendasid. Komitee kordab oma üleskutset luua Läänemere kodanikuühiskonna foorum, mis aitaks kaasata kodanikuühiskonda strateegia edenemisse.

1.3 Strateegial on keerukate struktuuriliste probleemidega tegelemisel Läänemere piirkonnas kiiduväärsed eesmärgid. Siiski on mitmeid lahendamist vajavaid väljakutseid, et strateegia osutuks tõhusaks. Need väljakutsed on seotud strateegia potentsiaaliga pakkuda lisaväärtust, strateegia juhtimismehhanismide, ELi ühtekuuluvuse ja strateegia välise tõhususega.

1.4 Läänemere strateegia juhtimismehhanismid on samuti tekitanud mõningast kriitikat. Strateegia hõlmab 21 peadirektoraadi pädevusvaldkondi ning sellega on kaetud 8 liikmesriiki ja Venemaa. Võttes arvesse nelja sammast, 15 prioriteetset meedet ja arvukaid horisontaalseid meetmeid, on strateegia keskmis keerukas juhtimisstruktuur, mis võib strateegia teostamatuks muuta. Komitee arvates tuleb teha kõik võimalik strateegia juhtimise ja haldamise lihtsustamiseks.

1.5 Käesolevas arvamuses korratakse ettepanekut luua komitees Läänemere piirkonna ajutine vaatlus- või uurimisrühm, nii et kogu komitee saaks tõhusalt osaleda strateegia elluviimisel ja arendamisel.

1.6 Väline mõõde on strateegia üks peamisi väljakutseid, eelkõige seepärast, et Venemaa etendab Läänemere piirkonnas võtmerolli. Venemaa roll strateegia rakendamisel tuleb korraldada põhjamõõdme mehhanismide raames. Ei ole kindel, kas need mehhanismid on piisavad, et tagada Venemaa tõhus osalemine strateegia meetmetes.

1.7 Komitee toetab seisukohta, et strateegia ei ole mitte üksnes dokument, ennekõike on see protsess. See tähendab, et strateegia rakendamine võtab aega. Kõik liikmesriigid ja sidusrühmad koos ELi institutsioonidega on praeguseks saavutanud kokkuleppe piiratud arvu peamiste meetmete ja projektide suhtes ning leppinud kokku need rakendada. Komitee loodab, et strateegia ettevalmistamise ajal tekkinud entusiasm säilib ning et see aitab kaasa strateegia tõhusale ja õigeaegsele rakendamisele, mida saab vajaduse korral kohandada.

2. Strateegia taust

2.1 Läänemere strateegia toetub kindlatele alustele. On ammu tunnustatud, et Läänemere piirkonnas on mitmeid omavahel seotud ja vastastikuselt sõltuvuses olevaid keskkonna-, majandusarengu ja infrastruktuuri probleeme. 2006. aasta novembris võttis Euroopa Parlament vastu resolutsiooni Läänemere strateegia

koostamise kohta. Läänemere makropiirkonnaks nimetatud ala strateegia võttis komisjon vastu 10. juunil 2009 ja see esitati 19. juunil 2009 Euroopa Ülemkogule. Kõnealune strateegia oli oluline prioriteet eesistujariigile Rootsil ja see võeti vastu 26. oktoobril 2009 Luksemburgis toimunud üldasjade nõukogul.

2.2 Laiaulatuslik strateegia tähistab uut etappi Euroopa Liidu territoriaalse koostöö poliitikas. Komisjon on seisukohal, et strateegia kujutab endast esimest tõeliselt integreeritud lähenemisviisi liikmeriikide jaoks, kelle ees seisavad samasugused väljakutsed. Praegu on 13 riikidevahelise koostöö valdkonda, mis hõlmavad kogu ELi territooriumi (lisaks on ligikaudu 50 piiriülest koostööskemi). Läänemere strateegia hõlmab makropiirkondlikku koostööd, mis on suhteliselt uus kontseptsioon: see tähendab rahaliste vahendite tõhusamat koordineerimist ja kasutamist ning koostööalgatusi kogu Läänemere piirkonnas. Geograafiliselt kuuluvad strateegia alla Rootsi, Taani, Saksamaa, Soome, Poola, Eesti, Läti ja Leedu ELi liikmesriikidest ning Norra ja Venemaa.

2.3 Kõnealuse arvamuse eesmärk on hinnata kavandatud Läänemere strateegiat ja selle tegevuskava organiseeritud kodanikuühiskonna vaatenurgast. Arvamus tugineb hiljuti komitees vastuvõetud arvamustes „Läänemere piirkond: organiseeritud kodanikuühiskonna roll piirkondliku koostöö parandamisel ja piirkondliku strateegia määramisel”⁽¹⁾ ja „Makropiirkondlik koostöö – Läänemere strateegia laiendamine Euroopa teistele makropiirkondadele”⁽²⁾ esitatud analüüsile. Protsess, mille tulemusena strateegia koostati, on pretseeditud. Komisjon on seisukohal, et kui Läänemere strateegia on asjakohane ja toimiv Läänemere piirkonnas, võib sarnast lähenemisviisi rakendada ka teistele sellistele makropiirkondadele nagu Doonau, Alpide ja Vahemere piirkond.

3. Strateegia põhiprintsiibid

3.1 Komisjon viis 2008. aasta jooksul läbi põhjalikud konsultatsioonid. Need konsultatiivsed seminarid hõlmasid geograafiliselt kogu makropiirkonda ja kulmineerusid 2009. aasta veebruaris Rostockis. Nad olid temaatiliselt jagatud Läänemere strateegia nelja samba alusel, et muuta Läänemere piirkond

- keskkonnasäästvaks piirkonnaks;
- heaalupiirkonnaks;
- hea juurdepääsuga ja atraktiivseks piirkonnaks;
- ohutuks ja turvaliseks piirkonnaks.

⁽¹⁾ ELT C 277, 17.11.2009, lk 42.

⁽²⁾ ELT C 318, 23.12.2009, lk 6.

3.2 Strateegiaga kaasneb tegevuskava, mis hõlmab 15 prioriteetset nelja samba vahel jaotuvat valdkonda. Iga prioriteetset valdkonda koordineerib vähemalt üks Läänemere piirkonna liikmesriik, kellelt oodatakse selle rakendamisel koostööd kõigi asjaomaste sidusrühmadega.

3.3 Läänemere strateegiat ja kavandatavaid meetmeid rahastatakse olemasolevatest allikatest, milleks on peamiselt ELi struktuurifondid (55 miljardit eurot aastateks 2007–2013), kõik Läänemere riigid, erasektor ja ka sellised finantsasutused nagu Euroopa Investeeringuspank, Põhjamaade Investeeringuspank ja Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupank.

3.4 Euroopa Parlamendi resolutsiooni⁽³⁾ ja komisjoni teatise vahel on märkimisväärsed erinevused⁽⁴⁾. Komisjon toetab nõukogu ELi-sisest seisukohta, samas kui parlamendi resolutsioon käsitletakse strateegiat kui põhjamõõtme Läänemere piirkonna strateegiat. Parlamendi resolutsioonis kutsutakse komisjoni üles esitama ettepaneku Läänemere piirkonna strateegia kohta, et „tugevdada põhjamõõtme sisemist tugisammast”⁽⁵⁾. Parlament loob selge seose Läänemere strateegia ja põhjamõõtme raamistiku vahel, samas kui nõukogu ja komisjon teevad vahet strateegia ja koostöö väliste aspektide vahel.

3.5 Erinevad seisukohad valitsevad sobiva juhtimisstruktuuri osas. Komisjoni strateegias keskendutakse olemasolevate algatuste koordineerimisele, edusammude pidevale jälgimisele ja tegevuskava hoo säilitamisele. Komisjoni lähenemisviisis soovitakse hoida institutsioonilised mehhanismid miinimumtasemel, samuti puudub Läänemere strateegia täiendav rahastamine. Parlament teeb ettepaneku korraldada igal aastal enne suvist Euroopa Ülemkogu kohtumist Läänemere tippkohtumine ning laiendada piirkondlikke struktuuriüksusi nii ELis kui väljaspool. Osaliselt toimuks rahastamine strateegia jaoks eraldi eelarverea loomise kaudu. Komitee on juba väljendanud oma toetust strateegiale eraldi eelarve loomise küsimuses. Tundub, et parlament soovib kõnealuse poliitika ambitsioonikamat arengut kui komisjon. Nagu soovides rõhutada strateegia arenevat olemust, võttis parlament 22. oktoobril 2009 vastu muudatusettepaneku 2010. aasta eelarvesse, mille kohaselt eraldatakse 20 miljonit eurot strateegia koordineerimise ja mõnede katseprojektide jaoks.

3.6 Jättes kõrvale erinevused komisjoni ja parlamendi lähenemisviisides, võib öelda, et strateegia kujundati makropiirkonna sidusrühmadega peetud põhjalike konsultatsioonide kaudu. Strateegia on uuenduslik, kuna tugineb riikidevahelisele juhtimisstruktuurile ja läheb seega Euroopa Liidu traditsioonilise regionaalpoliitika kohaldamisalast kaugemale. Kõnealune uus juhtimisstruktuur asetub rahvusriigi ja riigiülese ühenduse vahele.

⁽³⁾ Euroopa Parlament (2006) „Resolutsioon põhjamõõtme Läänemere piirkonna strateegia kohta”, Strasbourg, 16. november 2006, A6-0367/2006.

⁽⁴⁾ Läänemere strateegia ja tegevuskava on saadaval järgmisel aadressil: http://ec.europa.eu/regional_policy/cooperation/baltic/documents_en.htm.

⁽⁵⁾ Põhjamõõde on vahend, mille raames EL, Venemaa, Norra ja Island rakendavad tegevusmeetmeid kokkulepitud koostöövaldkondades.

3.7 Läänemere strateegia käsitust kirjeldab komisjon kui „käsi-olevat tööd”. Läänemere piirkonna üksikute aspektide määramine on paratamatult ebatäpne, kuna geograafiline ulatus muutub sõltuvalt käsitletavast küsimusest. Läänemere strateegia kujundamisel valitud lähenemisviis algab probleemide ja küsimuste määramisest; neil omakorda lastakse määratleda makropiirkonna geograafia. Objektivse mõõdupuu järgi kujutavad strateegia neli sammast ja sellele järgnenud tegevuskava endast tõsist katset luua paremini koordineeritud arenguraamistik Läänemere-taolisele mitmekülgele piirkonnale ning püüdlust edendada territoriaalset ühtekuuluvust. Allpool asuvas tabelis 1 on esitatud strateegia iga samba tegevuskava prioriteetsed valdkonnad.

3.8 Komisjoni mõttekäigus sisaldub kaudselt eeldus, et integreeritud lähenemisviis on vajalik, et tagada piirkonna säästev areng. Strateegias käsitletavad küsimused on keerukad ja omavahelises seoses, samas kui olemasolevaid koostööskeme ei ole veel tõhusalt koordineeritud.

4. Väljakutsed ja võtmeküsimused

4.1 Läänemere strateegia edukas rakendamine on väga oluline. Komisjon on mitmel korral märkinud, et strateegiast võib kujuneda mudel ELi teistele makropiirkondadele. Strateegial on keerukate struktuuriliste probleemidega tegelemisel Läänemere piirkonnas kiiduväärsed eesmärgid. Siiski on mitmeid lahendamist vajavaid väljakutseid, et strateegia osutuks tõhusaks. Need väljakutsed on seotud strateegia potentsiaaliga pakkuda lisaväärtust, strateegia juhtimismehhanismide, ELi ühtekuuluvuse ja strateegia välise tõhususega.

4.2 Lisaväärtuse osas on oht, et strateegia elluviimine võib osutuda võimatuks, kuna strateegia hõlmab mitmeid väga ambitsioonikaid meetmeid, millega soovitakse olla enamikule Läänemere sidusrühmadele meele järele. Oleks kasulik muuta strateegia lihtsamaks ning suunata jõupingutused küll väiksema arvu, aga strateegiliselt oluliste eesmärkide saavutamisele. HELCOMi (Helsingi komisjon) Läänemere tegevuskavas saavutatud on seotud tursavarude taastamise ja üldise keskkonnaseisundiga. Neist edusammudest hoolimata tuleks strateegiaga jätkata kalandusele ja keskkonnale laiemalt parandava mõju loomist.

4.3 Samuti on Läänemere strateegia juhtimismehhanismid tekitanud mõningast kriitikat. Tabelis 1 ilmneb paradoksaalne olukord: liikmesriigid, kellele strateegiat on kõige rohkem vaja, osalevad selle rakendamisel kõige vähem. Lisaks on komisjon pingutanud, et leida tasakaal ühel poolt meetmete kogumi, teiselt

poolt paljude peadirektoraatide ja liikmesriikide vahel. Seniste kogemuste kohaselt on Euroopa säästvate linnade Leipzigi harta rakendamine olnud suhteliselt aeglane ja Läänemere strateegia rakendamine on vaieldamatult veelgi keerulisem ⁽⁶⁾.

4.4 Iga ELi poliitikavaldkonna, nagu ka Läänemere strateegia edu mõõdetakse kodanikele nähtavate ja käegakatsutavate konkreetsete tulemuste järgi. Strateegias pannakse küsimuse alla ka ühenduse ühtekuuluvuse mõiste. Nagu juba öeldud, on komisjon makropiirkondliku koostöö osas panuseid tõstnud. Ehkki Läänemere ohustavate keskkonna-, infrastruktuuri- ja muude probleemide tõsidus on Läänemere riikide kodanikele väga hästi teada, on ühenduse ülejäänud riikidele olukorra tõsiduse selgitamine suur väljakutse. Siinkohal on olulise tähtsusega organiseeritud kodanikuühiskonna abi. Komitee on juba esitanud ettepaneku moodustada Läänemere kodanikuühiskonna foorum ning väljendanud valmisolekut alustada ettevalmistusi sellise foorumi vundamendi rajamiseks. Lisaks on komitee teinud ettepaneku moodustada komitees endas Läänemere piirkonna ajutine vaatlusrühm või uurimisrühm, nii et kogu komitee saaks tõhusalt osaleda strateegia arengus.

4.5 Väline mõõde on strateegias üks peamisi väljakutseid. Eelkõige Venemaa rolli tõttu on ta Läänemere piirkonnas võtmetähtsusega sidusrühm. Venemaa on näidanud üles huvi strateegia vastu, kuna Venemaa saaks kasu strateegia edukast rakendamisest. Praegu peaks Venemaa osalemine strateegias toimuma põhjamõõtmelise mehhanismide raames. Need mehhanismid kohandatakse tõenäoliselt strateegiaga. Väärub märkimist, et strateegia neljast sambast kolm – keskkonnakaitse, atraktiivsus ja juurdepääsetavus ning ohutus ja turvalisus – on oma olemuselt riikideüleised, seega on oluline näha strateegias ette mehhanismid, et ühendada sise- ja välise mõõtmelise vastasmõju, eelkõige operatiivtasandil. Samuti võiks strateegia väline mõõde ulatuda isegi kaugemale ja hõlmata näiteks Valgevenet, kes mõjutab keskkonnakaitset ning Läänemere piirkonna atraktiivsust ja juurdepääsetavust.

4.6 On väljendatud seisukohta, et otsene kahepoolne koostöö ELiga „võrdse partnerluse” raames on parim viis tagada Venemaa osalemine strateegia rakendamisel ⁽⁷⁾. Kui see on nii, tuleb õigus- ja poliitikat küsida, kas põhjamõõde praegusel kujul on sobiv mehhanism, et tagada Venemaa osalemine strateegias.

⁽⁶⁾ Harta allkirjastati 24. mail 2007 Euroopa Liidu Nõukogu Saksamaa eesistumise ajal toimunud linnaplaneerimise ja territoriaalse ühtekuuluvuse eest vastutavate ELi ministrite mitteametlikul kohtumisel. Kõnealusel valitsustevahelises hartas esitatakse kaks peamist soovitud, nimelt kasutada ulatuslikumalt ära integreeritud linnaplaneerimispoliitikat ning pöörata eritähelpanu ebasoodsas olukorras linnaosadele.

⁽⁷⁾ Vt näiteks „Sotsiaalpartnerite ja teiste kodanikuühiskonna organisatsioonide pühendumine: millist rolli etendavad kodanikuühiskonna esindajad?” Regioonide Komitee liige Uno Aldegren esitas selle ettepaneku komitee ja Euroopa Komisjoni Soome esinduse 22.–23. oktoobril 2009 Helsingis korraldatud konverentsil „Läänemere piirkond: parim töö- ja ettevõtluskeskkond”.

5. Strateegia analüüs

5.1 Strateegias on mitmeid vaidlust tekitavaid küsimusi, mida tuleb hoolikalt jälgida. Esiteks sisalduvad tegevuskavas konkreetset ettepanekud, et kompenseerida puudujääke energiavõrkudes ja parandada ühendusvõrke Läänemere piirkonnas. On väljendatud muret selle üle, et pidades silmas võrku suurema integreerimise kiireloomulisust, ei ole kõnealused ettepanekud piisavad. Strateegias ei tohiks piirduda Läänemere piirkonna praegu eraldi olevate riiklike turgude integreerimisega ja ühendamise, vaid teutseda tuleks kogu ELi hõlmava solidaarsuse nimel energia valdkonnas. EL vajab Venemaa energiaressursse, seepärast on vaja ehitada infrastruktuuri, et tuua Euroopasse gaasi, naftat ja elektrit. See võimaldab tagada ELis stabiilne energiaga varustus. Samuti on energiaküsimustes vaja suuremat koostööd ELi mittekuuluvate riikidega. Strateegias ei käsitleta Nordstreami projekti. Tegemist on tahtliku väljajätmisega: komisjon märgib, et Nordstreami projekt on väga suuri lahkarvamusi tekitav küsimus ning et Läänemere piirkonna strateegia vastuvõtmiseks oli nõutav ühehääline otsus.

5.2 Tegevuskavas tehakse ettepanekud mere-, maantee- ja raudteetranspordi nii ELi siseste kui väliste ühenduste parandamiseks. Suurt tähelepanu on vaja pöörata maanteede infrastruktuurile, kuna see on kas tõsiselt puudulik või siis puudub täiesti. Endisest Nõukogude Liidu äärealast saaks siis ELi tuumaalasse paremini integreeritud ala. Läänemere piirkond vajab kiiresti kohast maanteede infrastruktuuri võrgustikku. Praegused üleeuroopalised transpordikoridorid tuleb üle vaadata ja need kohandada ühtekuuluvama ELi uue reaalsusega. Näitena võib tuua raudtee- ja maanteedekoridorid Helsingist Viini või Sloveeniasse.

5.3 Strateegias tuleks mainida Läänemere makropiirkonna suurte jõgede strateegilist tähtsust. Siinkohal on huvitav täheldada, et hetkel on väljatöötamisel Doonau piirkonna strateegia. Konsultatsioonid Läänemere strateegia üle olid laiaulatuslikud ja põhjalikud, aga tundub, et need ei olnud korraldatud süstemaatiliselt. Komitee peaks Doonau piirkonna strateegias püüdma osaleda struktureeritumal viisil. Komisjon on andnud teada, et selleks avaneb võimalus 2010. aasta veebruarist suveni. Komitee on arvamustes REX/262 ja ECO/251 juba teinud ettepaneku luua Läänemere kodanikuühiskonna foorum, nüüd oleks aeg teha selles konkreetsed ettepanekud. Kõnealust ettepanekut toetavad mitmed Euroopa Parlamendi liikmed ning parlament valmistab praegu ette arvamust Läänemere piirkonna strateegia kohta.

5.4 Läänemere piirkonna ees seisvate väljakutsete keerukust on juba tunnistanud. Komisjon on andnud mõista, et strateegia rakendamise ja järelevalve eest vastutaval üksusel ei pruugi tulevasel perioodil olla piisavalt ressursse. Komitee ja parlament toetavad üksuse tugevdamist. Oht on selles, et üksuse energia võib suuresti kuluda haldusküsimustele, mis on seotud väljaspool ELi asuvatele partneritele suunatud ja parlamendi poolt heaks kiidetud 20 miljoni euro kulutamise (eelarverida 4). Komitee rõhutab, et nii Euroopa Komisjonil kui liikmesriikidel, kes vastutavad tegevuskavas esitatud meetmete eest, peab olema oma kohustuste täitmiseks piisav haldussuutlikkus.

5.5 On väljendatud muret kalapüügi ja kalanduse küsimustele omistatud suhtelisele osakaalu suhtes. Tuuakse esile käimasolevat tegevust, eelkõige HELCOMi raames tehtavat, ning esimesed tulemused on julgustavad. Oluline on liikuda edasi, eelkõige tuleb suurendada jõupingutusi vastutustundliku tarbimise stimuleerimiseks.

5.6 Väljendati muret selle üle, millist tähtsust omistatakse strateegias teadusele, tehnoloogiale, teadusuuringutele ja innovatsioonile. Komitee ei ole täiesti veendunud selles, et nn teadmiste kolmnurga (haridus, teadusuuringud ja innovatsioon) jagamine strateegia kahe eri samba vahel ning nende koordineerimise eest vastutava kolme liikmesriigi vahel on ideaalne lahendus. Komitee rõhutab, et strateegias tuleks tugevdada teadmiste kolmnurga eri elementide vahelist vastasmõju ja seoseid.

5.7 Komitee toetab täielikult strateegia prioriteetsete meetmete osa nr 6 – tökete kõrvaldamine siseturult Läänemere piirkonnas. Erilist tähelepanu tuleks pöörata väikestele ja keskmise suurusega ettevõtetele, mis on Läänemere piirkonna majanduses ülekaalus. Samuti toetab komitee inimväärse töö tegevuskava edenemist. Läänemere piirkonnas tuleks julgustada sotsiaaldialoogi tugevdamist, et saada kasu strateegia raames koostöö arendamisel tekkivatest kaasmõjudest, eelkõige tõhustatud koostööst ja integratsioonist energia valdkonnas.

5.8 Eriti muretekitav on laevaehitus ja sellega seotud sektorite jätkuv struktuuriline langus Läänemere piirkonnas ning selle negatiivne mõju majanduslikule ja sotsiaalsele ühtekuuluvusele. Komitee on veendunud, et Läänemere strateegiat tuleb laiendada, et tegeleda kõnealuse konkreetse küsimusega.

Brüssel, 20. jaanuar 2010.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

LISA

Tabel 1:

ELi Läänemere strateegia sambad ja prioriteetsed valdkonnad

Sammas / prioriteetsed valdkonnad	Koordineeriv riik	Meetmete arv
Sammas 1: muuta Läänemere piirkond keskkonnasäästvaks		
1) vähendada merre sattuvate toitainete koguseid vastuvõetava tasemeni	Poola/Soome	5
2) säilitada looduslikud alad ja bioloogiline mitmekesisus, sh kalandus	Saksamaa	2
3) vähendada ohtlike ainete kasutust ja mõju	Rootsi	3
4) saada puhta meretranspordi näidispiirkonnaks	Taani	2
5) leevendada kliimamuutuse mõju ja kohandada sellega	Taani	3
Sammas II: muuta Läänemere piirkond heaolupiirkonnaks		
6) kõrvaldada tõkked Läänemere piirkonna siseturult;	Eesti	6
7) ära kasutada piirkonna teadustöö ja innovatsioonialast täit potentsiaali	Rootsi/Poola	2
8) väikeettevõtlusalgatuse „Small Business Act” rakendamine: soodustada ettevõtlust, tugevdada väikseid ja keskmise suurusega ettevõtteid ning tõhustada inimressursi kasutamist	Taani	9
9) tugevdada põllumajanduse, metsanduse ja kalanduse säästlikkust	Soome	7
Sammas III: muuta Läänemere piirkond hea juurdepääsuga ja atraktiivseks piirkonnaks		
10) parandada energiaturgude juurdepääsetavust, tõhusust ja julgeolekut	Läti/Taani	3
11) parandada nii sise- kui ka välitranspordivõrku	Leedu/Rootsi	
12) säilitada ja suurendada Läänemere piirkonna atraktiivsust, eelkõige hariduse, turismi ja tervishoiu valdkonna meetmete kaudu	Turism: Saksamaa (Mecklenburg -Vorpommern) Tervis: Põhjamõõdme partnerlus rahvatervise valdkonnas: Saksamaa	10
Sammas IV: muuta Läänemere piirkond ohutuks ja turvaliseks piirkonnaks		
13) kujundada piirkond maailma juhtiva mereohutuse ja -julgeolekuga alaks	Soome/Taani	
14) tugevdada hädaolukordi ennetavat tegevust merel ja maismaal	Taani	2
15) vähendada piiriülest kuritegevust ja leevendada selle tagajärgi.	Soome	3
Horisontaalmeetmed	Euroopa Komisjon	10

Allikas: aluseks on R: Bengtssoni „An EU Strategy for the Baltic Sea Region” („ELi Läänemere piirkonna strateegia”).

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus finantssüsteemi makrotasandi usaldatavusjärelvalve kohta ühenduses ja Euroopa Süsteemsete Riskide Nõukogu asutamise kohta”

KOM(2009) 499 lõplik – 2009/0140 (COD)

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega luuakse Euroopa Kindlustus- ja Tööandjapensionide Järelevalve Asutus”

KOM(2009) 502 lõplik – 2009/0143 (COD)

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega luuakse Euroopa Väärtpaberiturujärelevalve Asutus”

KOM(2009) 503 lõplik – 2009/0144 (COD)

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega luuakse Euroopa Pangandusjärelvalve Asutus”

KOM(2009) 501 lõplik – 2009/0142 (COD)

(2010/000/08)

Raportöör: **Lars NYBERG**

6. oktoobril 2009. aastal otsustas Euroopa Liidu Nõukogu vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 95 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus finantssüsteemi makrotasandi usaldatavusjärelvalve kohta ühenduses ja Euroopa Süsteemsete Riskide Nõukogu asutamise kohta”

KOM(2009) 499 lõplik – 2009/0140 (COD)

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega luuakse Euroopa Pangandusjärelvalve Asutus”

KOM(2009) 501 lõplik – 2009/0142 (COD)

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega luuakse Euroopa Kindlustus- ja Tööandjapensionide Järelevalve Asutus”

KOM(2009) 502 lõplik – 2009/0143 (COD)

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega luuakse Euroopa Väärtpaberiturujärelevalve Asutus”

KOM(2009) 503 lõplik – 2009/0144 COD.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav majandus- ja rahaliidu ning majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse sektsioon võttis arvamuse vastu 8. jaanuaril 2010.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 459. istungjärgul 20.–21. jaanuaril 2010 (21. jaanuari 2010 istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 169, vastu hääletas 2, erapooletuks jäi 15.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 23. septembril 2009 esitas Euroopa Komisjon järgmised ettepanekud: määrus Euroopa Süsteemsete Riskide Nõukogu asutamise kohta ning kolm määrust, millega luuakse Euroopa

Pangandusjärelvalve Asutus, Euroopa Kindlustus- ja Tööandjapensionide Järelevalve Asutus ning Euroopa Väärtpaberiturujärelevalve Asutus. Kõik need ettepanekud on väga suurel määral kooskõlas 2009. aasta algul de Larosière'i eksperdirühma koostatud aruandega.

1.2 De Larosière'i aruannet käsitlevas arvamuses arutab komitee finants- ja majanduskriisi põhjuseid, finantsturu reguleerimist ning järelevalvekorda. Peale selle, et komitee viitab sellele arvamusele üldiselt, soovib ta eraldi korrata ühte punkti: „Komitee arvates on järelevalve võtmetähtsusega ka selleks, et ära hoida veel üht finantskriisi. Kuid järelevalve eeldab eeskirjade olemasolu. Seetõttu võib sama oluliseks pidada [...] ettepanekut eeskirju muuta ja karmistada.” (1)

Sidusrühmad

1.3 Samas arvamuses leidis komitee, et kolme uue asutuse järelevalvenõukogu koosseis peaks olema laiapõhjalisem. Selle asemel kavandab komisjon spetsiaalseid sidusrühmi.

1.3.1 Ettepaneku kohaselt küsib **Euroopa Süsteemsete Riskide Nõukogu** vajaduse korral nõu asjaomastelt erasektori sidusrühmadelt. Sidusrühmade näidetena on toodud finantssektori esindajad, tarbijaiühingud ja teatud komisjoni loodud rühmad. Määruses tuleks mainida seda, et finantssektori esindajad peaksid olema nii tööandjate kui ka ametiühingute hulgas. Pealegi ei ole süsteemseid riske ainult finantsturgudel, vaid kogu majanduses, mistõttu tuleks konsulteerida ka tööandjate ja ametiühingutega ELi tasandil.

1.3.1.1 Puudub teave, mis vormis ja kui tihti need konsultatsioonid peaksid toimuma. See teave on vajalik, sest ettepaneku asjaomases artiklis sätestatakse, et Euroopa Süsteemsete Riskide Nõukogu küsib nõu. Seejuures kasutatakse väljendit „vajaduse korral”, mis on liiga ebamäärane.

1.3.2 Komisjoni ettepaneku kohaselt peaksid sidusrühmad, kellega kolm **järelevalveasutust** konsulteerivad, olema finantsturu vastava osa tööandjad ja töötajad ning samuti asjaomase sektori teenuste tarbijad ja kasutajad. Need 30 sidusrühmade esindajad peaksid ühtlaselt jaotuma kõigi esindajate kategooriate vahel.

1.3.2.1 Sidusrühmad tulevad kokku vähemalt kaks korda aastas, nad võivad esitada arvamusi ja nõuandeid ning neile tagatakse sekretariaaditeenused. Arvamused ja nõuanded tuleb avalikustada. Komitee näeb ohtu, et sidusrühmade töö keskendub ainult neile kahele koosolekule. Neil peaks olema võimalus asjaomase järelevalveasutuse tegevust pidevalt jälgida.

Makrotasandi usaldatavusjärelevalve

1.4 Euroopa Süsteemsete Riskide Nõukogu asutamise määruse ettepanekus puudub süsteemsete riskide määratlus. Süsteemse riski mõistet tuleb arutada avalikult, mitte vaid uue Euroopa Süsteemsete Riskide Nõukogu suletud uste taga.

1.4.1 Komitee arvates peaksid Euroopa Süsteemsete Riskide Nõukogul olema selged volitused tegutseda, kui finantsstabiilsus on ohus, ning selle tagamiseks tuleks määruses mõned lõigud ümber teha.

— Eri versioonid tuleks ühtlustada, kasutades läbivalt *supervision*-liiki järelevalve mõistet.

(1) Vt punkt 1.4 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuses „De Larosière'i aruanne”, ELT C 318, 23.12.2009, lk 57.

— Euroopa Süsteemsete Riskide Nõukogu hoiatused ja soovitused tuleks edastada Euroopa Liidu Nõukogule (nagu on kirjas artikli 16 lõikes 3), mitte esitada need selle kaudu (nagu põhjenduses 9), sest selle viimase menetlusega võidakse vähendada Euroopa Süsteemsete Riskide Nõukogu sõltumatust.

— Sõna „peaksid” kasutamine järelevalveasutuste soovitude täitmise kohta tähendab, et need on enam-vähem kohustuslikud. Ent meetme kohustuslikkus või mittekohustuslikkus peaks sõltuma sellest, milline on asjaomase meetme eest vastutav tasand: kas liikmesriigid või Euroopa Liit.

— Artikli 3 kohaselt on Euroopa Süsteemsete Riskide Nõukogu üks eesmärkidest „toetada siseturu sujuvat toimimist”. Asjaomase nõukogu eesmärk on vastutada finantsüsteemi riskide vähendamise eest, ent selle fraasiga näib talle antavat laiem roll.

1.4.2 Euroopa Süsteemsete Riskide Nõukogu haldusnõukogu hõlmab 29 Euroopa Keskpanka üldnõukogu liiget. Komitee toetab seda seost Euroopa Keskpankade Süsteemi ja loodava nõukogu vahel.

1.4.2.1 Juhtkomiteed käsitlevas artiklis 11 ei esitata reegleid hääleõiguse kohta. Komitee soovib, et juhtkomitees oleks viis liiget Euroopa Keskpanka üldnõukogust, sest see võimaldaks kergemini paremat geograafilist jaotust, jaotust väikeste ja suurte riikide ning eurotsooni kuuluvate ja mittekuuluvate riikide vahel. Lisaks tuleb arvestada, et kuna kõigil juhtkomitee liikmetel peaks nähtavasti olema hääletusõigus, peaks selles olema märkimisväärne arv Euroopa Keskpanka esindajaid.

1.4.3 Euroopa Parlamenti mainitakse ainult artiklis, mis kohustab Euroopa Süsteemsete Riskide Nõukogu esitama vähemalt kord aastas aruande Euroopa Parlamendile ja Euroopa Liidu Nõukogule. Artikli 20 järgi vaatab Euroopa Liidu Nõukogu kolme aastat möödudes Euroopa Süsteemsete Riskide Nõukogu käsitleva määruse läbi. Loomulikult peaks parlament selles samuti osalema.

Mikrotasandi usaldatavusjärelevalve

1.5 Loodavate järelevalveasutuste eesmärgid (artikli 1 lõige 4) on kolmes määruses peaaegu samad – parandada siseturu toimimist, tagada finantsüsteemi stabiilsus ning tõhustada rahvusvahelist järelevalvealast koostööd. Erineb vaid see, keda nad peaksid kaitsma: Euroopa Väärtpaperiturujärelevalve Asutus kaitseb investoreid, Euroopa Kindlustus- ja Tööandjapensionide Järelevalve Asutus kaitseb kindlustusvõtjaid ja teisi soodustatud isikuid ning Euroopa Pangandusjärelevalve Asutus kaitseb hoiustajaid ja investoreid.

1.5.1 Kolme kavandatava järelevalveasutuse põhitegevus puudutab kehtivaid eeskirju ning peamiselt suuniste ja soovitude kaudu peavad nad ühtlustama liikmesriikide asutuste järelevalvetavasid. Samuti antakse neile kolmele asutusele volitus töötada välja uued tehnilised standardid.

1.5.1.1 Artikli 7 lõike 2 kohaselt võib järelevalveasutuste ettepanekuid tehniliste standardite kohta avaldada mitte direktiivide, vaid ainult määruste ja otsuste vormis. Kui tehnilisi standardeid määratletakse kui mittepoliitilisi, siis tuleb jätta välja ka määruste võimalus. Tehnilised standardid peaksid olema suunatud ainult liikmesriikide järelevalveasutustele ja finantsasutustele, mitte liikmesriikidele, mistõttu tuleks need esitada otsustes, mitte määrustes või direktiivides. Kaks viimast on mõeldud komisjoni esitatud poliitiliste eeskirjade jaoks.

1.5.2 Euroopa järelevalveasutuste teostatav järelevalve on suunatud liikmesriikide järelevalveasutustele, mitte otseselt finantsturu osalistele. Sellest põhimõttest tehakse erand siis, kui liikmesriigi asutus ei järgi soovitusi (artiklid 9 ja 11). Seejärel langetab Euroopa järelevalveasutus finantsturu osalistele suunatud lõpliku otsuse.

1.5.2.1 Artiklis 10 kirjeldatakse eriolukordi, kus asjaomane Euroopa järelevalveasutus võib langetada selliseid otsuseid ilma komisjonita. Ent otsuse, kas tegemist on eriolukorraga või mitte, peaks siiski langetama Euroopa Liidu Nõukogu. Komitee arvates peavad põhjused eriolukorra kehtestamiseks tulenema turgude üldisest olukorrast. Kui üks konkreetne finantsasutus on eriolukorras, siis sellega peaks tegelema liikmesriigi järelevalveasutus.

1.5.2.2 Artiklis 23 käsitletakse kaitsemeetmeid liikmesriigi valitsuse jaoks, kui viimane leiab, et uued tehnilised standardid mõjutavad riigi eelarvet. Need kaitsemeetmed näivad asjakohased, kuigi tehnilised standardid avaldavad väga harva mõju eelarvele. Kuna kaitsemeetmeid käsitletakse ainult artiklites 10 ja 11, tuleks artikkel 23 paigutada kohe artikli 11 järele.

1.5.3 Komitee teeb ettepaneku, et liikmesriikides oleks asutus, kes annaks uutele finantstootetele heakskiidu, enne kui need turule lubatakse, nagu toimub Hispaanias. Arvestades, et selline süsteem eksisteerib praegu vaid Hispaanias, siis tuleks esimese sammuna jälgida finantstooted, mida kasutatakse teistes liikmesriikides. Komisjon peaks seega ka muutma Euroopa Väärtpaberiturujärelevalve Asutuse loomise määrust sellise määruusega, kus nähakse see ülesanne ette.

1.5.4 Euroopa Pangandusjärelevalve Asutuse tegevusvaldkond peaks komitee arvates olema võimalikult suur. Üldeesmärk peaks olema tagada võrdsed tingimused kõigile finantsasutustele. Asjaomases määruuses esitatud määratlus viitab varasematele direktiividele. Komitee arvates tuleks uuesti arutada neis direktiivides esitatud määratlusi, et võtta arvesse finantskriisist saadud kogemusi ja muuta määratlused võimalikult ulatuslikuks.

1.5.5 Artikli 20 lõike 3 kohaselt võivad järelevalveasutused kasutada finantsasutustelt saadud konfidentsiaalset teavet ainult asjaomaste määruustega ettenähtud ülesannete täitmiseks. Siia tuleks lisada säte selle kohta, kuidas konfidentsiaalsust tuleb kaitsta.

1.5.6 Ettepaneku kohaselt kuulub Euroopa järelevalveasutuste juhatusse neli liiget liikmesriikide järelevalveasutustest. Näib olevat loogiline järgida Euroopa Süsteemsete Riskide Nõukogu asutamise ettepanekut ning asendada see viie liikmega.

1.5.6.1 Järelevalvenõukogus on hääleõigus ainult liikmesriikide järelevalveasutuste juhtidel. See, et järelevalvenõukogu teostab järelevalvet enda liikmete üle, toob kaasa teatud ohu. Seetõttu suureneb teiste aspektide olulisus. Eesistuja sõltumatus on äärmiselt

tähtis ning tal peaks olema hääleõigus. Sama oluline on avatus sidusrühmadele ja sidusrühmade mõju. Lisaks sellele tuleb tegutseda läbipaistvalt ja avaldada järelevalveasutuste otsused.

1.5.7 Kui järelevalveasutused alustavad tööd 2011. aastal, siis võtab nende täieliku töövõimsuseni jõudmine aega rohkem kui kaks aastat. Asutuste arengut tuleks kiirendada, et tegeleda kiiresti kõikide probleemidega, mis kriisi ajal tõstusid.

2. Taust

2.1 23. septembril 2009 esitas Euroopa Komisjon terve finants-turualaste õigusaktide paketi, mis hõlmab järgmiseid ettepanekuid: määrus Euroopa Süsteemsete Riskide Nõukogu asutamise kohta, sh erietsus, millega antakse Euroopa Keskpannangale eriuulend Euroopa Süsteemsete Riskide Nõukogu osas, ning kolm määrust, millega luuakse Euroopa Pangandusjärelevalve Asutus, Euroopa Kindlustus- ja Tööandjapensionide Järelevalve Asutus ja Euroopa Väärtpaberiturujärelevalve Asutus. Seejärel esitas komisjon 28. oktoobril 2009 direktiivi, millega muudetakse kehtivaid direktiive uute järelevalveasutuste loomise tõttu. Seda küsimust käsitletakse eraldi arvamuses.

2.2 Kõik need ettepanekud on väga suurel määral kooskõlas 2009. aasta algul de Larosière'i eksperdirühma koostatud aruandega. Komitee analüüsis seda aruannet omaalgatuslikus arvamuses, mis võeti vastu täiskogu istungjärgul 2009. aasta septembris. Nimetatud arvamuses arutatakse finants- ja majanduskriisi põhjuseid, vajalikke uusi või parandatud finantsturu eeskirju ning uut ja parandatud järelevalvekorda. Seega viitab komitee sellele arvamusele kõigil teistel seotud teemadel, v.a siin käsitletavad konkreetsed õigusaktide ettepanekud.

2.3 Kuigi komitee viitab sellele arvamusele üldiselt, soovib ta korrata ühte punkti: „Komitee arvates on järelevalve võtmetähtsusega ka selleks, et ära hoida veel üht finantskriisi. Kuid järelevalve eeldab eeskirjade olemasolu. Seetõttu võib sama oluliseks pidada [de Larosière'i] aruande esimeses osas tehtud ettepanekut eeskirju muuta ja karmistada.” Nähes piiranguid mikrotasandi järelevalve praeguseid eeskirju käsitlevates ettepanekutes, näib komitee rõhuasetus nende muutmisele ja karmistamisele veelgi olulisem.

2.4 Komisjon on esitanud õigusaktide ettepanekuid ka finantsturu eeskirjade kohta. Praeguseks on komitee oma arvamustes analüüsinud reitinguagentuure⁽²⁾, alternatiivse investeerimisfondi valitsejaid ja kapitalinõudeid. Veel üks uute õigusaktide teema, mille kohta komisjon ei ole siiani ettepanekut esitanud, küll aga on komitee seda teinud, puudutab riigiasutust, kes jälgiks kõiki uusi finantsturutooteid, enne kui need turule lubab. Selline süsteem on Hispaanias juba kasutusel.

⁽²⁾ Vt Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus „Reitinguagentuurid“, ELT C 277, 17.11.2009, lk 117.

3. Üldised märkused

3.1 Oluline on vahet teha finantsturu mikro- ja makrotasandi järelevalvel. Ent sama oluline on tagada kõigi kavandatavate asutuste tihe koostöö. Mikrotasandi järelevalve raames avastatud üldised probleemid puudutavad finantsturgu tervikuna ning makrotasandi järelevalve raames avastatud ohtudele võib sageli leida lahenduse mikrotasandil. Sellele vastastikusele sõltuvusele viidatakse mitmes kohas ka määrustes.

3.2 Kolme kavandatava järelevalveasutuse põhitegevus puudutab kehtivaid eeskirju ning peamiselt suuniste ja soovitude kaudu peavad nad ühtlustama liikmesriikide asutuste järelevalvetavasid. Samuti antakse neile kolmele asutusele volitus töötada välja uued tehnilised standardid komisjoni esitatavate ametlike ettepanekute jaoks.

3.3 Oma arvamuses de Larosière'i aruande kohta leidis komitee, et kolme uue asutuse järelevalvenõukogu koosseis peaks olema laiapõhjalisem. Komisjon ei ole seda ettepanekut järginud ei nende kolme asutuse määruses ega Euroopa Süsteemsete Riskide Nõukogu määruses. Selle asemel kavandab komisjon mõlemal juhul spetsiaalseid sidusrühmi.

3.3.1 „Vajaduse korral küsib Euroopa Süsteemsete Riskide Nõukogu nõu asjaomastelt erasektori sidusrühmadelt.” Asjaomase määruse ettepaneku sissejuhatuses tuuakse sidusrühmade näidena finantssektori esindajad, tarbijajühingud ja teatud komisjoni loodud rühmad. See kirjeldus ei ole piisavalt informatiivne: mainida tuleks seda, et finantssektori esindajad peaksid olema nii selle valdkonna tööandjate kui ka ametiühingute hulgas.

3.3.1.1 Laiapõhjalisemat esindust on vaja ka seetõttu, et süsteemseid riske ei ole ainult finantsturgudel, vaid kogu majanduses. Seetõttu tuleks konsulteerida ka tööandjate ja ametiühingute esindajatega ELi tasandil.

3.3.1.2 Puudub teave, mis vormis ja kui tihti need konsultatsioonid peaksid toimuma. See teave on vajalik, sest ettepaneku asjaomases artiklis sätestatakse, et Euroopa Süsteemsete Riskide Nõukogu küsib nõu. Seejuures kasutatakse väljendit „vajaduse korral”, mis on liiga ebamäärane. Tuleks täpsustada, millal on need konsultatsioonid kohustuslikud.

3.3.2 Näib, et kolme järelevalveasutuse sidusrühmade koosseisu suhtes on komisjonil sama seisukoht, mis komiteel: esindatud peaksid olema finantsturu vastava osa tööandjad ja töötajad ning samuti tarbijad ja asjaomase sektori teenuste kasutajad.

3.3.2.1 Probleemid tekivad tõenäoliselt siis, kui hakatakse valida, millistest riikidest need esindajad peaksid olema. Komitee eeldab, et plaan määrata 30 esindajat ei tähenda seda, et esindajad on kõigi liikmesriikide finantsasutustest. Need 30 esindajat peaksid ühtlaselt jaotuma määruse sissejuhatuses nimetatud esindajate kategooriate vahel.

3.3.2.2 Sidusrühmad tulevad kokku vähemalt kaks korda aastas. Nad võivad esitada arvamusi ja nõuandeid ning neile tagatakse sekretariaaditeenused. Arvamused ja nõuanded tuleb avalikustada. See kõik näib sobiv, ent on oht, et sidusrühmade töö keskendub ainult neile kahele koosolekule. Neil peaks olema võimalus asjaomase järelevalveasutuse tegevust pidevalt jälgida. See on vajalik garantii, et järelevalveasutused, kus järelevalvajad teostavad järelevalvet enda üle, toimiksid tõhusalt.

4. Konkreetsete märkused

Euroopa Süsteemsete Riskide Nõukogu

4.1 Makrotasandi usaldatavusjärelevalve osas on põhimõtteline probleem see, et puudub arutelu selle üle, millised siis süsteemsete riskid võiksid olla. Mõne uue finantsvahendi kasutuselevõttu võiks praeguse kriisi jaoks vaadelda süsteemse riskina. Reitinguagentuuride kasutatavaid meetodeid riskide ja väärtuste arvutamiseks võiks samuti lugeda süsteemseteks riskideks. Kas süsteemseteks riskideks võiks pidada finantsasutuste juhtide eeskirju, mis viivad liigsete riskide võtmiseni? Need on mõned võimalikud näited. Süsteemse riski mõistet tuleb arutada avalikult, mitte vaid uue Euroopa Süsteemsete Riskide Nõukogu suletud uste taga.

4.2 Komitee arvates peaksid Euroopa Süsteemsete Riskide Nõukogul olema selged volitused tegutseda, kui finantsstabiilsus on ohus, ning selle tagamiseks tuleks määruses mõned lõigud ümber teha.

4.2.1 Määruse ettepaneku preambuli 1. põhjenduse kohaselt puudutab Euroopa Süsteemsete Riskide Nõukogu ülesanne finantsjärelevalvet (*supervision*), mis on mõiste, mida on kasutatud aruteludes finantskriisi lahendusele leidmiseks. Põhjenduses 7 öeldakse, et EL vajab asutust, kelle ülesanne on teostada usaldatavusjärelevalvet (*oversight*) makrotasandil ⁽³⁾. Sellise kontseptsiooni kasutamine vähendab loodava asutuse tegelikke volitusi: *oversight*-liiki järelevalve on esimene samm, millele peaks järgnema *supervision*-liiki järelevalve, mis annab tegelikud volitused tegutsemiseks. Need kaks mõistet ei ole sünonüümid, kuigi mõnes keeles kasutatakse vaid ühte sõna, mis vastab *supervision*-liiki järelevalvele. Eri versioonid tuleks ühtlustada, kasutades läbivalt *supervision*-liiki järelevalve mõistet.

4.2.2 Määruses öeldakse selgelt, et Euroopa Süsteemsete Riskide Nõukogu peab olema sõltumatu asutus. Samas tuleb määruse kohaselt (põhjendus 9) Euroopa Süsteemsete Riskide Nõukogu hoiatused ja soovitusel esitada Euroopa Liidu Nõukogu või kolme järelevalveasutuse kaudu, et suurendada nende osatähtsust. See paneb kõnealuse nõukogu sõltumatuse teatud määral kahtluse alla. Komitee arvates on õige sõnastus artikli 16 lõikes 3, mille kohaselt tuleb hoiatused ja soovitusel edastada Euroopa Liidu Nõukogule.

⁽³⁾ Eestikeelses versioonis kasutatakse läbivalt mõistet „järelevalve”.

4.2.3 Määruse kohaselt peaksid soovitude adressaadid võtma asjakohased meetmed, vastasel juhul peavad nad põhjendama, miks nad ei saa meetmeid võtta. Sõna „peaksid“ kasutamine tähendab, et need soovitusel on enam-vähem kohustuslikud. Ent meetme kohustuslikkus või mittekohustuslikkus peaks sõltuma sellest, milline on asjaomase meetme eest vastutav tasand: kas liikmesriigid või Euroopa Liit. Seega peaks selle lõigu sõnastus olema täpsem.

4.2.4 Võimalik, et määruse artiklis 3 on mindud liiga kaugele. Artikli 3 kohaselt on Euroopa Süsteemsete Riskide Nõukogu üks eesmärkidest „toetada siseturu sujuvat toimimist“. Asjaomase nõukogu eesmärk on vastutada finantsüsteemi riskide vähendamise eest, ent selle fraasiga näib talle antavat laiem roll. Üldiste finantsturgu reguleerivate õigusaktide loomine on Euroopa Komisjoni ülesanne. Tulevaste pädevust puudutavate vaidluste ohu vähendamiseks tuleks see fraas ümber sõnastada, et Euroopa Süsteemsete Riskide Nõukogu eesmärgiks jääksid süsteemsed riskid.

4.3 Euroopa Süsteemsete Riskide Nõukogul on haldusnõukogu, juhtkomitee ja sekretariaat. Seos Euroopa Keskpanga Süsteemiga on väga selge, sest Euroopa Süsteemsete Riskide Nõukogu haldusnõukogu hõlmab 29 Euroopa Keskpanga üldnõukogu liiget. Seda seost Euroopa Keskpanga Süsteemi ja loodava nõukogu vahel toetas komitee de Larosière'i aruannet käsitlevas arvamuses. Nende 29 liikme hulgast valitakse viieks aastaks eesistuja ja tema asetäitja. Lisaks 29 liikmele kuuluvad haldusnõukogu hääleõigusega liikmete hulka Euroopa Komisjoni volinik ja kolme uue järelevalveasutuse eesistujad. Haldusnõukogus võivad kohal viibida 27 riikliku järelevalveasutuse esindajat ning majandus- ja rahanduskomitee eesistuja, aga neil ei ole hääleõigust.

4.3.1 Juhtkomiteed käsitlevas artiklis 11 ei esitata reegleid hääleõiguse kohta. Komisjoni ettepaneku järgi kuuluvad juhtkomiteesse haldusnõukogu eesistuja ja eesistuja asetäitja, viis teist haldusnõukogu liiget, kes on samuti Euroopa Keskpanga üldnõukogu liikmed, kolme uue järelevalveasutuse eesistujad, komisjoni esindaja ning majandus- ja rahanduskomitee eesistuja.

4.3.1.1 Esimesed aruanded neid ettepanekuid käsitlevate nõukogu arutelude kohta puudutasid seda, mitu Euroopa Keskpanga üldnõukogu liiget peaks selles juhtkomitees olema. Kas kolm või viis? Komitee soovib viit liiget, nagu ka Euroopa Keskpank oma arvamuses, sest see võimaldaks kergemini paremat geograafilist jaotust, jaotust väikeste ja suurte riikide ning eurotsooni kuuluvate ja mittekuuluvate riikide vahel. Lisaks tuleb arvestada, et kuna kõigil juhtkomitee liikmetel peaks nähtavasti olema hääletusõigus, peaks selles olema märkimisväärne arv Euroopa Keskpanga esindajaid. Juhtkomitee koosseis peaks asjakohaselt peegeldama Euroopa Süsteemsete Riskide Nõukogu haldusnõukogu koosseisu, milles 29 liiget on keskpankade liikmed.

4.3.2 Artikli 4 lõikesse 1, kus on loetletud kõik Euroopa Süsteemsete Riskide Nõukogu organid, tuleks lisada tehniline nõuandekomitee.

4.4 Eraldi artikkel käsitleb küsimust, kas hoiatused ja soovitusel tuleks avalikustada. Komitee on teadlik kõigist kaalutlustest, mille üle tuleb mõelda enne avalikustamist, ent ei mõista, miks on see ainus otsus, mille langetamiseks nõutakse haldusnõukogu kahekolmandikulist häälteenamust. Kui haldusnõukogu liikmed on piisavalt pädevad otsustama süsteemsete riskide üle ja koostama hoiatusi ja soovitusi, siis peaksid nad olema ka piisavalt pädevad otsustama, kas kõnealused otsused tuleb avalikustada või mitte.

4.5 Euroopa Parlamendi osalust võib pidada tagasihoidlikuks. Otsused kõigi nende komisjoni ettepanekute kohta peavad langevama nii Euroopa Liidu Nõukogu kui ka Euroopa Parlament. Kui see välja arvata, siis parlamenti mainitakse ainult artiklis, mis kohustab Euroopa Süsteemsete Riskide Nõukogu esitama vähemalt kord aastas aruande Euroopa Parlamendile ja Euroopa Liidu Nõukogule. Artikli 20 järgi vaatab Euroopa Liidu Nõukogu kolme aastat möödudes Euroopa Süsteemsete Riskide Nõukogu käsitleva määruse läbi. Parlamenti seejuures ei nimetata, kuigi parlamendil on selle õigusakti puhul nõukoguga võrdsed volitused. Komitee leiab, et määruks tuleks Euroopa Parlamendile neis küsimustes anda suurem roll.

5. Konkreetsete märkused

Mikrotasandi usaldatavusjärelevalve

5.1 Komisjoni ettepanekutes esitatud seletuskirja punkti 6.6 kohaselt võib kolme määruse vahel erinevusi näha ainult järelevalveasutuste eesmärkides, tegevuse ulatuses ja määratlustes.

5.1.1 Eesmärkide kirjeldus (artikli 1 lõige 4) on kolmes määrukses peaaegu sama – parandada siseturu toimimist, tagada finantsüsteemi stabiilsus ning tõhustada rahvusvahelist järelevalvealast koostööd. Ainuke selge erinevus seisneb selles, keda nad peaksid kaitsma: Euroopa Väärtpaberiturujärelevalve Asutus kaitses investoreid, Euroopa Kindlustus- ja Tööandjapensionide Järelevalve Asutus kaitses kindlustusvõtjaid ja teisi soodustatud isikuid ning Euroopa Pangandusjärelevalve Asutus kaitses hoiustajaid ja investoreid.

5.1.2 Komitee arvates on selle artikli sõnastusest selge, milline on erinevus kolme järelevalveasutuse pädevuse ja ELi institutsioonide õigusloomepädevuse vahel. Niivõrd kui komitee saab määrusest aru, on järelevalveasutuste tegelik pädevus piiratud kehtivate eeskirjade järelevalvega. Eeskirjade muutmise osas on nende ülesanne vaid esitada arvamusi komisjonile, nõukogule ja Euroopa Parlamendile.

5.1.2.1 Artikli 7 lõike 2 kohaselt võivad järelevalveasutused esitada ettepanekuid tehniliste standardite kohta, mis avaldatakse mitte direktiivide, vaid ainult määruste ja otsuste vormis. Kui tehnilisi standardeid määratletakse kui mittepoliitilisi, siis näib olevat sobiv jätta välja ka määruste võimalus. Tehnilised standardid peaksid olema suunatud ainult liikmesriikide järelevalveasutustele ja finantsasutustele, mitte liikmesriikidele, mistõttu tuleks need esitada otsustes, mitte määrustes või direktiivides. Kaks viimast on mõeldud komisjoni esitatud poliitiliste eeskirjade jaoks. Artikli 7 lõike 2 kohaselt kinnitab komisjon tehniliste standardite kavandid: seda ei saa kohaldada määrustele ega direktiividele, sest need peab vastu võtma Euroopa Liidu Nõukogu või Euroopa Parlament.

5.1.3 Järelevalveasutuste ülesannete üksikasju käsitlevad artiklid näivad kõik olevat sobivad. Euroopa järelevalveasutuste tegevus on suunatud liikmesriikide järelevalveasutustele, mitte otseselt finantssturu osalistele. Sellest põhimõttest tehakse erand siis, kui liikmesriigi asutus soovitusi ei järgi (artiklid 9 ja 11). Seejärel langetab Euroopa järelevalveasutus finantssturu osalistele suunatud lõpliku otsuse.

5.1.3.1 Komitee tervitab arusaama, et volitused otsustada, milal on tegemist eriolukorraga, tuleks anda nõukogule pärast seda, kui viimane on konsulteerinud komisjoni, Euroopa Süsteemsete Riskide Nõukogu ning vajadusel Euroopa järelevalveasutustega.

5.1.3.2 Ettepanekus Euroopa Pangandusjärelevalve Asutuse loomise kohta puudub eriolukorra selge määratlus, samuti puuduvad kriteeriumid selle väljakuulutamiseks. Määrus peaks olema selgem eriolukordade väljakuulutamise põhjuste osas. Komitee arvates peavad need põhjused tulenema turgude üldisest olukorrast. Kui üks konkreetne finantsasutus on eriolukorras, siis sellega peaks tegelema liikmesriigi järelevalveasutus.

5.1.3.3 Artiklis 23 käsitletakse kaitsemeetmeid selle kohta, kuidas liikmesriigi valitsus võib tegutseda, kui viimane leiab, et uued tehnilised standardid mõjutavad riigi eelarvet. Need kaitsemeetmed näivad asjakohased, kuigi tehnilised standardid avaldavad väga harva mõju eelarvele. Kuna kaitsemeetmeid käsitletakse ainult artiklites 10 ja 11, tuleks artikkel 23 paigutada kohe artikli 11 järele.

5.1.4 Finantsasutustel ja turu osalistel peaks olema võimalus liikmesriigi järelevalveasutusega mittenõustumise korral pöörduda Euroopa Pangandusjärelevalve Asutuse poole.

5.1.5 Euroopa Väärtpaberiturujärelevalve Asutuse tegevuslatusse kuulub eriuülesanne toimida reitinguagentuuride järelevalveorganina. See hõlmab pädevust võtta reitinguagentuurilt tegevusluba ära, viia läbi uurimist või kohapealseid kontrollid. Neid tegevusi ei ole kõnealuses määruses täpsustatud, küll aga tehakse seda tulevas, muudetud määruses. Selle järelevalvepädevuse andmine Euroopa Väärtpaberiturujärelevalve Asutusele näib olevat asjakohane ning on asutuse üks kõige olulisematest ülesannetest.

5.1.5.1 Üks järeldusi komitee arvamuses de Larosière'i aruande kohta oli see, et nagu Hispaanias, peaks liikmesriikides olema asutus, kes annaks uutele finantstoodetele heakskiidu, enne kui need turule lubatakse. Kuna Euroopa kolm järelevalveasutust on nüüd paigas, võiks selle ettepaneku ellu viia. Arvestades, et selline süsteem eksisteerib praegu vaid Hispaanias, siis tuleks esimese sammuna jälgida finantstooteid, mida kasutatakse teistes liikmesriikides. Komisjon peaks seega ka muutma Euroopa Väärtpaberiturujärelevalve Asutuse loomise määrust sellise määrusega, kus nähakse see ülesanne ette.

5.1.6 Peamine probleem Euroopa Pangandusjärelevalve Asutuse määratlustega on see, kui suurt finantssektori osa peaks asutus kontrollima. Finantskriisi kogemuste põhjal võib öelda, et see peaks olema võimalikult suur. Võib juhtuda, et Euroopa Pangandusjärelevalve Asutuse kontrollist väljapoole jäävatel finantsasutustel on kasumieelis, sest nende tegutsemist puudutavad eeskirjad ja järelevalve ei jää asutuse volituste piiresse. Üldeesmärk peaks olema tagada võrdsed tingimused kõigile finantsasutustele. Määruses esitatud määratlus viitab krediidasutuste, investeerimisühingute ja finantskonglomeraatide direktiividele. Komitee arvates tuleks uuesti arutada neis direktiivides esitatud määratlusi, et võtta arvesse finantskriisist saadud kogemusi ja muuta määratlused võimalikult ulatuslikuks.

5.1.7 Euroopa Kindlustus- ja Tööandjapensionide Järelevalve Asutuse määruses viidatakse samuti kehtivatele direktiividele. Siinjuures märgib komitee, et just tööandjapensionide kogumise valdkonnas kasutatakse liikmesriikides erinevaid süsteeme. Seetõttu on eriti tähtis selgitada, et asutuse tegevusvaldkond hõlmab ainult järelevalvet. Uute eeskirjade kehtestamise võimalus sõltub täiesti Euroopa Komisjonist.

5.1.8 Euroopa Väärtpaberiturujärelevalve Asutuse määruses on öeldud, et finantssturu osaline on „isik”. Komitee eeldab, et see tähendab nii juriidilist kui ka füüsilist isikut, ent seda tuleks määruse artikli 2 lõikes 1 selgelt öelda.

5.1.9 Artikli 20 lõikes 3 sätestatakse, et järelevalveasutused võivad kasutada finantsasutustelt saadud konfidentsiaalset teavet ainult asjaomaste määrustega ettenähtud ülesannete täitmiseks. Siia tuleks lisada säte selle kohta, kuidas konfidentsiaalsust tuleb kaitsta.

5.2 Kõigil kolmel järelevalveasutusel on sama struktuur: järelevalvenõukogu, juhatus, eesistuja, tegevdirektor, apellatsiooninõukogu. Järelevalveasutuste eesistuja ei määrata liikmesriikide järelevalveasutustest, vaid peaks määruse kohaselt olema täiskohaga sõltumatu isik.

5.2.1 Ettepaneku kohaselt kuulub Euroopa järelevalveasutuste juhatuse neli liiget liikmesriikide järelevalveasutustest. Kuna puudub põhjendus, miks just neli liiget, näib olevat loogiline järgida Euroopa Süsteemsete Riskide Nõukogu asutamise ettepanekut ning asendada see viie liikmega.

5.2.2 Järelevalvenõukogus on hääleõigus ainult liikmesriikide järelevalveasutuste juhtidel, aga mitte komisjoni esindajal ega Euroopa Süsteemsete Riskide Nõukogu esindajal. See tähendab, et kogu võim järelevalveorganis on antud nende liikmesriikide asutuste kätte, kelle üle järelevalvet teostatakse. Sellise süsteemiga kaasneb oht, et mingeid meetmeid ei võeta, hoolimata kõigist määruse ettekirjutistest selle kohta, kuidas järelevalve peab toimuma, kuidas liikmesriikide asutustele esitada kriitikat ning isegi olukordade kohta, kus otsustamise võtab üle Euroopa järelevalveasutus ning viimase instantsina komisjon. Muidugi peavad liikmesriikide asutused Euroopa järelevalveasutuses töötama kollegiaalselt, ent kas see ei või muutuda liiga kollegiaalseks?

5.2.3 Eespool nimetatud oht, et järelevalvenõukogu teostab järelevalvet enda liikmete üle, annab komiteele põhjust viidata järelevalveasutuste osas veel mõnele olulisele aspektile. Eesistuja sõltumatus on äärmiselt tähtis ning tal peaks olema hääleõigus. Sama oluline on avatus sidusrühmadele ja sidusrühmade mõju. Lisaks sellele tuleb tegutseda läbipaistvalt ja avaldada järelevalveasutuste otsused. Seda üldist soovitusi tehes on komitee muidugi teadlik, et on otsuseid, mida ei saa kohe avalikustada finantsturul tekkivate häirete ohu tõttu.

5.3 Ettepanek näeb ette, et tegutsemise algul suurendatakse järelevalveasutuste personali kahekordselt võrreldes kolme praeguse järelevalvekomitee personaliga. Kui asutused on jõudnud täieliku töövõimsuseni, on neil neli korda rohkem töötajaid kui praegustel komiteedel. Komitee leiab, et see on sobiv personali maht, sest järelevalveasutuste tegevusel on üsna erinev ulatus ja iseloom.

5.3.1 Komitee väljendab kahtlust selles suhtes, kas kavandatud periood on piisavalt pikk, et järelevalveasutused jõuaksid täieliku töövõimsuseni: kui asutused alustavad tööd 2011. aastal, siis võtab selleni jõudmine aega rohkem kui kaks aastat. Asutuste arengut oleks võimalik kiirendada ning see on tõepoolest vajalik, et kiiresti tegeleda kõigi probleemidega, mis kriisi ajal tõstusid.

5.4 Komitee peab koos kolme järelevalveasutusega loodavat Euroopa järelevalveasutuste ühiskomiteed oluliseks täienduseks. Kui tegutseb selline ühiskomitee, mis vastutab koostöö eest järelevalveasutuste vahel, siis vähemalt praegu ei näi olevat vaja luua ühte ühist asutust kõigi kolme valdkonna järelevalve jaoks.

5.5 Komitee toob välja mõne vähem olulise vea artiklis 33. Artikli 33 lõike 2 ingliskeelses versioonis tuleks fraas „in his absence” asendada järgmisega: „in his/her absence” (ei puuduta eestikeelset versiooni). Artikli 33 lõikes 5 on ingliskeelne sõna „Chairperson” äkki asendatud sõnaga „Chairman”, mis tuleks samuti ära muuta (ei puuduta eestikeelset versiooni).

Brüssel, 21. jaanuar 2010

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: nõukogu direktiiv, millega muudetakse direktiivi 2006/112/EÜ seoses tagasipööratud maksustamismehhanismi mittekohustusliku ja ajutise kohaldamisega teatavate pettuse ohvriks langeda võivate kaupade ja teenuste tarnete suhtes”

KOM(2009) 511 lõplik – 2009/0139 (CNS)

(2010/C 339/09)

Pearaportöör: **Edgardo IOZIA**

6. oktoobril 2009 otsustas nõukogu vastavalt Euroopa Ühenduse asutamislepingu artiklile 93 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: nõukogu direktiiv, millega muudetakse direktiivi 2006/112/EÜ seoses tagasipööratud maksustamismehhanismi mittekohustusliku ja ajutise kohaldamisega teatavate pettuse ohvriks langeda võivate kaupade ja teenuste tarnete suhtes”

KOM(2009) 511 lõplik – 2009/0139 (CNS).

Komitee juhatus tegi 3. novembril 2009. aastal käesoleva arvamuse ettevalmistamise ülesandeks majandus- ja rahaliidu ning majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse sektsioonile.

Arvestades töö kiireloomulisust määras komitee täiskogu 459. istungjärgul 20.–21. jaanuaril 2010 (21. jaanuari istungil) pearaportööriks Edgardo Maria IOZIA ja võttis vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 91, vastu hääletas 2, erapooletuks jäi 4 liiget.

1. Järeldused

1.1 Euroopa Majandus ja Sotsiaalkomitee väljendab toetust direktiivi ettepanekule rakendada tagasipööratud maksustamismehhanismi mõnede toodete ja teenuste puhul, kuid tunneb kahetsust selle üle, et jätkuvalt otsitakse „tavapäraseid” lahendusi maksupettuse probleemile ja küsimusele, kuidas lõpetada üleminekukord, mis lihtsustab ühendusesiseseid maksupettusi.

1.2 Komitee mõistab ja toetab jõupingutusi, mida komisjon peab tegema, vaatamata poliitilistele raskustele, mis tuleb ületada, kuid nõuab siiski üleminekut uuele käibemaksusüsteemile, mis piirab maksupettuse võimalusi ja vähendab maksukohustuslaste halduskoormust.

1.3 Komitee toetab ettepanekuid, mis sisalduvad Euroopa Parlamendi 2. septembri 2008. aasta resolutsioonis maksupettuste vastase võitluse tõhustamise kooskõlastatud strateegia kohta, eelkõige ettepanekut ühtse 15 % käibemaksumäära rakendamiseks ühendusesiseste tehingute korral päritoluriigis. See valik oleks kooskõlas direktiivi 2006/112/EÜ artiklis 402 sätestatuga.

1.4 Direktiivi ettepanekuga viiakse sisse uued elemendid, mis suurendavad erinevusi käibemaksusüsteemis. Komitee väljendab muret esitatud lahenduste üle, millega lükatakse määramatuks ajaks edasi käibemaksusüsteemi ühtlustamine.

1.4.1 Valitud õigusakt näib olevat asjakohane, kuigi oleks soovitatav võtta vastu määrus.

1.5 Liikmesriigid peaksid tõhustama oma maksuhaldussüsteemi. Tagasimaksutaotluste arv kasvab, kuna sisse nõutud käibemaksu ei ole võimalik kompenseerida makstud käibemaksust. Range kontrollisüsteem on hädavajalik selleks, et kaitsta liikmesriike negatiivse mõju eest, mida võib endaga kaasa tuua tagasipööratud maksustamismehhanism.

1.6 Komitee on seisukohal, et otsusel laiendada direktiivi saastekvootidega kauplemise tehingutele on otsustav tähtsus.

1.7 Komitee ei kiida heaks piirangut, mille kohaselt tuleb valida üksnes kaks neljast direktiivis nimetatud tootekategooriast. Iga liikmesriik peaks otsustama, kas tema maksuhaldussüsteem on võimeline tagama tagasipööratud maksustamismehhanismi asjakohase kehtestamise kõigi tootekategooriate puhul. See piirang näib olevat vastuolus direktiivi 2006/112/EÜ artikliga 395.

1.8 Komitee toetab ka edaspidi komisjoni algatusi, mille eesmärk on tõhustada käibemaksusüsteemi ühtlustamist, soovides seejuures, et komisjon kiidaks heaks ambitsioonikamad struktuurireformid, mille tulemusel väheneksid oluliselt maksupettuse võimalused.

2. Sissejuhatus

2.1 Võitluses maksupettusega, eelkõige ühendusesisese maksupettusega, ei ole viimastel aastatel tehtud suuri edusamme. Maksupettusest tuleneva maksukahjumi kogusumma ulatub 200 miljardist eurost kuni 250 miljardi euroni, mis vastab 2 % ELi SKPst.

2.2 Käibemaksupettused ulatuvad ligikaudu 40 miljardi euroni, moodustades seega 10 % maksutuludest.

2.3 Pidevalt arenev kaubavahetus on toonud endaga kaasa nn karusellpettuste leviku. Asjaomases määruuses on öeldud, et transiitkaupadel peab olema võimalik ELis vabalt liikuda, kuid käibemaks kaubandustehingutelt liikmesriikidega tuleb maksta sihtriigis.

2.4 Kaasates fiktiivse kolmanda kaupleja ühendusesisesse kaubavahetuse, luuakse ebaseaduslik kolmnurk, mis jätab mulje kahest järjestikusest kaubatehingust sama kaubaga. Ostjal on õigus käibemaksutagastusele, mida kaupu vahendav maksukohustuslane ei ole kunagi tasunud, kes on ostnud kauba ilma käibemaksuta tarnijalt teises liikmesriigis. Sel viis kaob kaupade vahendaja.

2.5 Tagasipööratud maksustamismehhanismi korral ei esita kodumaine tarnija käibemaksuga arvet maksukohustuslastest klientidele, kes muutuvad ise käibemaksu maksmise eest vastutavaks. Teoreetiliselt välistab see menetlus kõik karusellpettuse võimalused.

2.6 Vasturääkivused süsteemis, mis on rajatud sihtliikmesriigi põhimõtte rakendamisele ja mille korrektseks toimimiseks on vaja tõhustatud liikmesriikidevahelist teabevahetussüsteemi, võimaldavad maksupettusi, mida on raske takistada. EL valis lõpuks päritoluriigi põhimõtte, mille kohaselt nähakse liikmesriikide vahel ette teatud liiki kompensatsiooni, mis jaotab ümber käibemaksu. 28. novembri 2006. aasta direktiivi 2006/112/EÜ artiklis 402 on sätestatud, et maksustamine ühendusesisese kaubavahetuse korral peaks toimuma päritoluriigis.

2.7 Ümberjaotamine on vajalik, et neutraliseerida ekspordist ja päritoluriigis juba maksustatud importkaupade maksude mahaarvamise tulenevat mõju maksutulule.

2.8 Sellise lõpliku korra kehtestamine, mis vähendaks oluliselt ühendusesiseseid maksupettusi, peab toetuma integreeritud halduskoostöösüsteemile, mida vaatamata komisjoni jõupingutustele ei õnnestu ellu viia⁽¹⁾. Hädavajaliku arvelduskoja loomine, mida komisjon taotleb juba 1987. aastast alates, on samuti raskendatud liikmesriikide suurte erinevuste tõttu statistiliste andmete kontrollimisel ja kogumisel.

2.9 Selles murettekitavas kontekstis on komisjon koostanud ettepaneku nõukogu direktiiviks, mis lisaks riiklikesse eeskirjadesse võimaluse ajutiselt kohaldada tagasipööratud maksustamismehhanismi teatud kaupade ja teenuste puhul⁽²⁾.

3. Komisjoni ettepanek

3.1 Kõnealune algatus põhineb maksupettuste vastase strateegia eksperdirühma ettepanekul. Komisjon esitas teatise,⁽³⁾ mis sisaldas uuenduslikke ettepanekuid maksupettuste vastase võitluse jaoks, sealhulgas tagasipööratud maksustamise üldise süsteemi kehtestamise kohta. Majandus- ja rahandusministrite nõukogu ei kiitnud neid ettepanekuid heaks.

3.2 Eesmärgiga võidelda kasvava arvu ühendusesiseste maksupettuste vastu, mida nimetatakse vaheltvõtivate ettevõtjatega seotud ühendusesisteks pettusteks (*Missing Trader Intra-Community fraud*, MTIC)) ning mis on enam tuntud karusellpettuste nime all, kuna see puudutab sama kauba korduvaid tarneid eri liikmesriikide ettevõtjate vahel, palusid teatud liikmesriigid komisjonilt võimalust kasutada käibemaksudirektiivi artiklis 395 sätestatud erandit, mis võimaldab ajutiselt kohaldada tagasipööratud maksustamist teatud kaupade ja teenuste puhul.

3.2.1 Komisjon pidas asjakohasemaks muuta käibemaksudirektiivi, viies sisse artikli 199a ja võimaldades erandit 2014. aasta lõpuni.

3.3 Nende kaupade loetelu, mille puhul võib vabatahtlikult kohaldada tagasipööratud maksustamismehhanismi, hõlmab laialt levinud elektroonilisi seadmeid, nagu mobiiltelefonid ja integraallülituse seadmed. See toimib juba Ühendkuningriigis, kellel nõukogu lubas erandit kohaldada.

3.3.1 Lisaks nimetatutele kuuluvad direktiivis loetletud nelja tootekategooria hulka parfüümid ja väärismetallid, mis ei ole antiik- või kollekttsiooniesemed. Teenused hõlmavad ka saaste- kvootidega kauplemist.

4. Üldised märkused

4.1 Kuigi ühelt poolt toodi nõukogule ja Euroopa Parlamendile esitatud komisjoni teatise⁽⁴⁾ esile positiivsed mõjud, mis võiksid tagasipööratud maksustamissüsteemil teoreetiliselt maksupettuste vastases võitluses olla, rõhutati teiselt poolt kõikvõimalikke uute pettuste ohte ja vajadust tugevdada kontrollimeetmeid ning eelkõige halduskoostööd.

⁽¹⁾ KOM(2009) 427 lõplik – 2009/0118 (CNS). Arutamisel ECO/265 raames; raportöör: Umberto Burani.

⁽²⁾ KOM(2009) 511 lõplik.

⁽³⁾ KOM(2008) 109 lõplik, 22.2.2008 ja SEK(2008) 249, 22.2.2008.

⁽⁴⁾ *Ibidem*.

4.2 Komisjon väljendas taas muret selle üle, et vabatahtlik üldine tagasipööratud maksustamismehhanism „mõjutaks oluliselt ELi käibemaksusüsteemi järjepidevust ja ühtlust ning selle edasisi arenguvõimalusi”.

4.3 Komitee jagab komisjoni muret ja leiab, et peaks vältima meetmeid, mis võiksid õõnestada keerulist teed tulevase käibemaksu ühtlustamise suunas.

4.4 Juba 2008. aastal, kui Euroopa Parlament kutsus nõukogu üles võtma rangemaid meetmeid maksupettuste vastu võitlemiseks, ⁽⁵⁾ pööras ta tähelepanu ohule, et üldise tagasipööratud maksustamismehhanismi kasutusele võtmisel võivad ilmnedu uued pettusevormid, eelkõige jaemüügi tasandil ja käibemaksukohustuslaste registreerimisnumbrit väärkasutamise näol. Parlament soovitas kõnealusel resolutsioonis paremat lahendust: lõpetada üleminekusüsteem ja maksustada ühendusesiseseid tarneid 15 % lise maksumääraga.

4.5 Komitee on kõigis oma vähem või rohkem hiljutistes arvamustes rõhutanud vajadust lõpetada üleminekusüsteem ⁽⁶⁾ ja nõustub Euroopa Parlamendi ettepanekuga hakata ühendusesiseid tarneid ühesuguselt maksustama. Lisaks sellele on üleminekusüsteem killustunud paljudeks erikordadeks (põllumajanduse, väikeettevõtete, reisibüroode, kirjastuste jt jaoks), mis sisaldavad vabastusi, soodustusi ja erandeid.

4.6 Nagu tavaliselt, ei suutnud majandus- ja rahandusküsimuste nõukogu kokkuleppele jõuda ja komitee kahetseb taas, et suutmatus maksude valdkonnas otsuseid teha on blokeerunud taas kord püüde algatada ühtlustamisprotsessi.

4.7 Komitee toetab komisjoni ettepanekut, kuigi ta toob välja mõningad ebakõlad seoses väljakuulutatud eesmärkidega: vabatahtlik süsteem toob asjaomase sektori ettevõtjatele kaasa täiendava halduskoormuse, kuna nad on tegelikult sunnitud paralleelselt kahekordset aruandlust pidama, ja maksukohustuslastele märkimisväärse vastutuse, kuna nad peavad enda jaoks kindlaks tegema õige maksustamislahenduse.

⁽⁵⁾ Euroopa Parlamendi 2. septembri 2008. aasta resolutsioon maksupettuste vastase võitluse tõhustamise kooskõlastatud strateegia kohta (2008/2033(INI)), ELT C 295 E, 4. osa, 12.2009, lk 13.

⁽⁶⁾ EMSK arvamus käibemaksu / erandite kohta – ELT C 32, 5.2.2004, lk 120.

EMSK arvamus maksupettuste vastase võitluse kohta – ELT C 161, 13.7.2007, lk 8.

EMSK arvamus käibemaksu määrade kohta (v.a harilikud maksumäärad) – ELT C 211, 19.8.2008, lk 67.

EMSK arvamus maksudest kõrvalehoidumise kohta importimisel – ELT C 277, 17.11.2009, lk 112.

EMSK arvamus pettustevastase võitluse kohta – ELT C 100, 30.4.2009, lk 22.

EMSK arvamus erandite ratsionaliseerimise ja maksupettuste vastaste meetmete kohta seoses kuuenda käibemaksudirektiiviga – ELT C 65, 17.3.2006, lk 103.

4.8 Euroopa Kohus on juba teinud otsuse tagasipööratud maksustamismehhanismi kohta ⁽⁷⁾. Otsuses käsitletakse ühe maksuametite maksetaotlust tagasipööratud maksustamismehhanismi tõlgendamise vea tõttu. Ebavajalike ja kulukate vaidluste vältimiseks on saadud kogemuse valguses vaja kontrollida liikmesriikide seadusi, kus hoolimata üldiste põhimõtete kohaldamisest esineb ebakõlasid, nt maksutagastustaotluste tähtaegade ja maksetähtaegade vahel.

4.9 Liikmesriikide ametid, kes süsteemi kohaldavad, peavad läbi vaatama rohkem maksukohustuslaste maksutagastustaotlusi üleliigse käibemaksu maksmise eest, kuna sisse nõutud käibemaksu ei ole võimalik enam maha arvata.

4.10 Maksu maksmise kohustus kandub üle järjest väiksematele majandusüksustele, kes võivad olla vähem usaldusväärsed kui praegused käibemaksukohustuslased, st keskmise suurusega ja suurettevõtte, kellelt tuleb suur osa maksutuludest. Süsteem suurendab sissetulekute kaotuse ohtu, kuna kaotatakse ära maksete killustumine.

4.11 Üldisest analüüsist tuleb välja, et range kontrollisüsteem on hädavajalik selleks, et kaitsta liikmesriike negatiivse mõju eest, mida tagasipööratud maksustamismehhanism võib endaga kaasa tuua. Samaaegselt kontrollimeetmete tõhustamisega tuleb teha rohkem halduskoostööd ja kasutada standardsüsteeme asutuste elektrooniliseks teabevahetuseks.

5. Konkreetsete märkused

5.1 Komitee ei nõustu komisjoni otsusega mitte läbi viia mõjuhindangut. Komisjon pidas 13. augusti 2007. aasta konsultatsiooni „Vabatahtliku tagasipööratud maksustamismehhanismi võimalik kehtestamine käibemaksu suhtes – mõju ettevõtjatele” piisavaks. Kuid seda konsultatsiooni ei avaldatud komisjoni kodulehel ja selles ei arvestata mõju, mis võiks direktiivi ettepanekul olla ettevõtjatele ja asjaomastele ametiasutustele.

5.2 Väide, et kuna mehhanism ei ole kohustuslik, siis peaksid mõjuhindangud läbi viima asjaomased liikmesriigid, on väga küsitav. Komitee on korduvalt soovitanud, et kõige suuremat tähelepanu tuleks pöörata Euroopa õigusaktide tagajärgede täpsele ja põhjalikule analüüsile.

5.3 Ettepaneku õiguslik alus tundub asjakohane ja proportsionaalne. Kuid komitee hinnangul kaasneb direktiivi valikuga ilmne oht, et maksusüsteemide vahelised erinevused suurenevad veelgi: seetõttu oleks olnud parem võtta vastu määrus.

⁽⁷⁾ Liidetud kohtuasjad C-95/07 ja C-96/07, 8. mai 2008.

5.4 Komitee toetab veendunult Euroopa saastekvootidega kauplemise süsteemi kaasamist mehhanismi, kuna see moodustas (2008. aastal) 73 % saastekvootide rahvusvahelise turu väärtusest. Kuna saastekvootidega kauplemist maksukohustuslaste vahel käsitletakse teenuse pakkumisena, peaks see olema maksustatav riigis, kus asub ostva ettevõtte peakorter. Komitee kahetseb ainult, et nende tehingute puhul ei ole tagasipööratud maksustamismehhanism kohustuslik.

Brüssel, 20. jaanuar 2010

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

5.5 Komitee ei pea piisavalt õigustatuks piirangut valida ainult kaks neljast loetletud tootekategooriatest. Oleks olnud palju asjakohasem, kui liikmesriigid oleksid saanud oma vastutusalas kõnealuses küsimuses vabalt otsustada. Direktiivi 2006/112/EÜ artiklis 395 juba antakse see võimalus nõukogu loal ühele liikmesriigile. Artikkel 199a võib praeguses sõnastuses eelpool mainitud artikliga vastuollu minna.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele põllumajandustoodete kvaliteedipoliitika kohta”

KOM(2009) 234 lõplik

(2010/C 339/10)

Raportöör: **József KAPUVÁRI**

28. mail 2009 otsustas Euroopa Komisjon vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 262 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele põllumajandustoodete kvaliteedipoliitika kohta”

KOM(2009) 234 lõplik.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektsioon võttis arvamuse vastu 9. detsembril 2009.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 459. istungjärgul 20.–21. jaanuaril 2010 (20. jaanuari istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 145, erapooletuks jäi 5.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Suur ja üha kasvav sertifitseerimisskeemide hulk ei aita saavutada Euroopa Liidu kvaliteedipoliitika eesmäärke. Sellega seoses ei tuleks piirduda ainult olemasolevate skeemide ühtlustamise ja lihtsustamisega, vaid vähendada tuleks ka nende arvu. Komitee teeb ettepaneku määratleda ühenduse tasandil eelistatav skeem. Komisjon peaks kindlaks määrama selleks kõige sobivama skeemi.

1.2 Euroopa Liidu kvaliteedipoliitika on keskne element, mis moodustab koos teiste elementidega, mida ta hõlmab, äärmiselt keerulise süsteemi. Arvestades, et kvaliteedipoliitika seostub kõigi teiste ühise põllumajanduspoliitika elementide, vahendite ja eesmärkidega, tuleb selle käsitlemisel ka neid aspekte arvesse võtta. Kolm peamist teemat, mis kvaliteedipoliitika kujundamisel käsitlemist vajavad (teave, sidusus ja lihtsustamine), väljendavad seda lähenemist kitsas tähenduses. Komitee teeb ettepaneku, et komisjon püüaks kasutada kvaliteedipoliitika potentsiaali kooskõlas ELi põllumajandus- ja toiduainesektori pikaajalise strateegilise ja poliitilise kontseptsiooniga. Kvaliteedipoliitika on vahend, mida võiks kasutada veelgi tõhusamalt uute sissetulekuallikate ja põllumajandustootjate konkurentsivõime tõstmise uute viiside loomiseks. Samal ajal on tegemist valdkonnaga, kus võiks märkimisväärselt parandada sisekoostööd põllumajandus- ja toiduaineahelas. Sellise koostöö järele on suur vajadus, arvestades, et sissetulekute ebavõrdse jaotumise tõttu toiduainete tootmisahelas näevad strateegilised partnerid üksteises üha sagedamini vastaseid. See kehtib eelkõige nende riikide ja sektorite puhul, kus töötlemine ei ole tootjate kätes.

1.3 18. septembril 2008 võttis komitee vastu arvamuse teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, milles käsitletakse toidualase teabe esitamist tarbijatele”⁽¹⁾. Selles arvamuses

– nagu mõnes teiseski arvamuses – rõhutab komitee oma tungivat soovitus muuta kohustuslikuks ka toiduainete ja esmasel töötlemisel saadud toodete päritolu märkimine ning teisesel töötlemisel saadud toodete puhul hinnata igal juhul eraldi, kas tuleks märkida ka nende tootmisel kasutatud peamiste koostisosade päritolu.

1.4 Mida rohkem valivad ELi tarbijaid pikaajalises perspektiivis teadlikult ELi tooteid, seda prognoositavamaks muutub Euroopa põllumajanduse ning põllumajandus- ja toiduainesektori tulevik. Maailma Kaubandusorganisatsiooni läbirääkimistega seotud turu avanemise protsessiga seoses on see aspekt üks kõige olulisematest või isegi kõige olulisem tegur ELi põllumajandussektori jaoks. Põllumajandusest ning põllumajandus- ja toiduainesektorist pärinevate toodete kvaliteedipoliitika vastuvõtmisel tuleks seda silmas pidada.

1.5 Selles kontekstis on väga oluline selgitada, mida tähendab tarbijate jaoks hea Euroopa kvaliteet. Selleks oleks kasulik viia läbi professionaalselt ettevalmistatud küsimustikul põhinev uuring, mida võiks kasutada peamiste üldpõhimõtete sätestamisel.

1.6 Komitee on seisukohal, et Euroopa kvaliteet on suures osas Euroopa põllumajandusmudeli tulemus. Euroopa põllumajandusmudelis kajastub poliitika, mis puudutab ühiskonna kui terviku jaoks olulisi põhiküsimusi. Komitee toetab poliitikat, mille kohaselt tuleb Euroopa põllumajandusmudelit kaitsta ja säilitada⁽²⁾, ning nõuab ühise põllumajanduspoliitika kohast reformimist, et tagada Euroopa majandusele võrdsed tingimused.

⁽¹⁾ ELT C 77, 31.3.2009, lk 81.

⁽²⁾ EÜT C 368, 20.12.1999, lk 76–86.

2. Üldised märkused

2.1 ELi põllumajandustoodete kvaliteedipoliitika peab lisaks ühise põllumajanduspoliitika eesmärkide saavutamisele kaasaaitamise mängima võtmerolli ka Euroopa põllumajanduse ning põllumajandus- ja toiduainesektori säästva arengu rajal hoidmises, kehtestades Euroopa kvaliteedi tingimused toiduainete jaoks. Selle jaoks ei piisa lihtsalt sellest, et tõsta siseturul teadlikkust Euroopa kvaliteedist kui sellisest, vaid seda tuleb edendada ka välisurul, et kaitsta ja arendada Euroopa põllumajandust ja toiduainetootmissektorit.

2.2 Lisaks tähendab see palju enam kui tarbijaile korrektse teabe jagamist tootmisprotsessiga seotud toodete omaduste kohta. Mida rohkem valivad ELi tarbijad pikaajalises perspektiivis teadlikult ELi tooteid, seda prognoositavamaks muutub Euroopa põllumajanduse ning põllumajandus- ja toiduainetesektori tulevik. Maailma Kaubandusorganisatsiooni läbirääkimistega seotud turu avanemise protsessiga seoses on see aspekt üks kõige olulisematest või isegi kõige olulisem tegur ELi põllumajandussektori jaoks. Põllumajandusest ning põllumajandus- ja toiduainesektorist pärinevate toodete kvaliteedipoliitika kohandamisel tuleks seda silmas pidada. Euroopa põllumajandusmudelid tulenevate väärtuste kaitset EList väljaspool tuleks tugevdada.

2.3 Selles kontekstis on väga oluline selgitada, mida tähendab tarbijate jaoks hea Euroopa kvaliteet. Selleks tuleks viia läbi professionaalselt ettevalmistatud küsimustikul põhinev uuring, mida võiks kasutada üldpõhimõtete sätestamisel.

2.4 Selles kontekstis on väga oluline, nagu juba esile tõime, selgitada, mida tähendab tarbijate jaoks hea Euroopa kvaliteet. Omadusi, mida ei saa arvudes väljendada, võib hinnata toiduainete teiste omadustega samaväärseks ja need võivad moodustada osa kvaliteedipoliitikast. Komitee käsitleb Euroopa kvaliteeti laiemas tähenduses. See tähendab keskkonnasõbralikku tootmist, mis vastab loomade heaolu tagamise eeskirjadele, säästvale tootmismeetoditele ja säilitab samas ka maapiirkondi.

2.5 ELis toodetud kõrgekvaliteediliste toiduainete eelistamine on ELi peamine põhimõte, aga viimastel aegadel on see põhimõte veidi unarusse jäänud. Põllumajandusest ning põllumajandus- ja toiduainesektorist pärit toodete puhul on eriti oluline ELis toodetud toodete eelistamine, kuna tegemist on strateegiliste toodetega, mis äratavad tarbijas usaldust ja mängivad nende heaolu keskset rolli, tingimusel, et tootmistingimused säilitatakse ja neid parandatakse. Arvestades sissetulekute ebavõrdset jaotumist toiduainete tootmisahelas ning kasumlikkuse vähenemist ja sellest tulenevat ohtu toiduainete kvaliteedile ja toiteväärtusele, on kõnealune teema eriliselt päevakohane. Teema, mis on ka arvukate ELi organite päevakavas, on tihedalt seotud kvaliteedipoliitikaga, täpsemalt kompleksse lähenemisega sellele poliitikale⁽³⁾.

⁽³⁾ Viide komisjoni teatisele Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Toiduainete tarneahela parem toimimine Euroopas”, 28.10.2009, KOM(2009) 591.

3. Konkreetsete märkused

3.1 Praegused põllumajandustoodete kvaliteedimeetmed

3.1.1 Komisjoni selgituste kohaselt on põllumajandustoodete kvaliteedipoliitika üks peamisi eesmärke tarbija teavitamine toote omadustest. Komitee arvates leiavad Euroopa tarbijad, et ELi liikmesriikides toodetud vastavad peamistele nõuetele, aga nad ei ole tegelikkuses teadlikud nende toiduainete muudest väärtuslikest omadustest. Komisjon toob esile, et olukord on arenenud selliseks, kuna kvaliteedipoliitikat on arendatud järk-järgult, sektori haaval, aja jooksul ja eri ulatuses. Üldsust ei ole kõigist meetmetest tõhusalt – või pigem läbipaistvalt – teavitatud.

3.1.2 Komitee kiidab heaks ja toetab pingutusi luua eri vahenditest ühtne süsteem ja arendada kõnealuses valdkonnas välja kõikehõlmav poliitika. Lisaks vajadusele suurema tõhususe järele peavad ELi tarbijad nõustuma ka selliselt toodetud toiduainete hindadega ning mõistma, et need hinnad on õiglased, ja eelistama neid tooteid.

3.2 Poliitika kujundamine

3.2.1 Komiteel oli rõõm nentida, et komisjoni kvaliteedipoliitika alased konsulteerimised on olnud väga laiaulatuslikud ja võimaldanud kõigil sidusrühmadel osaleda tulevase arengu strateegiliste suuniste välja töötamisel.

3.2.2 Komitee nõustub kolme peamise strateegilise prioriteediga, milleks on teave, sidusus ja lihtsustamine. Poliitika kujundamisel tuleb silmas pidada, et see aitaks kaasa lihtsustamisele ja läbipaistvusele. Samal ajal on vähemalt sama oluline tagada, et kõigil toiduainete tootmisahela sidusrühmadel ja eelkõige tarbijail oleks vajalik teave.

3.2.3 Kõnealuse valdkonna poliitikat kujundades on oluline püüda vähendada kvaliteedipoliitikaga seotud kulusid ning hoida tootjate ja töötajate jaoks sellest tulenevad kulud mõistlikkuse piirides.

3.2.4 18. septembril 2008 võttis komitee vastu arvamuse teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, milles käsitletakse toidualase teabe esitamist tarbijatele”⁽⁴⁾. Selles arvamuses – nagu ka teistes arvamustes – rõhutab komitee omatunget soovitud muuta kohustuslikuks ka toiduainete ja esmasel töötlemisel saadud toodete päritolu märkimine ning teisesel töötlemisel saadud toodete puhul hinnata igal juhul eraldi, kas tuleks märkida ka nende tootmisel kasutatud peamiste koostisainete päritolu.

Samas on komitee seisukohal, et päritolu käsitlev märgistus ei tohiks tekitada täiendavaid kulusid toiduaineteahelas, see peaks kaasa tooma konkurentsieelise tootjate jaoks ja täitma täidetavuse nõudeid. Küsitav on, kas praegusel kohustuslikul päritolu käsitleval märgistusel, nt värske loomaliha puhul, on tarbija jaoks lisaväärtust.

⁽⁴⁾ ELT C 77, 31.3.2009, lk 81.

3.3 Põllumajandust käsitlevad ELi kvaliteedimeetmed

3.3.1 Põllumajanduslikku tootmist käsitlevad ELi nõuded

3.3.1.1 Põllumajandustoodete kvaliteedipoliitika vaatenurgast on tootmisele kohaldatav nõuete süsteem oluline töövahend. Üks süsteemi omadus on nõuete keerukus. Seepärast ja seoses üldise teadlikkuse puudumisega nende nõuete osas ei saa oodata tarbijailt nende üksikasjalikku tundmist. Lisaks on kooskõlas tootmisnõuetega toodetud toiduained enamasti toorained, millest paljud ei jõua otse tarbijani.

Ja lõpuks peavad kõik põllumajandustootjad vastama ELi tootmisnõuetele, milles peitubki erinevus imporditud toodetest. Kõik keskkondlikust ja sotsiaalsest vaatenurgast vajalik on üle kontrollitud (vajaliku tingimusena otseste toetuste saamiseks, nn nõuetele vastavus). Aga see puudutab siiski teavet, mis on tarbijate jaoks vähemoluline. Tootmisnõuete süsteem on oluline ja sellele vastavust tuleb toetada toiduainete kvaliteedi tagamise huvides. Samas on sellel tarbijate teavitamise seisukohast piiratud tähtsus.

3.3.1.2 Komitee nõustub, et ELi territooriumil tavatingimustes toodetud tooted vastavad põhinõuetele ja sellega seoses ei ole vajalik sellisele vastavusele eraldi viidata. Selleks on loodud asjakohased kontrollisüsteemid, mis töötavad hästi. Hea oleks ELi tarbijail meenutada, et see on tavapärane olukord.

3.3.2 Turustusnormid

3.3.2.1 Turustusnormid kalduvad olema tehnilised teemad, mille osas komitee ei soovi palju märkusi teha. Täpsemalt uuriti neid arvamuses, millele alljärgnevalt viidatakse. Kõigil asjaomastel osapooltel on olnud võimalus oma vaateid väljendada laiaulatuslike konsultatsioonide raames.

Komitee tahaks siiski esile tuua, et eelnevas punktis nimetatud märgis „ELi nõuded” ei ole kohane viis tarbijatega suhtlemiseks, arvestades, et see oleks peaaegu igal tootel, ega võimaldaks seetõttu enam tarbijail teadlikke valikuid teha. Samas annab põllumajandustootmise asukohta – päritolu – käsitlev märgis spetsiifilist teavet toote kohta ja see võib ostjaid motiveerida. Töödeldud toodete puhul on tarbijate jaoks asjakohane teave see, mis puudutab peamise põllumajandustootmise tootmiskohta, kuna ELis tootmine annab sellele lisaväärtuse. Need tooted on säilitanud oma koha turul nii mahu kui hindade osas isegi majanduskriisi olukorras.

3.3.2.2 Komitee toetab teatise kõnealusel peatükis sätestatud reguleerivate kavade elluviimist. Iga teave või standard peab kajastama tegelikkust ja äratama tarbijas usaldust toote vastu.

3.3.3 Geograafilised tähised

3.3.3.1 2008. aastal arutles komitee sellel teemal oma arvamuses „Geograafilised tähised ja päritolunimetused”⁽⁵⁾. Komitee toetab siiani selles dokumendis avaldatud seisukohti ja leiab, et seda tuleks käsitleda käesoleva arvamuse lisana.

3.3.3.2 Geograafiliste tähiste süsteemi loomine on näidanud end eduka algatusena, mis teenib nii tarbijate kui tootjate ja töötajate huve. Sel põhjusel on komitee seisukohal, et nende praegusel kujul tuleks säilitada kolm geograafiliste tähiste registreerimise süsteemi (veinide, piiritusjookide ning põllumajandustoodete ja toiduainete jaoks) ning ka kaks olemasolevat meetet (KPN – kaitsitud päritolunimetus ja KGT – kaitsitud geograafiline tähis).

3.3.3.3 Komitee on eriti pooldaval seisukohal selle suhtes, et ettevõtetel, kellel on õigus geograafilise tähisega tooteid toota, oleks õigus ka kontrollile teostada. Sellisel viisil, minnes kaugemale seatud eesmärkidest, võime saavutada kõrgema taseme koostöö, aidates seega kaasa nii tõhusale tootmisele kui turustamisele. See võib kaasa tuua mõne eeskirjadele mitte vastava ettevõtte tootmisest eemalejäämise. Komitee usub, et ELi õigusakte tuleks muuta sellisel, et liikmesriigid saaksid lubada organisatsioonidel, mille nad on määratud või mida nad tunnustavad seoses geograafiliste tähiste haldamise, kaitse ja/või edendamisega, kohandada tootmispotentsiaali turunõudmistega õiglaste ja diskrimineerimist välistavate põhimõtete alusel. Tänu sellele on võimalik paremini jagada ka lisaväärtust toiduainete tootmisahelas.

3.3.3.4 Euroopa geograafiliste tähiste kaitsmine rahvusvahelisel tasandil jääb väga problemaatiliseks. Seega on Euroopa põllumajanduse jaoks väga oluline saada osa Euroopa Komisjoni toetusest, kuna komisjon on rahvusvaheliste kaubanduslääbirääkimistel peamine osapool.

3.3.4 Traditsioonilised eritunnused

3.3.4.1 Komitee arvab, et traditsiooniliste eritunnuste süsteemi arendamise idee ei ole piisavalt välja töötatud. Selline süsteem tuleks säilitada, kuna see kujutab endast Euroopa põllumajandus- ja toiduainete pärandi kaitsmise vahendit.

3.3.4.2 Komitee on igal juhul arvamusel, et oluline ja vajalik on täpsemalt määratleda traditsiooniliste eritunnuste kategooria. Toiduainete puhul iseloomustab traditsioonilisi eritunnuseid tootmisprotsessis traditsioonilise tooraine kasutamine koos traditsioonilise tehnoloogia ja traditsiooniliste koostisosadega. Kvaliteedi erinevus võrreldes tavatoodetega väljendub spetsiifilises tootmismeetodis (kohalik oskusteave). Loomult kohalike toodete puhul ei saa neid tegureid lihtsal viisil kohalikust keskkonnast lahutada. Sellega seoses oleks nende toodete puhul asjakohasem viidata traditsioonilistele ja kohalikele eritunnustele.

⁽⁵⁾ ELT C 204, 9.8.2008, lk 57.

3.3.4.3 See terminoloogia väljendab kohalike kogukondade teadmistel ja praktikal (kohalik loomus) põhineva tootmise oskusteabe ülekannet (traditsioon) pikemale perioodile (ühest põlvkonnast teise). Traditsiooniliste ja kohalike eritunnuste kvaliteedil on seega nii ajaline (ajalooline) kui ruumiline (soes geograafilise asukohaga) mõõde. Lisaks väljendab traditsioon ka kultuuri, mis on seotud eluga kohalikes kogukondades. Kultuur on seega traditsiooniliste ja kohalike toodete kolmas mõõde. Ülalnimetatud komitee arvamuses arutletakse selle teema üle üksikasjalikumalt ning rõhutatakse, et kvaliteedipoliitika ja maaelu areng – ühise põllumajanduspoliitika teine sammas – on omavahel tihedalt seotud.

3.3.5 Mahepõllumajandus

3.3.5.1 Euroopa tasandil ühtse mahetoodete logo loomine säästaks mahepõllumajandustootjaid osalemast eri süsteemides, millega kaasnevad kulud mõjutavad nende spetsiifiliste toodete hindu. See aitaks ka tarbijatel selliste toodetega kergemini harjuda.

3.3.5.2 Komitee toetab komisjoni teatises kirjeldatud pingutusi, mis on selle saavutamiseks tehtud.

4. ELi kvaliteedipoliitika raamistiku areng

4.1 ELi uute kavade sidusus

4.1.1 Tootmismeetodid, mis pakuvad suuremat lisaväärtust ja tänu millele on võimalik suurendada Euroopa kvaliteedi taset, õigustavad sobiva märgistamissüsteemi väljatöötamist ELis. Komitee toetab kõiki selliseid algatusi.

4.2 Erasektori ja riiklike toidu kvaliteedi sertifitseerimiskavade suunised

4.2.1 ELis kasutatavaid kavasid tuleks käsitleda ainult suuniste vormis.

4.2.2 Erasektori toidu kvaliteedi sertifitseerimiskavade kehtestamine ei tohi ühelgi juhul põhjustada tootmiskulude ja/või maksude tõusu. Komitee eelistab siiski Euroopa eeskirjade ja standarditega sertifitseerimissüsteemi, mille on loonud riigistruktuurid või mis on loodud vähemalt avaliku ja erasektori partnerluses.

Brüssel, 20. jaanuar 2010

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, milles käsitletakse gaasivarustuse kindluse tagamise meetmeid ja millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2004/67/EÜ”

KOM(2009) 363 lõplik – 2009/0108 (COD)

(2010/C 339/11)

Raportöör: **Sergio Ernesto SANTILLÁN CABEZA**

4. septembril 2009 otsustas Euroopa Liidu Nõukogu vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 95 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, milles käsitletakse gaasivarustuse kindluse tagamise meetmeid ja millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2004/67/EÜ

KOM(2009) 363 lõplik.

Komitee juhatus tegi 29. septembril 2009 käesoleva arvamuse koostamise ülesandeks transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektsioonile.

Arvestades töö kiireloomulisust, määras komitee täiskogu 459. istungjärgul 20.–21. jaanuaril 2010 (20. jaanuari istungil) pearaportööriks **Sergio Ernesto Santillán Cabeza** ja võttis vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 173, erapooletuks jäi 4 liiget.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Kehtivate eeskirjade asendamine uutega, et tagada maagaasitarne, moodustab osa erakorraliste meetmete paketist, mis võetakse vastu gaasitarnehäirete tõsiste tagajärgede vältimiseks.

1.2 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee avaldab poolehoidu määruse ettepanekule, millega tagatakse maagaasitarne Euroopa Liidus.

1.3 Maagaasitarne kindluse tagamise meetmeid käsitleva direktiivi 2004/67/EÜ⁽¹⁾ asendamiseks valitud õigusakt on sobiv, sest see võimaldab eeskirju rakendada kiiremini ja ühtlasemalt. Kõnealuse probleemi kiireloomulisus ja tõsidus nõuab, et vastutavad ametiisikud rakendaksid võimalikult kiiresti meetmeid, et vältida tarnehäireid.

1.4 Komitee toob ettepanekust positiivsena esile vastutavate ametiisikute poolt võetavate meetmete kindlaksmääramise (infrastruktuurid, ennetavad meetmed ja hädaolukorra lahendamise kavvad kriisiolukordadeks), millega piiratakse 2004. aasta direktiivis sätestatud otsustusõigust.

1.5 Kuna pädevuste jagamine ei ole komisjoni ettepanekus piisavalt selgelt määratletud, soovib komitee piiritleda täpselt pädevused, mis antakse ametiasutustele (komisjon ja riikide pädevad asutused), ettevõtetele ja eraorganisatsioonidele.

1.6 Komitee juhib tähelepanu tarbija õigustele, mida ettepaneku ei ole piisavalt käsitletud, seoses järgmiste aspektidega: meetmete mõju hindadele, mõistete „kodutarbija” ja „kaitstud tarbija” täpsustamine, tarbija õigus teabele hädaolukorras jne.

1.7 Nagu punktis 5.3 märgitud, on vaja kehtestada sanktsioonid liikmesriikidele, kes ei täida gaasivarustuse kindlusega seotud kohustusi.

1.8 Komitee nõuab, et gaasi kodutarbijatele ja väiketarbijatele nähtaks hädaolukorras ette erikaitse.

1.9 Komitee arvates peaksid eranditult kõik teenuseosutajad kandma sama suurt vastutust tarne tagamise ees vastavalt oma tarnemahtudele.

1.10 Alternatiivsete gaasitorustike projektid (nagu Nord Stream või Nabucco) pakuvad keskpikas ja pikas perspektiivis püsivaid lahendusi, kuid enne kui määruse ettepanekus sätestatud meetmed täielikult kehtima hakkavad, on vaja võtta ennetavaid meetmeid, et vältida 2009. aasta jaanuaris tekkinud kriisi kordumist.

1.11 Komitee rõhutab, kui oluline on viia võimalikult kiiresti ellu kolmandas energiapaketi sätestatud meetmed, sealhulgas riiklike energia tegevuskavade kehtestamine energiavaesusega võitlemiseks, reguleerivate asutuste sõltumatuse tagamine ja haavatavate tarbijate kaitse.

1.12 Komitee soovib algatada arutelu energiaturu liberaliseerimise üle, mis on seni olnud ELi keskne poliitika, sest see ei ole suutnud saavutada soovitud eesmärki mitmekesisendada tarneallikaid ja kindlustada energiavarustus. Lisaks on liberaliseerimine põhjustanud paljude kvalifitseeritud töökohtade kadumist.

1.13 Tuleb rõhutada, et määruse ettepaneku, nagu ka muude heakskiidetud meetmete tõhusus sõltub peamiselt ELi liikmesriikide vahelisest solidaarsusest ja koostööst.

(1) ELT L 127, 29.4.2004, lk 92.

1.14 Samuti on oluline tugevdada komisjoni volitusi kooskõlastada meetmeid hädaolukorras, vältides ühepoolseid otsuseid, mis nõrgendavad ELi suutlikkust kolmandate riikide ees.

2. Määruse ettepaneku taust

2.1 Kogu ELis tarbitavast energiast moodustab gaas veerandi, millest 58 % imporditakse. Sellest omakorda 42 % pärineb Venemaalt. Ligi 80 % Venemaalt Euroopasse imporditud gaasist tuleb läbi Ukraina (300–350 miljonit kuupmeetrit päevas). Kaheksa uue Ida-Euroopa liikmesriigi seas on sõltuvus Venemaa gaasist keskmiselt 77 % (Komisjoni talituste töödokument SEK(2009) 977 lõplik). Arvestades suurt sõltuvust välistest tarneallikatest, on gaasivarustuse kindlus juba aastaid olnud ELis mureküsimuseks ning seepärast kehtestati ka 2004. aasta direktiiv^(?). 2006. aastal viis Venemaa Gazpromi ja Ukraina Naftogazi tüli lühiajaliste tarnehäireteni.

2.2 Komisjon avaldas 13. novembril 2008 teatise (KOM(2008) 769) 2004. aasta direktiivi rakendamise kohta, märkides ära vajaduse muudatuste järele.

2.3 1. jaanuaril 2009 keset südatalve katkestas Gazprom taas Ukrainat läbivad gaasitarred, põhjustades nii tõsiseid probleeme 18-s Euroopa riigis. Kuiigi algselt oli tegemist kaubandustüliga gaasi hinna osas, muutus selle tõsiste tagajärgede tõttu ja seetõttu, et olukord puudutas paljusid ELi liikmesriike, vajalikuks Euroopa Komisjoni aktiivne sekkumine. Tüli lahenes kokkuleppe sõlmimisega 19. jaanuaril 2009 asjaomase kahe ettevõtte vahel, kuid selle kestus, põhjustatud suur kahju ja Euroopa suur sõltuvus Venemaa gaasist panid häirekellad lööma.

2.4 Pärast energiaalast tippkohtumist („Maagaas Euroopa jaoks: julgeolek ja partnerlus”, Sofia, aprill 2009), kus kohtusid Kaspia mere, Kesk-Aasia, Musta mere, Balkani ja ELi riigid ning USA ja Venemaa, püüab käesoleva arvamuse teemaks olev määruse ettepanek pakkuda lahendusi leitud probleemidele, nagu puudulik kooskõlastamine liikmesriikide vahel ning eri vastutajate kohustuste ebapiisav kindlaksmääramine. Seepärast on osaliste muudatuste sisseviimise asemel õigustatult otsustatud asendada 2004. aasta direktiiv täielikult uue õigusaktiga.

3. Määruse ettepaneku sisu

3.1 Vastutus gaasivarustuse kindluse eest

3.1.1 Gaasivarustuse kindluse tagavad vastavates vastutusalaades maagaasiettevõtjad, liikmesriikide pädevad asutused, gaasi tööstustarbivad ja komisjon (artikli 3 lõige 1). Nad kõik peavad teema tihedat koostööd.

3.1.2 Kaheteistkümne kuu jooksul pärast määruse jõustumist peab iga liikmesriigi pädev asutus pärast konsultatsioone sidusrühmadega ja teabevahetust teiste riiklike asutuste ja komisjoniga kehtestama ennetava tegevuskava ja hädaolukorra lahendamise kava. Komisjon, olles pidanud nõu maagaasi ülekandesüsteemi haldurite Euroopa võrgustiku (ENTSO-G) ja Energeetikasektorit Reguleerivate Asutuste Koostööametiga (ACER), võib soovitada piirkondliku ühiskava kehtestamist.

3.1.3 Gaasivarustuse kindluse tagamise meetmed peavad olema selgelt määratletud, läbipaistvad, proportsionaalsed, mittediskrimineerivad ja kontrollitavad ega tohi moonutada põhjendamatult konkurentsi ega siseturu toimimist (artikli 3 lõige 5).

3.2 Ennetav tegevuskava

3.2.1 Ennetav tegevuskava peab sisaldama infrastruktuuri meetmeid, riskihindamist, meetmeid väljaselgitatud riskide kõrvaldamiseks ja teavet avalike teenuste osutamise asjakohaste kohustuste kohta. Ennetavat tegevuskava ajakohastatakse iga kahe aasta tagant (artikkel 5).

3.2.2 Gaasitarnete infrastruktuur. Suurima gaasitarnete infrastruktuuri häire korral tuleb tagada, et allesjäänud infrastruktuuri võimsus oleks selline, et on võimalik tarnida vajalikul hulgal gaasi, et rahuldada gaasi kogunõudlus arvestuspiirkonnas 60-päevasel, erandlikult kõrge gaasinõudlusega ajavahemikul statistiliste andmete kohaselt viimaste aastate kõige külmemal ajal (artikli 6 lõige 1). N-1 näitajaga kirjeldatakse gaasiinfrastruktuuri suutlikkust tarnida suurima infrastruktuuri häire korral piisavalt gaasi, et rahuldada arvestuspiirkonnas suurim gaasinõudlus (ettepaneku I lisa).

3.2.3 Meetmed gaasivarustuse tagamiseks. Pädev asutus peab tagama gaasitarred riigi poolt kaitstud tarbijatele (kodutarbijad, koolid, haiglad jne), vältides diskrimineerimist ja põhjendamatut koormat panemist uutele või väikestele ettevõtetele (artikkel 7).

3.2.4 Riskihindamine. Riskihindamine on asutustele kohustuslik vastavalt teatud kriteeriumidele (artikkel 8).

3.3 Hädaolukorra lahendamise kava ja kriisisemased

3.3.1 Ettepanekus määratakse üksikasjalikult kava sisu (muu hulgas kõigi vastutajate ülesanded, kriisi korral järgitav kord, liikmesriikide koostöö mehhanismid jne). Kava põhineb kolmel kriisisemasel, mis on määratletud vastavalt ohu tõsidusele: varajane hoiatamine, häireolukord ja hädaolukord (artikli 9 lõiked 1 ja 2).

3.3.2 Komisjoni volitused on suured, sest komisjon kontrollib, „kas hädaolukorra väljakuulutamise on õigustatud ning kas sellega ei koormata põhjendamatult maagaasiettevõtjaid ega siseturu toimimist”. Komisjon võib lisaks paluda pädeval asutusel meetmeid muuta ja isegi tühistada, juhul kui kõnealune meede oleks põhjendamatult koormav või õigustamatu (artikli 9 lõige 6).

^(?) ELT L 127, 29.4.2004, lk 92.

3.3.3 Komisjon võib välja kuulutada Euroopa Ühenduse hädaolukorra (muu hulgas) ühe pädeva asutuse taotlusel, määrates meetme geograafilise kohaldamisala. Komisjoni põhiülesanne on kooskõlastada pädevate asutuste meetmeid. Teda abistab seejuures gaasi koordineerimisrühm (artikli 10 lõige 1).

3.4 Gaasi koordineerimisrühm

3.4.1 Gaasi koordineerimisrühm loodi 2004. aasta direktiiviga ning sellesse kuuluvad pädevate asutuste, Energeetikasektorit Reguleerivate Asutuste Koostööameti ja maagaasi ülekandesüsteemi haldurite Euroopa võrgustiku esindajad ning „asjaomase tööstusharu ja asjakohaste tarbijate esinduskogud“. Komisjon otsustab rühma koosseisu ja juhatab seda (artikkel 11).

3.4.2 Koordineerimisrühma ülesanne on aidata komisjonil ellu viia määruses sätestatud meetmeid.

3.5 Teabevahetus

3.5.1 Riigi hädaolukorras peab pädevale asutusele olema iga päev kättesaadav teave igatunniste gaasikoguste kohta kõigis piiriülestes sisse- ja väljavoolukohtades ning Euroopa Ühenduse hädaolukorras võib komisjon küsida pädevalt asutuselt teavet mitmete aspektide kohta, sealhulgas pädeva asutuse käsutuses olevat mis tahes teavet (artikli 12 lõiked 1 ja 5).

3.5.2 Komisjoni tuleb teavitada ka kolmandate riikidega sõlmitud valitsustevahelistest lepingutest ja tarnelepingutest (artikli 12 lõige 6). Sätestatakse ka aastaaruannete avaldamine (artikkel 13).

4. Üldised märkused

4.1 2004. aasta direktiivi asendamine uue õigusaktiga on osa meetmete paketist, mis võetakse vastu, et tagada gaasivarustuse kindlus, sealhulgas Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/73/EÜ, mis käsitleb maagaasi siseturu ühiseeskirju ning millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2003/55/EÜ, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 713/2009, millega luuakse Energeetikasektorit Reguleerivate Asutuste Koostööamet, ning energia siseturu kolmas pakett⁽³⁾. Kõigi nende meetmete range ja täpne järgimine on ülioluline.

4.2 Komitee tervitab määruse ettepanekut, mille vastuvõtmine on kirjeldatud sündmusi arvestades vältimatu. Mis puudutab aga õigusakti liiki, siis peab komitee õigeks määruse kasutamist, sest sealäbi saab meetmeid kiiresti ellu viia ja kohaldamine on ühtlane.

4.3 Komitee kiidab heaks, et ettepanekuga suurendatakse märkimisväärselt kooskõlastamist hädaolukorras ja piiratakse praegu kehtivat otsustusõigust. Positiivne on, et ettepanekuga suurendatakse komisjoni volitusi.

4.4 Samuti hindab komitee positiivseks kavade ja meetmete üksikasjalikku määramist eri kriitiliste olukordade tarbeks, märkides, et nende järgimiseks vajavad vastutavad asutused palju inim- ja materiaalseid ressursse.

4.5 Veel üks kiiduväärt aspekt on eri vastutavate asutuste kohustuste täpsustamine infrastruktuuride osas, võttes aluseks konkreetse ohu (n-1 põhimõte). Samal ajal tuleb esile tuua suured kulud, mida tekitavad mõnele asjaomasele liikmesriigile infrastruktuurid, mis määrust täites tuleb ehitada.

5. Konkreetsed märkused

5.1 Komitee leiab, et artikli 3 lõikes 1 nimetatud ametiasutuste kohustused ja pädevus tuleb eristada ettevõtete ja eraõiguslike asutuste omadest. Seepärast soovitab komitee kasutada uut sõnastust, mis täpsustaks järgmist.

— Gaasivarustuse kindluse tagavad vastavates vastutuselades liikmesriikide pädevad asutused ja komisjon.

— Maagaasiettevõtjad ja gaasi tööstustarbijad peavad tegema koostööd ja kohaldama vastutavate ametiasutuste vastu võetud meetmeid.

5.2 Komitee leiab, et määruse ettepanekus (ja selle rakendamisel liikmesriikides) tuleb põhjalikumalt arvestada tarbija õigustega vähemalt mõnes järgmises valdkonnas.

a) Hind. Kuna kõnealuste meetmete kulud võivad jääda hindade tõusu näol täielikult või osaliselt tarbijate kanda, tuleks meenutada, et demokraatlikus ühiskonnas peavad ametiasutused kõnealuses valdkonnas otsuste vastuvõtmisel meeles pidama kasutajate majanduslikke ja sotsiaalseid tingimusi.

b) Mõistete „kodutarbija“ ja „kaitstud tarbija“ täpsustamine, sest praegu on neid ettepanekus kirjeldatud pealiskaudselt (18. põhjendus, kus mainitakse koole ja haiglaid). Tuleb lisada üksikasjalikum nimekirja, mis ei pea olema siiski täielik.

c) Õigus teabele. Tarbijad peavad saama täpset teavet ametiasutuste võetavate meetmete kohta, olukorra prognoositava arengu kohta, asutuste kohta, kuhu neil tuleb pöörduda, jne. Neid aspekte ettepanekus ei mainita.

5.3 Komitee peab vajalikuks tagada see, et vastavalt määruse ettepanekus sätestatule oleksid kõik liikmesriigid 2014. aastaks valmis tagama oma lõpptarbijatele gaasitarne. Selleks tuleb ette näha või luua n-1 võrk või kavandada vajaliku mahuga hoidlad. Liikmesriigid koostavad 2011. ja 2014. aastal aruanded sellele tasemele jõudmiseks võetud meetmete kohta. Juhul kui üks liikmesriik nimetatud tasemele ei jõua, on ülejäänud liikmesriigid vabastatud kohustusest tarneraskuste korral gaasi tarnida.

⁽³⁾ ELT L 211, 14.8.2009, lk 94, ELT L 211, 14.8.2009, lk 1.

5.4 Komitee arvates tuleks kodutarbijatele ja väiketarbijatele anda tarnehäirete korral erikaitse. Selleks peavad kõik liikmesriigid võtma endale kohustuse tagada gaasivarustus ja küte vastavalt kehtivatele normidele.

5.5 Komitee leiab, et tarneraskuste korral peavad kõik gaasiga varustajad olema võrdselt kohustatud võtma vajalikke erakorralisi meetmeid. Vaid nii saab pikas perspektiivis tagada ELi gaasiturul õiglase ja mittediskrimineeriva konkurentsi. Euroopa Komisjoni ettepanekus sätestatud erandid uutele või väikestele ettevõtetele (artikli 7 lõige 3) tuleks välja jätta.

5.6 Käimas on alternatiivsete gaasitorustike projektid, mis pakuvad keskpikas ja pikas perspektiivis püsivaid lahendusi. 5. novembril 2009 andsid Rootsi ja Soome valitsus loa (enne oli loa andnud juba Taani valitsus) ehitada gaasitorustik Nord Stream, st kaks paralleelset gaasitoru, mis juhivad gaasi Venemaalt Läänemere kaudu Saksamaale. Torustik on kavas tööle saada 2011.–2012. aastal. Nabucco projekt, mida juhivad Austria konsortsium OMV ning mida toetavad EL ja USA, plaanib juhtida gaasi Euroopasse Kaspia mere, Kesk-Aasia ja Lähis-Ida piirkonnast Venemaad läbimata. Ta konkureerib gaasitorustikuga South Stream (Gazprom, ENI), mille kaudu tarnitakse Venemaa gaasi Bulgaariasse ja teistesse Euroopa piirkondadesse. Arvestades, et määruse ettepanekus sätestatud meetmed jõustuvad alles 2011. aastal, väljendab komitee siiski muret gaasivarustuse kindluse üle lähitulevikus, eelkõige talvel. Komitee loodab, et ELi ja liikmesriikide ametiasutused võtavad ennetavaid meetmeid, et vältida 2009. aasta jaanuaris toimunud kriisi sarnaseid olukordi. Üks võimalus, mida võiks kaaluda, on luua kriisiüksus, mis suudaks kiiresti meetmeid võtta.

5.7 Kõnealuse ettepaneku eesmärgiga seoses juhivad komitee tähelepanu sellele, kui oluline on 16. novembril 2009 Moskvas allkirjastatud ELi ja Venemaa kokkulepe varajase hoiatamise kohta tarneprobleemide korral ning 18. novembril 2009 Stockholmis toimunud tippkohtumisel kummagi poole väljendatud koostöötähe energiavaldkonnas.

5.8 Energia siseturu kolmandas paketi heaks kiidetud meetmed täiendavad kõnealuses määruse ettepanekus sätestatud meetmeid,

seepärast on nende elluviimine oluline. Meetmete hulgas paistavad silma riiklike energia tegevuskavade kehtestamine energiavaesusega võitlemiseks, reguleerivate organite sõltumatus ja haavatavate tarbijate kaitse, keelates tarnekatkestused kriitilistel perioodidel.

5.9 Komitee leiab, et ELi pädevad poliitilised organid peavad gaasiturul liberaliseerimise poliitika uuesti läbi vaatama, sest see on vastuolus varustuskindlusega. Evert Faber van der Meulen (ELi uuringute koordinaator, Leideni ülikool), kritiseerib sellega seoses komisjoni nn liberaalset kallutatust ja ütleb, et liberalismi tuleks kaaluda vaid pikaajalise eesmärgina. (Vt „Gas Supply and EU-Russia Relations“). Nagu osa kogemusi on näidanud, ei ole turgude reguleerimise vähendamine toonud kaasa suuremaid investeringuid puhtasse energiasse ega tarneallikate suuremat mitmekesistamist. Vaadake Ühendkuningriigi näidet: „Üleskutse teha kannapööre pärast valitsuse kaks aastakümnet kestnud poliitikat, mille tulemusena on loodud üks kõige liberaalsemaid turge, esitati siis, kui Lord Adair Turneri juhitud kliimamuutuste komisjon jõudis järeldusele, et dereguleeritud turud ei too kaasa vajalikke investeringuid vähe süsihappegaasi tekitavasse energiasse ega mitmekesista tarneallikaid“ („U-turn urged on UK energy policy“, Financial Times, 12. oktoober 2009). Samuti on energiaspektori liberaliseerimise ja erastamise protsess põhjustanud paljude kvalifitseeritud töökohtade kadumist. Hinnanguliselt on elektriturul liberaliseerimine põhjustanud 15-s vanas ELi liikmesriigis 34 % töökohtade kadumise (näiteks Saksamaal 34 %, Itaalias 40 %, Madalmaades 39 %, Hispaanias 34 %, Rootsis 33 %), samal ajal kui gaasiturul on 12-s liikmesriigis (CZ, DK, DE, ES, IT, LV, LT, HU, AT, PT, SI, FI) vaid nelja aastaga täheldatud töökohtade 12 % kadu (Hermann, C. ja Atzmüller, R. (2008) „Liberalisation and Privatisation of Public Services and the Impact on Employment, Working Conditions and Labour Relations“, Transfer, suvi 2008, kd 14, nr 2, lk 303).

5.10 Komitee märgib, et kõnealuse teema keeruline ja strateegiline olemus asetab liikmesriikide pädevusse kõnealust ettepanekut täiendavate peamiste otsuste tegemise varustuskindluse vallas, nagu otsused seoses transpordivõrkude, taastuvate energiaallikate ja energiasäästuga. 2009. aasta kriis juhtis tähelepanu vajadusele suurendada solidaarsust ja koostööd ELis hädaolukorras. Kõnealune määrus on oluline samm selles suunas, kuid määruse tõhusus oleneb tema rangest elluviimisest ettenähtud tähtajal jooksul.

Brüssel, 20. jaanuar 2010

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile ja Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele „Säästva arengu toetamine: ausa kaubanduse ja valitsusväliste organisatsioonide kaubandusliku jätkusuutlikkuse tagamise kavade roll”

KOM(2009) 215 lõplik

(2010/C 339/12)

Raportöör: **Richard ADAMS**
Kaasraportöör: **Madi SHARMA**

5. mail 2009 otsustas Euroopa Komisjon vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 262 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile ja Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele „Säästva arengu toetamine: ausa kaubanduse ja valitsusväliste organisatsioonide kaubandusliku jätkusuutlikkuse tagamise kavade roll”

KOM(2009) 215 lõplik.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav välissuhete seksioon võttis arvamuse vastu 7. jaanuaril 2010.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 459. istungjärgul 20.–21. jaanuaril 2010 (20. jaanuari istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 184, vastu hääletas 3, erapooletuks jäi 10.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on paljude aastate vältel innustanud ulatuslikke algatusi säästva tootmise valdkonnas, mida arendavad nii ettevõtlussektor kui ka valitsusväliste organisatsioonide sektor. Seepärast tervitab komitee soojalt komisjoni teatist, milles rõhutatakse ja toetatakse tarbijate ostuotsuseid teenivate märgistamissüsteemide järjest suuremat mõju.

1.2 Komitee nõustub, et nimetatud tarbijamärgiste vabatahtlik olemus edendab nende dünaamilist ja turule reageerivat olemust, kuid soovib pakkuda vahendeid ja regulatiivset toetust, et suurendada selliste kavade läbipaistvust, mõju ja usaldusväärsust ning tootjate võimet neid kavasid mõjutada ja neis sertifitseerimise kaudu osaleda. Rahvusvahelise Sotsiaalse ja Keskkondliku Akrediteerimise ja Märgistuse Liit, mis on sotsiaalsete ja keskkonnastandardite süsteemide sõltumatu ühendus, pakub raamistiku kavade ühiseks toimimiseks, et tugevdada standardite kehtestamist ja objektiivset analüüsi. Eesmärk peaks olema ühtlustada lähenemisviisi, kus nad lepivad kokku ja tagavad, et teavet neid eraldavate tegurite kohta edastatakse läbipaistval viisil.

1.3 Komitee toob esile õiglase kaubanduse [endine termin „aus kaubandus” asendatud sisuliselt täpsema terminiga] varasema rolli tarbijale suunatud praktiliste meetmete stimuleerimisel säästvate ostuotsuste valdkonnas koos kodanikuühiskonna kaasatuse suurendamisega arvukatel eri viisidel. Komisjoni edasine pühendumine kodanikuühiskonna organisatsioonide toetamisele tarbijate teadlikkuse tõstmiseks ning toetus jätkusuutlikkuse tagamise kavadele kõnealuses valdkonnas on tervitavad, kuna see võimaldab lisaks suuremat suutlikkust luua kodanike solidaarsust ja

positiivseid meetmeid. Toetuse suunamine nendesse liikmesriikidesse, kus selliseid süsteeme ei ole välja töötatud, võib olla eriti tulemuslik seal, kus kodanikuühiskonna osalejad edendavad aktiivselt säästvat arengut.

1.4 Säästvate ostuotsuste algatuste kõigi vormide kasv viimastel aastatel näitab, et praegu on komisjonil õige aeg tõsiselt kaaluda, kuidas tauststandardid ja –protsessid võivad mõjutada tema kaasatud Maailma Kaubandusorganisatsiooni, eriti seoses arengumaadele suunatud rahvusvahelise kaubanduspoliitikaga, milles pannakse suuremat rõhku sotsiaalsetele ja keskkonnaaspektidele (¹).

2. Sissejuhatus

2.1 Sageli on õiglase kaubanduse ja muude märgiste erinevus seotud nende algse päritoluga. Õiglase kaubanduse märgis loodi vastusena rahvusvahelises kaubanduses aset leidnud vaeste ebaõiglasele kohtlemisele ning seda toetati progressiivsete, solidaarsusel ja arengul põhinevate liikumistega, mis said suurel määral alguse 1970. aastatel. Nüüdisaegne, tööstusepõhine ettevõtete sotsiaalse vastutuse liikumine kehtestas ka sotsiaalsed ja keskkonnastandardid tarneahelale ning pakkus välja üldise lähenemisviisi tootjatele ja tarbijatele. Mõlemad mõjutasid teineteist. Näiteks võeti õiglases kaubanduses vastu tööjõu miinimumstandardid ning ettevõtete sotsiaalse vastutuse protsessides tarbijagarantii märgis. Nüüd kui kliimamuutused ja ressurside tarbimine on muutunud maailma tuleviku jaoks otsustavateks küsimusteks, võib kõigi selliste garantii- või sertifitseerimismärgiste tarbijatele suunatud aspekte liigitada säästvat tootmisviisi kinnitavaks märgistuseks.

(¹) Siinkohal tuleks märkida ELi ja Korea vabakaubanduslepingu peatükki kaubanduse ja säästva arengu kohta (13. peatükk).

2.2 2005. aastal koostas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee ELi eesistujariik Ühendkuningriigi taotlusel arvamuse eetilise kaubanduse ja tarbijagarantii kavade kohta ⁽²⁾. Selles jõuti järeldusele, et sellised vabatahtlikud süsteemid (tavaliselt sertifitseerimise või garantiimärgise kujul) võivad anda märkimisväärse panuse säästvasse arengusse ja tarbijate otsesesse kaasamisse globaliseerumisele antavasse positiivsesse ja tõhusasse vastusesse. Arvamuses uuriti ka kõnealuste kavade tõhusaks toimimiseks vajalikke nõudeid, poliitikamääratluse piisavust ELis ning kiiret vajadust selgitamise ja kooskõlastamise järele. Arvamuses toetati raamistikku, mis moodustaks sobiva aluse tarbijagarantii kavade võrdlemiseks teiste sarnaste eesmärkidega poliitikavahenditega. Komitee soovitas, et raamistik peaks keskendumale ELi institutsioonide ja liikmesriikide poliitika sidususe suurendamisele ning olema ka praktiline vahend ressursside investeerimise hindamiseks. Seepärast on komiteel eriti hea meel näha, et nimetatud järeldusi on kõnealuses teatises täiel määral tunnustatud ja edasi arendatud.

2.3 Arvamuse koostamisele järgnenud nelja aasta jooksul on toimunud sellist garantiimärgist kandvate toodete müügi märkimisväärne kasv, näiteks on õiglase kaubanduse märgisega toodete müük kasvanud 400 % ja *Utz Certified*-märgisega toodete müük 365 %. Tegemist on jätkuva suundumusega, mida majanduslangus ei näi olevat mõjutanud. Juhtivad rahvusvahelised töötajad ja tootjad muudavad terveid kaubamärke ja tootekategoriasid õiglase kaubanduse toodeteks ning sarnaselt tegelevad ka jaemüüjad toodete ulatusliku väljavahetamisega. Tarbijate huvist innustatuna on käivitatud või edasi arendatud mitmeid jätkusuutlikkuse garantiimärgiseid. Selliste jätkusuutlikkuse tagamise kavade võrreldava mõju kohta on märkimisväärseid näiteid. See on tõstatanud küsimusi selle kohta, kas tarbijad mõistavad märgiste erinevusi ja nendest tulenevat käegakatsutavat kasu tootjatele.

2.4 Komitee on säilitanud kõnealusel teemal kindla ja pideva huvi. Oma esimeses arvamuses Euroopa õiglase kaubanduse märgistamise liikumise kohta, mis avaldati 1996. aastal, ⁽³⁾ esitas komitee kolm peamist soovitusi: tuleks luua rahvusvahelised kvaliteedi sertifitseerimis- ja kontrollisüsteemid, protsess peaks jääma vabatahtlikuks ning komisjon peaks toetama nii õiglase kaubanduse tootjate organisatsioone arengumaades kui ka üldsuse harimise ja teadlikkuse tõstmise kampaaniaid Euroopas.

2.5 Komitee kinnitas kõnealuseid seisukohti uuesti 2009. aasta oktoobri arvamuses õiglase kaubanduse toiduainete kohta ⁽⁴⁾. Arvamuse raportöör oli Hervé Coupeau. Kuigi käesolev aramus on tihedalt seotud Hervé Coupeau arvamusega, käsitletakse selles konkreetselt komisjoni teatist ning see sisaldab mitmeid laiendatud soovitusi, mis on kooskõlas komitee juba väljakujundatud seisukohaga.

⁽²⁾ ELT C 28, 3.2.2006, lk 72–81.

⁽³⁾ EÜT C 204, 15.7.1996, lk 41.

⁽⁴⁾ ELT C 318, 23.12.2009, lk 29.

3. Komisjoni teatise kokkuvõte

3.1 Erinevas vormis esinevatest säästvat tootmisviisi kinnitavatest märgistustest on saanud tarbijamaastiku osa. Sellised märgised võimaldavad tarbijail toetada mitmeid säästva arengu eesmärke. Õiglase kaubanduse märgis on konkreetselt määratletud ühe sellise märgisena, mis keskendub hindamisele ja sertifitseerimisele: töö- ja keskkonnatingimustele, mis vastavad rahvusvahelistele miinimumstandarditele või ületavad neid; toetavatele kaubanduskorraldustele ning teatud kujul lisamaksetele arengumaade tootjate kasuks. See konkreetne lähenemisviis on teatises olulisel kohal. Võimaliku segaduse tõttu tarbijate jaoks on komisjon lisanud lisa koos õiglase kaubanduse tunnustatud määratlusega ning eristab teisi lähenemisviise ⁽⁵⁾:

- 1) **õiglase kaubanduse tooted;**
- 2) **muud sertifitseeritud nišitooted, mis ei ole ametlikult osa õiglasest kaubandusest, vaid on suunatud tarbijatele, kes on teadlikud jätkusuutlikkusega seotud küsimustest (*Rainforest Alliance, Utz Certified*);**
- 3) **tooted, mille suhtes kehtivad sellised põhistandardid, mille eesmärk on hõlmata kogu tööstusharu (nt *Code for the Coffee Community (4C), Ethical Tea Partnership*);**
- 4) **muud märgistuseeta („no name“) tooted.**

3.2 Komisjon tunnustab, et kuigi tarbijale suunatud märgistusi ja märgiseid on mitmeid, võib igasugune katse neid kavasid reguleerida avaldada vastupidist mõju. Põhimõtteliselt on need vabatahtlikud, dünaamilised kavad, mis vastavad kaubanduse ja tarbija nõudmistele, ning reguleerimine võib edasist arengut tarbetult piirata.

3.3 Tarbijate usaldust ja teadlikkust on siiski võimalik suurendada selguse ja läbipaistvusega kavade määratlemisel ning oluline nõue on ka sõltumatu järelevalve. Komitee soovib ja eeldab kavade edasist mõju- ja kasuanalüüsi, kuigi komisjon väljendab selgelt, et tal ei ole kavas määratleda asjakohaseid jätkusuutlikkust tagavaid standardeid erasektori kavade jaoks. Samas esitab ta üldised põhimõtted. Need on järgmised:

- **erasektori organisatsioonide kavade valitsusvälise laadi säilitamine kogu ELis;**
- **kavade vahelise võimaliku sünergia ulatuse uurimine ning selguse suurendamine tarbijate ja tootjate seisukohalt;**
- **ühtse arusaama saavutamine mõistlike protsessi põhinõuete kohta;**
- **objektiivsete faktide kindlakstegemine erinevate erasektori organisatsioonide kaubandusliku jätkusuutlikkuse tagamise kavade suhtelise mõju kohta.**

⁽⁵⁾ Teatises viidatakse õiglase kaubanduse kriteeriumidele, nagu õiglase kaubanduse liikumine on need määratlenud ning mis on uuesti esitatud õiglast kaubandust ja arengut käsitlevas Euroopa Parlamendi 6. juuni 2006. aasta resolutsioonis (A6-0207/2006).

3.4 Mõne nimetatud jätkusuutlikkuse tagamise kava eesmärk – vaesemate riikide areng – on ka nii Maailma Kaubandusorganisatsiooni kui ka ELi kaubanduspoliitika eesmärk. Teatises väidetakse, et erasektori jätkusuutlikkuse sertifitseerimise algatused võivad täiendada kaubanduse liberaliseerimisprotsesse, eeldusel, et nad on läbipaistvad ja mittediskrimineerivad.

3.5 Kuna 16 % Euroopa Liidu SKPst kasutatakse riigiasutuste kuludeks, käsitletakse teatises alust, mille abil saab jätkusuutlikkuse nõudeid avaliku hanke protsessideks edasi arendada. Teatises märgitakse, et kuigi nõue, et tooteid sertifitseeritaks teatud märgistamissüsteemi alusel, on vastuolus hankemäärusega, on õigustatud tootmisprotsessidega seonduvate asjakohaste kriteeriumide kaasamine ning litsentsi andmine konkreetse eetilise kaubanduse märgistusega on üks viis nõuetele vastavuse tõestamiseks⁽⁶⁾.

3.6 2007. ja 2008. aastal toetas komisjon õiglase kaubanduse algatust ja muid kaubandusliku jätkusuutlikkuse algatusi rahaliste vahenditega rohkem kui 19 miljoni euro ulatuses peamiselt seoses teadlikkuse tõstmise kampaaniatega ELis. Komisjonil on kavas pakkuda täiendavat toetust eelkõige mõjuhinnanguteks ja turu läbipaistvuse suurendamiseks ning selleks, et innustada liikmesriike sama tegema.

4. Üldised märkused

4.1 Mõistet „õiglane” või „õiglase kaubandus” ei saa õiguslikult kontrollida, mis tähendab, et igaüks võib seda mõistet kasutada, ehkki see ei pruugi olla põhjendatud ega sobilik. Sellistes tingimustes on väga oluline, et tarbijad tunnustaksid märgise aluseks olevat sertifitseerimis- ja kvaliteedikinnitusprotsessi. Praktikas võib märgata, et muudes valitsusväliste organisatsioonide kaubandusliku jätkusuutlikkuse tagamise kavades või ettevõtete jätkusuutlikkuse tagamise kavades välditakse mõistete „õiglane” või „õiglase kaubandus” kasutamist segaduse vältimiseks õiglase kaubanduse märgisega.

4.2 Komisjoni eelmisest samateemalisest teatisest on möödunud kümme aastat. Selle aja jooksul on üldsuse huvi massiliselt suurenenud, mida on innustanud üha suurem teadlikkus jätkusuutlikkuse teemadest ja sellega seotud ettevõtete suundumus kasutada oma tarneprotsessis teatud määral eetilisi, sotsiaalseid ja keskkonnastandardeid. Seepärast on teatis õigeaegne uuendus, käsitledes turgu, mille väärtus Euroopas oli 2009. aastal üle 2 miljardi euro (õiglase kaubanduse märgis) ning vähemalt sama palju ka teiste jätkusuutlikkuse märgiste näol. Arvestades Euroopa kaubandust arengumaadest imporditud kaupade tähenduses, on selle osakaal siiski jätkuvalt suhteliselt väike. Siinkohal tuleks märkida, et komisjoni teatises kasutatud mõistet „nišitoodet”, mida kasutatakse nende märgiste kirjeldamiseks, mis ei ole ametlikult osa õiglase kaubanduse toodetest, tuleks samaväärselt kohaldada

⁽⁶⁾ Seda illustreerib ka Euroopa Komisjoni 29. oktoobri 2009. aasta otsus esitada Madalmaadele ametlik taotlus seoses Põhja-Hollandi provintsi riigihankega kohvimasinate tarneks ja haldamiseks. Komisjoni arvates ei vastanud Põhja-Hollandi provintsi kasutatud hankemenetlus ELi avaliku hanke eeskirjadele, takistades seeläbi konkurentsi.

õiglasele kaubandusele, mis on iseenesest nišitooted jätkusuutlikkuse märgis.

4.3 Teatud riikide ja toodete turgudel ei tähistata säästvat tootmisviisi kinnitav märgistus enam siiski nišitoodet. Näiteks on Madalmaades asuva valitsusväliste organisatsiooni *Tropical Commodities Coalition* andmetel 25 % Madalmaades tarbitavast kohvist osa eetilise kaubandusest. Seepärast on tarbijate väärarvamustega tegelemine eriti oluline.

4.4 Tuleb tunnistada, et mõiste „õiglase kaubandus” (või „Good Origin” või sarnaste märgistamisel kasutatavate mõistete) kasutamine viitab toote **absoluutsele** eetilisele väärtusele, kui tegelikkuses on sageli tegemist tuvastatava, kuid vaid marginaalse edasiminekinguga. Selliste kategooriliste väidete põhjus ei ole tavaliselt mitte soov tahtlikult eksitada, vaid pigem surve asju turustamise eesmärgil lihtsustada. Sellega kaasneb aga oht, et tarbijad pettevad, juhul kui nende ootusi ei täideta.

4.5 Õiglase kaubanduse puhul on märgis vaid üks kahest teineteist täiendavast õiglase kaubanduse kanalist. Teine kanal on integreeritud tarneahel. Teatises käsitletakse vähe õiglase kaubanduse liikumise kaugeleulatuvaid mõjusid, selle kohaliku tasandi kampaaniaid ja poliitilist tegevust põhjapoolsetes riikides ning tootjaid toetavat tegevust lõunapoolsetes riikides. Sarnaselt ei käsitle komisjon olulist panust, mille annab näiteks *Utz Certified* toiduohutusse oma tipp tehnoloogilise jälgimissüsteemi kaudu, ega *Rainforest Alliance*'i sertifitseerimise positiivset mõju kliimamuutuste vähendamisele viimase keskendumise kaudu vihmametsade kaitsele. Tuleb tunnistada, et komisjon ei saa kõnealusel teatisel selliseid olulisi täiendavaid aspekte igakülgset uurida ilma seda liiga keeruliseks muutmata. Ehk soovib komisjon neid teemasid käsitleda tulevastes poliitika dokumentides.

4.6 Kuigi komisjon kirjeldab jätkusuutlikkuse tagamise kavasisid kui täiendust Maailma Kaubandusorganisatsiooni liberaliseerimisprotsessile, lükkab õiglase kaubanduse liikumine ise selle seisukoha tagasi, eelistades käsitleda oma lähenemisviisi kui alternatiivset kaubanduslikku partnerlust. Teiste jätkusuutlikkuse tagamise kavade puhul oleks tervitatav Maailma Kaubandusorganisatsiooni põhjalik analüüs selle kohta, kuidas kaubanduse liberaliseerimisprotsess saab edendada jätkusuutlikkust ning ennetada olukorda, kus jätkusuutlikkusega seotud sotsiaalseid, keskkonna- ja majandusalaseid nõudeid peetakse ekslikult kaubanduse takistusteks.

5. Konkreetsete märkused

5.1 Komitee suhtub austusega komisjoni seisukohta, et jätkusuutlikkuse tagamise kavasisid ei tuleks reguleerida, sest ELi eeskirjad võiksid vähendada sotsiaalse ja keskkonnavalase märgistamise edasipürgivat ja dünaamilist aspekti. Siiski nõuab muu kui õiguslik raamistik, et sõltumatu sertifitseerimine oleks usaldusväärne ning et tarbijad mõistaksid selgelt, mida iga sõltumatu jätkusuutlikkuse tagamise kava algatusega tegelikult saavutada soovitakse. See tähendab, et kõik sellised kavad peaksid põhinema ISO65 akrediteeritud sertifitseerimismenetlustel.

5.2 Kasulik oleks innustada standardite ühise raamistiku väljatöötamist nimetatud kavade selge kattumise korral, nt tööturu standardid ja pestitsiidide kasutamine. Samuti on vajalik, et põhjalikes mõjuhinnangutes võetaks arvesse märkimisväärseid erinevusi väidetavates tulemustes, nt väikeste põllumajandustootjate turule juurdepääsu parandamine õiglase kaubanduse puhul või põllumajandusettevõtete juhtimistavade parandamine *Utz Certified*-märgise puhul; õiglase kaubanduse keskendumisel üksikute tootjaorganisatsioonide vastutuse suurendamisele või *Rainforest Alliance*'i kava keskendumisel bioloogilisele mitmekesisusele.

5.3 Kuigi komisjon on otsustanud omalt poolt standardeid mitte kehtestada, toetab ta olulisemate kavade võrreldavate erinevuste ja eeliste ulatuslikku uurimist. Turu läbipaistvust tunnustatakse turustamisele suunatud eetiliste tagamiskavade aluseks oleva olulise nõudena ning komitee tervitab põhimõtteliselt komisjoni projekti, mille eesmärk on luua Interneti-portaal selliste kavade analüüsimiseks ja arutamiseks. Siiski kuulub arvestamist vajavate võtmeaspektide hulka see, kuidas kavad toimivad valdkondades, kus neil on ühised eesmärgid, ning kuidas nad pakuvad konkreetseid eeliseid valdkondades, kus nad on üksteisest erinevad. Tuleb märkida, et UNCTADi Interneti-portaal (?) oma praegusel kujul neid eesmärgi ei saavuta, kuna seal ei pöörata tähelepanu kavade märkimisväärsetele erinevustele ning see ei ole sellise viiteraamistiku jaoks piisavalt selge ega põhjalik.

5.4 Tuleks toetada selliste menetluste väljatöötamist, mis on rajatud jätkusuutlikkuse märgiste läbipaistvusele ja usaldusväärsele ning tootjate võimele saavutada sertifitseerimine ja turule juurdepääs ning vastata korralduslikele väljakutsetele, millest see sõltub. Näiteks võiksid vahendid olla kättesaadavad Rahvusvahelise Sotsiaalse ja Keskkondliku Akrediteerimise ja Märgistuse Liidule, (8) et arendada tööd kavade ühtlustamiseks, kui see on

vajalik, ning selgitada ainuomaseid elemente, kui ei ole. Kõnealune liit on eri sidusrühmade organisatsioon, kus võidakse tugevdada eri märgistussüsteemide ühiseid aspekte ning sõltumatult hinnata ja selgitada nende erinevusi.

5.5 Õiglase kaubanduse ja valitsusväliste organisatsioonide kaubandusliku jätkusuutlikkuse tagamise kavade üle praegu peetavates aruteludes on selgelt väga oluline roll arengumaade tootjaorganisatsioonidel (9) ning nende kogemusi erinevate jätkusuutlikkuse tagamise kavadega tuleb varasemast rohkem arvesse võtta. Komitee leiab, et jätkusuutlikkuse tagamise kavade ja nende mõju igasugune hindamine peaks sisaldama võrdset tootjaorganisatsioonide panust, kellel on kogemusi enamiku juhtivate algatustega.

5.6 Suur osa õiglase kaubanduse toodete ja valitsusväliste organisatsioonide kaubandusliku jätkusuutlikkuse tagamise kavade toodete kogumüügist Euroopas leiab aset väikeses arvus liikmesriikides. Komitee soovib tungivalt, et komisjon peaks esmatähtsaks kodanikuühiskonna organisatsioonide toetamist ja rahastamist nendes liikmesriikides, kus jätkusuutlikkusega seotud tarbijate teadlikkuse tõstmise programmid on nõrgad ning kus usaldusväärset kodanikuühiskonna osalejaid suudavad seda tööd edasi arendada.

5.7 ELi kaubanduspoliitikas on juba mõnda aega tunnustatud õiglase kaubanduse panust ning tunnustatud selle potentsiaali mõjutada maailma kaubanduspoliitikat. Komitee kutsub komisjoni üles kajastama jätkusuutliku ja sotsiaalselt kasutoova kaubanduse kasvavat tähtsust ELi kodanike silmis, et täita oma kohustusi Maailma Kaubandusorganisatsiooniga peetavate kaubanduseeskirjade teemaliste läbirääkimiste raames.

Brüssel, 20. jaanuar 2010

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

(7) <http://193.194.138.42/en/Sustainability-Claims-Portal/Discussion-Forum/Fair-Trade/Web-links/>

(8) Rahvusvahelise Sotsiaalse ja Keskkondliku Akrediteerimise ja Märgistuse Liit on sotsiaalsete ja keskkonnastandardite süsteemide ülemaailmne ühendus, mille hea tava juhised on selliste standardisüsteemide rahvusvahelised viitedokumendid.

(9) Nagu organisatsioonide *World Fair Trade Organization* (WFTO) ja *Fair-trade Labelling Organizations International* (FLO) puhul, kelle haldussüsteemid juba hõlmavad arengumaade tootjaorganisatsioone, ning samuti *Rainforest Alliance*'i (kelle rahvusvahelise standardite komitee liikmete hulka kuuluvad maaomanikud, põllumajandustootjad, valitsusvälised organisatsioonid, kogukonna liikmed, teadlased, tehnikud ja muud sidusrühmad) ja *Utz Certified* puhul (kelle juhatusse kuuluvad kohvikasvatajate, kohviga kauplejate ja röstijate esindajad ja valitsusvälised organisatsioonid ning kelle tegevusjuhendit on hinnatud ja tunnustanud kõik *Utz Certified*-programmis osalevad sidusrühmad).

Tellimishinnad aastal 2010 (ilma käibemaksuta, sisaldavad tavalise saatmise kulusid)

<i>Euroopa Liidu Teataja</i> L- ja C-seeria väljaanne ainult paber kandjal	ELi 22 ametlikus keeles	1 100 eurot aastas
<i>Euroopa Liidu Teataja</i> L- ja C-seeria paber kandjal + CD-ROMil aastane väljaanne	ELi 22 ametlikus keeles	1 200 eurot aastas
<i>Euroopa Liidu Teataja</i> L-seeria väljaanne ainult paber kandjal	ELi 22 ametlikus keeles	770 eurot aastas
<i>Euroopa Liidu Teataja</i> L- ja C-seeria igakuiselt ja kumulatiivselt CD-ROMil	ELi 22 ametlikus keeles	400 eurot aastas
<i>Euroopa Liidu Teataja</i> lisa (S-seeria – avalikud hanked ja pakkumismenetlused) CD-ROMil, kaks väljaannet nädalas	mitmekeelne: ELi 23 ametlikus keeles	300 eurot aastas
<i>Euroopa Liidu Teataja</i> C-seeria – värbamiskonkursid	konkursside keeled	50 eurot aastas

Euroopa Liidu Teatajat saab tellida Euroopa Liidu 22 ametlikus keeles. Teataja on jaotatud L-seeriaks (õigusaktid) ja C-seeriaks (teave ja teatised).

Iga keeleversioon tuleb tellida eraldi.

Vastavalt nõukogu määrusele (EÜ) nr 920/2005, mis avaldati ELTs L 156 18. juunil 2005 ja milles sätestatakse, et Euroopa Liidu institutsioonid ei ole ajutiselt kohustatud koostama ja avaldama kõiki õigusakte iiri keeles, müüakse ELT iirikeelseid väljaandeid eraldi.

Euroopa Liidu Teataja lisa (S-seeria – avalikud hanked ja pakkumismenetlused) tellimus sisaldab kõiki 23 keeleversiooni ühel mitmekeelsel CD-ROMil.

Soovi korral saab koos *Euroopa Liidu Teataja* tellimusega mitmesuguseid *Euroopa Liidu Teataja* kaasandeid. Kaasannete ilmumisest teavitatakse tellijaid teadaande vahendusel, mis avaldatakse *Euroopa Liidu Teatajas*.

CD-ROM asendatakse 2010. aasta jooksul DVDga.

Müük ja tellimused

Erinevate tasuliste perioodikaväljaannete tellimusi, k.a *Euroopa Liidu Teataja* tellimust, saab vormistada meie edasimüüjate kaudu. Edasimüüjate nimekiri on kättesaadav järgmisel veebilehel:

http://publications.europa.eu/others/agents/index_et.htm

EUR-Lexi (<http://eur-lex.europa.eu>) kaudu pakutakse otsest ja tasuta juurdepääsu Euroopa Liidu õigusaktidele. Nimetatud veebilehel saab tutvuda *Euroopa Liidu Teatajaga* ning ka lepingute, õigusaktide, kohtupraktika ja ettevalmistatavate õigusaktidega.

Lisateavet Euroopa Liidu kohta saab veebilehelt <http://europa.eu>

